

**MINISTERSTVO
ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE
A TĚLOVÝCHOVY**

**DLOUHODOBÝ ZÁMĚR
VZDĚLÁVÁNÍ
A ROZVOJE
VZDĚLÁVACÍ
SOUSTAVY
ČESKÉ REPUBLIKY**

PRAHA 2005

OBSAH

Úvod	5
I. Rozvoj společnosti a vzdělávání	9
I.1 Hlavní trendy rozvoje ekonomiky a společnosti	9
I.2 Změny vzdělávacího systému	13
I.3 Evropské souvislosti	17
II. Výchozí stav a strategie rozvoje regionálního vzdělávání	21
II.1 Plnění předpokladů Dlouhodobého záměru ČR 2002	21
II.2 Strategie rozvoje regionálního školství	22
II.2.1 Zkvalitnění a modernizace vzdělávání (kurikulární reforma)	22
II.2.1.1 Změna cílů a obsahů vzdělávání – kurikulární reforma	23
II.2.1.2 Specifická podpora kurikulární reformy	29
II.2.2 Zajišťování kvality, monitorování a hodnocení vzdělávání	33
II.2.2.1 Evaluace na úrovni žáka	34
II.2.2.2 Evaluace na úrovni školy (autoevaluace a externí evaluace)	38
II.2.2.3 Evaluace vzdělávacího systému a jeho částí (podle krajů, sektorů, typu školy)	39
II.2.3 Zajišťování rovnosti příležitostí ke vzdělávání	40
II.2.4 Rozvoj integrovaného systému poradenství ve školství	43
II.2.5 Zvyšování profesionality a společenského postavení pedagogických pracovníků	46
II.2.6 Podpora dalšího vzdělávání	49
III. Přístup ke vzdělávání, průchod žáků a studentů vzdělávací soustavou a jeho vliv na personální a prostorové zabezpečení	53
III.1 Demografická projekce jako faktor kvantitativního vývoje	54
III.2 Přístup k předškolnímu a povinnému vzdělávání	55
III.3 Přístup absolventů základních škol ke střednímu vzdělávání	57
III.4 Přístup absolventů středních škol k terciárnímu vzdělávání	61
IV. Financování regionálního školství	67
IV.1 Financování regionálního školství ze státního rozpočtu	67
IV.2 Další možnosti financování – Evropský sociální fond	70
Závěr	75
Obrázky č. 1–3	79
Přílohy č. 1–11	82

ÚVOD

Rozvoji vzdělávání je ve světě, Evropě i České republice věnována významná pozornost – náleží mu klíčové místo mezi faktory stimuluje ekonomický růst a konkurenceschopnost, ale i rozvoj individuality každého občana a sociální soudržnost. Důležitost vzdělávání, zejména pro Evropskou unii, vyzvedl Lisabonský summit (březen 2000) a potvrdila a prohlubovala další navazující jednání. Principy rozvoje vzdělávání stanovené pro 15 členských zemí Evropské unie byly plně zohledněny již v *Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílé knize)*, připravovaném v roce 2000 a přijatém vládou ČR v únoru 2001.

Bílá kniha především definuje cíle vzdělávání, které jsou v plné míře závazné i pro tento návrh *Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ČR*. Definuje proměny společnosti jako východisko a předpoklad rozvoje vzdělávací soustavy, na základě analýzy jednotlivých částí vzdělávací soustavy formuluje principy vzdělávací politiky rozhodující pro další rozvoj jako strategické linie a zabývá se principy řízení a financování v podmínkách, které začala vytvářet reforma veřejné správy. Bylo stanoveno šest hlavních strategických linií rozvoje: I) Realizace celoživotního učení pro všechny, II) Přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti znalostí, III) Monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání, IV) Podpora vnitřní proměny a otevřenosti vzdělávacích institucí; V) Proměna role a profesní perspektivy pedagogických a akademických pracovníků a VI) Přejít od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování.

Jednou ze strategických linií *Bílé knihy*, splněnou v podstatě již v roce 2000/2001, byl přechod od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování uskutečněný v rámci reformy veřejné správy. Až na několik málo výjimek (některé speciální školy a výchovné ústavy pro děti a mládež) byly všechny zřizovatelské kompetence převedeny samosprávným orgánům a byly posilovány pravomoci ředitele školy, což vedlo k vysoké míře autonomie škol. Reforma veřejné správy zásadním způsobem změnila výkon státní správy a samosprávy ve školství, majetkoprávní vztahy i způsob financování, proto byla zákonem posílena role koncepční a strategické činnosti MŠMT. Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, zavedl povinnost zpracovávání dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy jak na úrovni České republiky, tak na úrovni krajů a nový zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ji potvrdil a zmocnil MŠMT k tvorbě vyhlášky v této oblasti (§ 9 odst.1 až 4 a § 11).

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ČR přijatý vládou v roce 2002 (*dále Dlouhodobý záměr ČR 2002*) rozpracoval strategické linie *Bílé knihy* do strategických směrů řešení s konkrétními, prioritními úkoly vedoucími k jejich postupnému naplňování. *Dlouhodobý záměr ČR 2002* zavedl významný prvek nepřímého řízení vzdělávání v podobě rozvojových programů, pomocí kterých začalo MŠMT podporovat naplňování záměrů státní vzdělávací politiky u samosprávných zřizovatelů škol i u škol s vysokou mírou autonomie.

Rozvoj byl založen na osmi základních strategických směrech:

- 1) Reforma a modernizace cílů a obsahu vzdělávání
- 2) Reforma ukončování středoškolského studia
- 3) Péče o kvalitu, monitorování a hodnocení výsledků vzdělávání

- 4) Rozvoj integrovaného diagnostického, informačního a poradenského systému v oblasti vzdělávání
- 5) Optimalizace vzdělávací nabídky a institucionální struktury regionálního školství
- 6) Zkvalitnění podmínek práce pedagogických a řídicích pracovníků škol
- 7) Vznik veřejných vysokých škol neuniverzitního typu a rozvoj dalších forem terciárního vzdělávání
- 8) Rozvoj dalšího vzdělávání jako součásti celoživotního učení

Výše uvedenými strategickými směry byly sice konkretizovány hlavní strategické linie rozvoje *Bílé knihy*, nebyly ale naplněny všechny jejich dílčí části. Byly vybrány takové směry rozvoje, které bylo nutné řešit prioritně; jejich financování však bylo předpokládáno nad rámec rozpočtu kapitoly 333-MŠMT, což se ukázalo jako ne zcela reálné a řešení některých priorit muselo být pozdrženo; hledaly se vnitřní zdroje pro jejich financování zejména přehodnocením naléhavosti v plnění úkolů.

Problémem doby, ve které *Dlouhodobý záměr ČR 2002* vznikal, byla neexistence legislativního rámce, který by umožnil zavádění progresivních změn *Bílé knihy* vedoucích k výraznému zkvalitnění a zefektivnění vzdělávání. V oblasti vzdělávání se tato situace promítla ve skluzu přípravy *Státního* (nyní *Národního*) *programu vzdělávání*; připravené změny mohly být uskutečňovány pouze na základě dobrovolného přístupu škol, nebyly vyjasněny podmínky pro realizaci, například zajišťování praxe v odborném vzdělávání aj. Svůj vliv měla i negativní reakce rodičů, zřizovatelů škol a některých dalších partnerů například na snahu odstranit vysokou míru selektivity 11letých žáků základní školy omezováním až rušením víceletých gymnázií a jejich kompenzací diferencovanou výukou na druhém stupni základní školy s rozšířenou nabídkou činností (výukových, zájmových a aktivit ve volném čase). Poznamenána byla i možnost kariérového růstu pedagogických pracovníků daná jednoznačně až zákonem o pedagogických pracovnících a v neposlední řadě i dalšího vzdělávání pro všechny, kdy byl připraven a vládě ČR předložen věcný záměr zákona o dalším vzdělávání.

Krajské úřady zpracovaly první dlouhodobé záměry v roce 2003 v souladu s ustanovením § 6 zákona č. 564/1990 Sb., které krajským úřadům ukládalo postupovat při jeho zpracování v souladu s dlouhodobým záměrem ministerstva. Toto ustanovení mělo působit ke sjednocování vzdělávací politiky a v pozměněném znění bylo převzato i do zákona č. 561/2004 Sb., (školský zákon), § 9 odst. 2. Po prvním uzavřeném cyklu prací se ukázalo, že příprava strategického dokumentu jak na úrovni ČR, tak krajů se stala účinným prostředkem harmonizace koncepčních představ státu a jednotlivých krajů, které rozpracovávají prioritní linie a koncepční cíle ČR pro své podmínky skutečně dosaženého stavu a předpokládaného budoucího rozvoje stanoveného na základě jejich specifických podmínek. Dokument začal plnit úlohu i v samotných krajích jako nástroj řízení vzdělávací soustavy kraje, který umožňuje vytvářet prostor pro dlouhodobý rozvoj a hodnocení jeho realizace; rovněž plní úlohu politického dokumentu pro získávání podpory mezi politiky i širší veřejností, naplňuje požadavek transparentnosti rozhodovacích procesů a vzájemné komunikace mezi jednotlivými sektory na úrovni krajů.

Práce na dlouhodobém záměru se podle nového školského zákona periodicky po dvou letech opakuje¹, vyhodnocuje se dosažený stav plnění, jeho soulad s koncepčními předsta-

¹ Původně byla zákonem č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství stanovena pro MŠMT lhůta předložení až do 4 let; posunem působnosti zákona č. 561/2004 Sb., (školský zákon) v důsledku opakovaných projednávání je dlouhodobý záměr předkládán v roce 2005.

vami, vliv případných změn plynoucích z přijatých mezinárodních, vládních či regionálních rozhodnutí a navrhuje se buď korekce dosavadních priorit, nebo se priority potvrdí a stanoví se další konkrétní úkoly a podpůrné rozvojové programy. Vyhodnocení kraj-
ských dlouhodobých záměrů přineslo MŠMT některé poznatky, které byly využity v před-
kládaném dokumentu.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2005 (dále *Dlouhodobý záměr ČR 2005*) posuzuje změny v rozvoji společnosti a jejich vliv na vzdělávání, vyhod-
nocuje úkoly stanovené *Dlouhodobým záměrem ČR 2002*, stanovuje postup dalších prací
a naznačuje potřebu finančních prostředků; respektuje přitom vládou stanovené středně-
dobé finanční limity.

V předkládaném dokumentu došlo proti *Dlouhodobému záměru ČR 2002* k několika změnám v určených strategických směrech:

- strategické směry v *Dlouhodobém záměru ČR 2005* jsou uvozeny **celoživotním uč-**
ním a jeho realizací jako nadřazeným pojmem pro vzdělávání dětí a mládeže ve vzdě-
lávací soustavě, často označované jako počáteční vzdělávání, a pro vzdělávání další,
uskutečňované po absolvování vzdělávání počátečního (celého nebo jeho části),
- reforma ukončování středoškolského studia, původně stanovená jako samostatný stra-
tegický směr, je v pokročilém stádiu příprav, proto byla spojena s dalším směrem –*Za-
jišťování kvality, monitorování a hodnocení výsledků vzdělávání*, kam svým obsahem
patří a ve kterém již také probíhají přípravné práce,
- byl změněn název strategického směru *Rozvoj integrovaného diagnostického, informač-*
ního a poradenského systému v oblasti vzdělávání na Rozvoj integrovaného systému po-
radenství ve školství, protože dochází k propojování dříve samostatně budovaných sys-
témů do jednoho vzájemně propojeného systému,
- zásady strategického směru *Optimalizace vzdělávací nabídky a institucionální struktury*
regionálního školství byly podrobně popsány v roce 2002 a na jejich platnosti se nic ne-
mění; v předkládaném dlouhodobém záměru jsou některá kritéria rozvoje zahrnuta
do části *Přístup žáků ke vzdělávání a průchod žáků a studentů vzdělávací soustavou*,
kde je zohledněna i orientační potřeba učitelů a kapacit škol,
- strategický směr *Vznik veřejných vysokých škol neuniverzitního typu a rozvoj dalších fo-*
rem terciárního vzdělávání je řešen sice ve spolupráci s regionálním školstvím, ale pře-
važně v oblasti vysokého školství jak obsahově, tak finančně; není proto nadále uváděn
v regionálním školství. *Dlouhodobý záměr ČR 2005* zohledňuje možnosti přístupu ab-
solventů středních škol k terciárnímu vzdělávání,
- nově se zařazuje strategický směr *Zajišťování rovnosti příležitostí ve vzdělávání*, který zo-
hledňuje potřeby dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a stu-
dentů mimořádně nadaných, sociální soudržnost, sociálně patologické jevy (včetně ši-
kany) a podporu jejich odstraňování.

Pro *Dlouhodobý záměr ČR 2005* bylo navrženo šest strategických směrů, ve kterých se pro-
mítají a jsou řešeny základní trendy obsahových změn ve vzdělávání a změn s nimi souvi-
sejících, které stále nabývají na naléhavosti:

- 1) Zkvalitnění a modernizace vzdělávání (kurikulární reforma)
- 2) Zajišťování kvality, monitorování a hodnocení výsledků vzdělávání
- 3) Zajišťování rovnosti příležitostí ke vzdělávání
- 4) Rozvoj integrovaného systému poradenství ve školství

5) Zvyšování profesionality a společenského postavení pedagogických pracovníků

6) Podpora dalšího vzdělávání

Uvedené strategické směry jsou řešeny v kapitole II. Tě předchází kapitola I., analyzující změny ve společnosti, které se dotýkají oblasti vzdělávání jak z mezinárodního, tak národního pohledu i vnitřních proměn uvnitř systému vzdělávání. Vytváří ucelený pohled na výchozí podmínky rozvoje vzdělávání po vstupu do Evropské unie a je podkladem pro úpravu prioritních směrů rozvoje v dalším období.

Další obecně uznávaný předpoklad rozvoje – přístup ke vzdělávání je řešen v samostatné kapitole III. „Přístup ke vzdělávání, průchod žáků vzdělávací soustavou a jeho vliv na personální a prostorové zabezpečení“ vzhledem ke svému pojetí kvantitativního rozvoje vzdělávací soustavy; kapitola IV. obsahuje orientační potřeby finančních prostředků na přímé mandatorní výdaje a na rozvojové programy. Návrh finančních prostředků respektuje stanovené střednědobé limity (podle znalostí v době předložení materiálu), ale při přípravě rozpočtu na jednotlivá léta předpokládá MŠMT diskuse o rychlejším navyšování platů učitelů, prostředcích na celostátní programy, které nelze spolufinancovat z ESF, či na udržitelnost nastartovaných procesů.

I. ROZVOJ SPOLEČNOSTI A VZDĚLÁVÁNÍ

Dlouhodobé cíle strategických změn ve vzdělávání byly stanoveny v *Národním programu rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy ČR (Bílé knize)* z roku 2001 a v minulém Dlouhodobém záměru rozvoje vzdělávání v České republice z roku 2002. V jeho úvodu jsou definovány jako základní tendence, které prolínají všemi úrovněmi vzdělávací soustavy:

- postupná realizace konceptu celoživotního učení, které propojuje oblasti vzdělávání, práce i volného času,
- poskytnutí co nejvíce vzdělávacích příležitostí pro rozvoj všech a zajištění rovného přístupu k nim,
- otevření vzdělávacího systému společnosti a zapojení hlavních partnerů podílejících se na rozvoji lidských zdrojů,
- systematické zvyšování kvality a efektivity vzdělávání,
- uvolnění vnitřních zdrojů proměny – využití tvůrčí práce učitelů a iniciativy škol.

Tyto základní tendence se nemění, jen nabyly na naléhavosti. Během tří let, která uplynula od přípravy předchozího dlouhodobého záměru, se přijetím nového školského zákona a zákona o pedagogických pracovnících i přípravou dalších legislativních norem (především zákona o dalším vzdělávání) otevřely nové možnosti pro vývoj vzdělávací soustavy a pro naplnění základních tendencí. **Cíle Národního programu (Bílé knihy) podporuje v oblasti vzdělávání i Strategie rozvoje lidských zdrojů (2000, schválená vládou v roce 2003).**

Současně byl završen proces našeho vstupu do Evropské unie: přinesl závazek usilovat o splnění cílů jejího dlouhodobého rozvoje, zdůraznil, že rozvoj vzdělávání je jedním ze základních předpokladů rozvoje hospodářského, environmentálního i sociálního, a současně rozšířil možnosti jeho financování. Umožňuje plné zapojení České republiky do všech aktivit v oblasti vzdělávání i intenzivnější spolupráci, ale také přináší větší nutnost stálého vzájemného porovnávání s ostatními členskými zeměmi.

I.1 HLAVNÍ TRENDY ROZVOJE EKONOMIKY A SPOLEČNOSTI

Změny v české ekonomice i společnosti jsou velmi výrazné. Jsou důsledkem rychlého rozvoje poznání a nepřetržitých inovací, nových technologií vstupujících do života lidí a stupňující se globalizace nejrůznějších stránek rozvoje společnosti. Vzdělávání a odborná kvalifikace mají v tomto procesu klíčovou úlohu. Umožňují a zároveň požadují využití potenciálu každého jedince z hlediska individuálního i celkového společenského rozvoje. Závisí na nich nejen hospodářský růst, ale i soudržnost společnosti.

Ekonomický růst, trh práce a vzdělání

Strategie hospodářského růstu České republiky vychází ze základního cíle **stát se konkurenceschopnou a flexibilní ekonomikou založenou na znalostech a dovednostech**, která bude občanům poskytovat dostatek příležitostí a vytvářet kvalitní prostředí pro život. V oblasti vzdělávání a kvalifikace pak požaduje podporovat rozvoj celoživotního učení, zvýšit počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel nad průměr EU a reflektovat požadavky trhu práce ve struktuře i obsahu vzdělávání.

Naše ekonomická strategie podobně jako dlouhodobé cíle Evropské unie vychází v prvé řadě z hospodářského růstu dosahovaného zvyšováním produktivity, s tím spojených strukturálních změn ve prospěch odvětví i profesí, založených na nových pokročilých

technologiích a na rozvoji především vyšších a kvalifikovanějších služeb – postupně se tak prosazuje **ekonomika a společnost založená na znalostech**. Současně odráží vytváření celosvětové **globální ekonomiky**, prudký růst mezinárodní soutěže, jíž se účastní čím dále tím více i rozvojové země především v méně kvalifikované výrobě zboží a služeb, nezbytnost neustále zvyšovat *konkurenceschopnost* a zavádět *inovace*.

Růst vědění, univerzálnost a rychlost změn technologií i zostřující se ekonomická soutěž mění charakter a organizaci práce a kladou nové požadavky na pracovní sílu. Je to na jedné straně schopnost lidí se změnám přizpůsobovat, jejich **flexibilita a adaptabilita**; tedy schopnost potřebnou kvalifikaci nejenom získat, ale také ji nepřetržitě obnovovat a rozšiřovat, případně získávat kvalifikaci novou. Jedině tak lze zvyšovat **zaměstnatel-nost**, schopnost lidí si zaměstnání udržet či získat nové, případně sám podnikat. Na druhé straně je nutné **zvyšovat celkový tvůrčí potenciál** pracovní síly, tedy nejen elit, ale pokud možno všech, usilovat o vyšší úroveň vzdělanosti a odborné kvalifikace napříč celou populací.

K tradičním formám kapitálu (půda, výrobní zdroje, finance) se přiřadil i **lidský kapitál** (vědění a dovednosti, které podporují osobní, sociální a ekonomický blahobyt a kvalitu života), a to jako rozhodující zdroj dalšího rozvoje. Výdaje na vzdělávání se proto pokládají za investice do zvyšování lidského kapitálu, který podporuje a umožňuje další růst, a nikoli jen za spotřebu.

Celkový ekonomický vývoj se pochopitelně promítá do charakteristik trhu práce, struktur zaměstnanosti, pracovních míst a požadavků na vzdělanostní a kvalifikační strukturu pracovní síly. V rozvinutých zemích došlo především v posledních 50 letech k jejich zásadním proměnám. Zatímco až do 70. let minulého století se v Evropě stále ještě zvyšovala zaměstnanost v sekundárním sektoru (průmysl, stavebnictví a výroba energií), v posledních několika desetiletích probíhá na trzích práce v rozvinutých zemích výrazná **deindustrializace**, která v 90. letech zasáhla rovněž českou ekonomiku. Současně pokračoval výrazný trend k **modernizaci** struktur zaměstnanosti a pracovních míst, projevující se v poklesu primárního sektoru a naopak v růstu sektorů služeb. Po rozmachu a postupném nasycení zaměstnanosti v terciárním sektoru (obchod, doprava, spoje a telekomunikace), se do popředí dostal vznik nových pracovních míst v kvartérním sektoru, který zahrnuje veřejné (státní správa, vzdělávání, zdravotnictví) a vůbec nejrychleji se rozvíjející tržní (peněžní, výzkumné, expertní) služby.

Obdobný vývoj sleduje i česká ekonomika, ovšem s určitými zvláštnostmi a posuny. Proti jiným zemím Evropské unie se liší ve struktuře zaměstnanosti, ve složitosti a náročnosti práce i ve vzdělání pracovníků. Charakteristickými rysy zaměstnanosti v České republice je za prvé tradičně velmi silná pozice sekundárního sektoru (především zpracovatelského průmyslu) doprovázená výrazným podílem manuálních činností spojených se středoškolskou kvalifikací a s vyučením. Uvedené charakteristiky stály také za problémy způsobenými deindustrializační vlnou, která v 90. letech zasáhla rovněž českou ekonomiku. A za druhé stále ještě poměrně nízký podíl sofistikovaných služeb spojených s modernizací, s nímž souvisí nižší podíl práce s nejvyšší kvalifikací a nedostatečný počet vysokoškoláků, který podle některých analýz v České republice odpovídá jen asi 60 % jejich skutečné potřeby (viz obr. 1 v Příloze).

V následujících letech lze očekávat, že se konkurenceschopnost a struktura české ekonomiky přesune do okruhu zemí jako je Rakousko či Německo a v některých oborech bude schopna soutěžit se Skandinávií. Českou ekonomiku i nadále potáhnou především ty obory zpracovatelského průmyslu, které jsou schopny zavádět a využívat moderní tech-

nologie, jako je výroba automobilů, strojírenství či elektronika. Vzhledem k přesunům směrem k výrobě s vyšší přidanou hodnotou a k rostoucí produktivitě práce ovšem přesto dojde ve struktuře pracovních míst a zaměstnanosti k dalšímu prohloubení deindustrializační tendence. Úbytek pracovních míst proběhne především v některých tradičních oborech zaměstnávajících statisíce lidí. Ve službách se nadále bude rozvíjet především oblast komunikačních a informačních technologií a oblast vytváření a předávání znalostí (výzkum a vývoj, služby pro podnikatelskou sféru, vzdělávání), která je podstatou moderní ekonomiky. Odlišný vývoj produktivity práce ve službách povede k nárůstu počtu pracovních míst ve většině odvětví služeb, přestože ani zde to nebude bez výjimek a bez problémů.

Vysoká úroveň vzdělanosti i odborné kvalifikace je nezbytnou podmínkou hospodářského růstu a udržení se ve světové soutěži. Znamená však i značný přínos pro každého jedince na trhu práce. Mimořádně vysoká a stále neuspokojená potřeba vyššího vzdělání a kvalifikace v české ekonomice se projevuje také v postavení a ocenění vzdělání na trhu práce. Vliv vzdělání na mzdu a míru nezaměstnanosti se u nás výrazně zvýšil již během první poloviny 90. let a dodnes je vyšší než ve většině evropských zemí. Je nepochybné, že českou ekonomiku trápí nedostatek vzdělání a kvalifikace, a je zřejmé, že odpovědí se musí stát realizace konceptu celoživotního učení, rozvoj nejen počátečního, ale i dalšího vzdělávání.

Vzdělávání, zaměstnanost a trh práce jsou těsně propojeny, podpora vzdělávání a odborné přípravy včetně rekvalifikací se stala jedním z hlavních nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Její snahou je dosáhnout co největšího možného souladu mezi požadavky trhu práce a existující nabídkou vzdělávání. V podmínkách tržní ekonomiky a svobodné volby vzdělávací dráhy je ovšem možné použít jen nepřímé, nikoli direktivní nástroje. Mezi ně patří především:

- propojení odborného vzdělávání s praxí (jak to požaduje i nový zákon o zaměstnanosti) a co největší zapojení zaměstnavatelů (a sociálních partnerů vůbec) do vzdělávání;
- monitorování a prognózování vývoje trhu práce a kvalifikačních potřeb na národní a také na regionální úrovni, snaha odhadnout budoucí vývoj a najít rozumné vyvážení s okamžitými požadavky trhu práce;
- těsná kooperace až integrace systémů poradenství na školách i úřadech práce, systematické zpřístupňování informací a jejich využívání pro ovlivnění vzdělávací nabídky i poptávky, pro motivování vzdělávacích institucí i žáků a jejich rodičů;
- rozšíření kurikula (a to již během základního vzdělávání) o prvky usnadňující volbu povolání (učivo o světě práce, podpora rozvoje manuálních schopností).

Dosáhnout úplného vzájemného souladu však není možné. Zpětná vazba mezi trhem práce a vzděláváním má určitý, poměrně dlouhý časový posun, přitom jednotlivé strany (zaměstnavatelé, zaměstnanci, vzdělávací instituce, žáci a rodiče) jednají svobodně a samostatně. Především však další vývoj ekonomiky lze předvídat jen zčásti, protože extrapolace existujících trendů obvykle neodkryje rozhodující změny technologií a následně kvalifikačních požadavků, které přicházejí do značné míry nečekaně.

Nestabilita trhu práce – vyvolaná zejména akcelerací vývoje a zostřenou konkurencí – je trvalým rysem dnešní ekonomiky a společnosti, na který musí vzdělávací systém reagovat. Koncept celoživotního učení má přitom klíčovou úlohu. Proti tradiční představě jednorázové přípravy na určité povolání, které je možné bez velkých změn vykonávat prakticky po

celý život, se zdůrazňuje celoživotní **zaměstnatelnost** jako schopnost pracovníka vyhnout se především dlouhodobé nezaměstnanosti, ucházet se o co nejširší škálu zaměstnání, případně sám podnikat, krátkodobá období bez práce umět využít pro zvyšování úrovně či změnu svého vzdělání a kvalifikace, a **adaptabilita** pracovní síly jako schopnost pozitivně reagovat na permanentní změny.

Změny v kurikulu již základního vzdělávání jsou zaměřeny především na klíčové kompetence, které zahrnují i postoje a hodnoty, osobní a morální kvality, podnikavost a dostatečnou motivaci se dále vzdělávat. Odborné vzdělávání usiluje o větší **flexibilitu**. Širší odborný základ, **obecně odborné vzdělávání**, usnadňuje změnu kvalifikace, ke specializaci dochází později, rozšiřuje se podíl složky všeobecného vzdělávání, modulová struktura vzdělávání zvyšuje propojení počátečního a dalšího vzdělávání, rozšiřuje se profesně zaměřené nevyšokoškolské terciární vzdělávání.

Dalším problémem, na který vzdělávací systém musí brát zřetel, je usnadnění **přechodu ze školy do zaměstnání**, protože míra nezaměstnanosti mládeže – jako jedné z ohrožených skupin – je obvykle dvakrát větší než celková nezaměstnanost. Dnes se před nalezením stabilnějšího zaměstnání střídají období práce, nezaměstnanosti a rekvalifikace, případně návratu do školy. Vzdělávací systém může zajistit úspěšné podmínky tím, že se propojuje počáteční vzdělávání se zaměstnáním a dalším studiem, kombinuje se vzdělávání a podnikové praxe, a funguje dobře organizovaná informační a poradenská soustava.

Soudržnost společnosti

Vzdělání má zásadní význam nejen pro ekonomický, ale i pro sociální rozvoj. Rychlému vývoji se nedokáže přizpůsobit především ty skupiny obyvatel, které nemají dostatečné vzdělání ani kvalifikaci. Přes ekonomický rozmach, stále zvyšování produktivity a také životního standardu valné většiny obyvatel Evropy tak zůstává naléhavým problémem vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost spojená s marginalizací až exkluzí určitých skupin lidí a vyostřováním existujících nerovností ekonomických a sociálních. Další vývoj ohrožuje také neschopnost vyrovnat se se vzrůstající kulturní a etnickou rozdílností, kterou stále zvyšuje volný pohyb obyvatel a vysoký stupeň imigrace v dnešní Evropě. Přinesly již v řadě zemí Evropské unie etnické, kulturní a sociální problémy, existují i v České republice a budou narůstat, zvláště s ohledem na omezenou schopnost české společnosti přijímat a respektovat odlišnost. V každém případě se zvyšuje zatížení našeho vzdělávacího systému, do značné míry pro obtížné vyrovnávání se s celkovou problematikou Romů.

Narůstající tenze ohrožují každého jedince i celou společnost, oslabují její vnitřní vazby a mohly by vést až k její dezintegraci. Prioritou evropského vývoje se proto stala *soudržnost společnosti*, posilovat ji je jedním z nejnaléhavějších úkolů dneška, kdy sociální a etnická diverzita ve všech zemích rychle vzrůstá. **Jedním z nejdůležitějších a nejdůležitějších nástrojů pro posílení soudržnosti společnosti je vzdělávání všech skupin obyvatelstva, zajištění přístupu ke vzdělávání pro všechny a rovnost vzdělávacích příležitostí.**

Rozšiřování přístupu ke vzdělávání, jeho prodlužování a dosažení vyšší úrovně vzdělání má pozitivní vliv na prakticky všechny stránky občanského i osobního chování. Účinná opatření vzdělávací politiky však vedou nejenom k celkovému zlepšování vzdělávacích výsledků, ale i k větší rovnosti vzdělávacích příležitostí. Mezinárodní srovnávací výzkumy (viz obr. 2 v Příloze) prokázaly, že některé země dosáhly současně obou cílů, tedy současně maximalizovaly celkovou úroveň i zmenšily rozdíly úrovně žáků s různým rodinným zázemím, dokázaly zmírňovat sociální a kulturní nerovnosti. (Česká republika zatím mezi ně nepatří, vliv rodinného zázemí na výsledky patří u českých žáků mezi nejsilnější.)

Největší vliv na zmírňování nerovností a na posilování soudržnosti společnosti mají sama **struktura vzdělávací soustavy a organizace školy** odstraňující segregaci ať podle etnického původu či sociálního a kulturního statusu. Významné jsou však i ostatní prvky vzdělávacího procesu a fungování školy. V první řadě to je odpovídající **kurikulum**, které nejen poskytuje faktické znalosti, ale rozvíjí i občanské postoje a sociální dovednosti. Nejde ovšem jen o vzdělávací program, ale i o otevřené a rovnoprávné vztahy ve škole, o její **klima** i její **étos**. Je to i vysoká nabídka mimoškolních a zájmových činností, která rozšiřuje výchovnou funkci školy a pomáhá vyrovnávat případný nedostatek podnětů z rodiny, a vůbec koncept komunitní školy, která slouží rovněž jako vzdělávací, kulturní a společenské středisko obce, případně jako místo dalšího vzdělávání a získávání odborné kvalifikace.

Na soudržnost společnosti odkazuje i nový pojem **sociální kapitál** (rozsah a hloubka společenských sítí, vzájemná důvěra a reciprocita, normy a hodnoty, které podporují spolupráci uvnitř skupiny i mezi skupinami). Mezi oběma druhy kapitálu, sociálním a lidským, a také vzděláním je velmi těsný vztah vzájemného umocňování, který působí v obou směrech: rozvoj společnosti znalostí vyžaduje vysokou míru sociálního kapitálu; vzdělanější lidé jsou více zapojeni do sociálních sítí a více se účastní na společenském a politickém životě. Míra sociálního kapitálu přímo ovlivňuje vzdělávací proces jak uvnitř školy (vztahy mezi žáky a vztahy mezi učiteli a vedením školy), tak vztahy mezi školou a obcí, příp. sociálními partnery (především zapojení rodičů i angažovanost obce ve škole).

I.2 ZMĚNY VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU

Požadavky zajistit ekonomický růst i pozitivní rozvoj společnosti mají přímé důsledky pro vzdělávací systém. Především se projeví jako postupné, ale stále **rozšiřování přístupu ke vzdělávání do stále vyšších úrovní**, a tedy i jako **prodlužování délky vzdělávání**. V České republice stejně jako v řadě ostatních vyspělých zemích se střední vzdělání stalo již univerzálním, i když se různými způsoby stále ještě rozšiřuje podíl maturitního studia, a tím prodlužuje délka vzdělávání. Hlavní kvantitativní nárůst dnes spočívá v rozšiřování účasti na terciárním vzdělávání a v dalším vzdělávání; zde však pozice České republiky již není tak příznivá. Stále naléhavěji se vyžaduje **otevření vzdělávacího systému společnosti**, aby se zajistila **relevantnost vzdělávání**, tedy to, že odpovídá potřebám společnosti a přispěje k řešení jejích problémů. Nejenom u nás, ale všude, kde se proměňuje struktura ekonomiky, je jednou z nejnaléhavějších potřeb **zajistit zaměstnanost**, především omezit dlouhodobou nezaměstnanost a co nejvíce přispět k **soudržnosti** společnosti.

Rozsah i povaha těchto problémů – především nepřetržitá změna požadavků a nutnost stálého přizpůsobování se – jsou takové, že je nelze řešit jen dílčími změnami v rámci tradičního pojetí vzdělávání omezeného na období přípravy na vlastní život. Vyžadují nové pojetí vzdělávání tak, jak je přináší **koncept celoživotního učení**. Představuje ústřední prvek vzdělávací politiky pro zajištění rovných příležitostí i navazující sociální politiky a politiky zaměstnanosti, a to jak na národní, tak i nadnárodní, evropské úrovni. Realizace celoživotního učení vyžaduje **změny počátečního vzdělávání i rozvoj dalšího vzdělávání**; významnou prioritou a předpokladem ostatních změn je i **podpora učitelů a jejich nové role**.

Uvedené ústřední pojmy a principy – rozvedené v dalším textu – jsou východiskem pro stanovení prioritních směrů dalšího rozvoje české vzdělávací soustavy i pro návrh konkrétních opatření, které obojí obsahuje kapitola II.

Celoživotní učení – nové pojetí vzdělávání

Celoživotní učení neznamená jenom rozšíření tradičního školního vzdělávání o vzdělávání dospělých, ale přináší zásadní změnu pojetí vzdělávání vůbec. Všechny možnosti učení jsou chápány jako jediný propojený celek, který umožňuje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a získávání stejných kvalifikací a kompetencí různými cestami a kdykoli během života. Formalizovaná školská soustava, jak ji známe dnes, vytváří pro toto pojetí celoživotního učení nezbytné základy, tvoří však jen jeho jednu část.

Důvody pro realizaci nového konceptu jsou ekonomické, politické i etické. V podmínkách globalizace ekonomiky a zostřené soutěže je nezbytné co nejplněji využít lidského potenciálu, každému členu společnosti umožnit co největší rozvoj a dovést jej k plné účasti na životě společnosti. Propojují se oba zájmy, jednotlivce i společnosti, a obě oblasti, ekonomického růstu i soudržnosti společnosti; celoživotní učení je prostředkem pro zajištění jak růstu, konkurenceschopnosti a inovací, tak zaměstnanosti jedince a jeho životní úrovně, jak sociální soudržnosti a rozvoje, tak i osobního rozvoje a vyšší kvality života. Realizace celoživotního učení je tak nejúčinnějším nástrojem pro zajištění rozvoje lidských zdrojů.

Nové pojetí přináší změnu ve více rovinách. Předně znamená **vzdělávání po celou dobu života**. Nejde však jen o rozvoj dalšího vzdělávání (nebo vzdělávání dospělých), ale zároveň i o proměnu tradiční školy. Musí nabízet dostatek příležitostí, musí mít pro žáky osobní význam. Jejím úkolem je především vybudovat základy, poskytnout pro celoživotní učení **nástroje** (umět se učit) i **motivovat žáky**, aby se i v budoucnosti sami chtěli vzdělávat. Jestliže však učení má mít pro žáka smysl, musí se změnit nejen obsah a metody vyučování, ale i prostředí a klima školy musí vést k aktivitě, tvořivosti a odpovědnosti.

Dále nové pojetí uznává **všechno vzdělávání a učení** bez ohledu na to, kde se odehrává – zda ve vzdělávacím systému (**formální vzdělávání**), organizovaně mimo něj (**neformální vzdělávání**), jako je například podnikové vzdělávání, anebo jakkoli jinak, například vlastním studiem, a to i neintencionálně (**informální učení**). Přebrady mezi vzděláváním a životem společnosti tak mizí, vzdělávání a učení probíhá v mnoha různých prostředích, nejenom ve vzdělávacích institucích, ale i v institucích kulturních – divadlech, muzeích, knihovnách, galeriích, kulturních památkách, přírodních rezervacích apod. Vzdělání a kvalifikaci lze získat různými cestami. Pojetí celoživotního učení zdůrazňuje zejména význam učení na pracovišti, v průběhu pracovní činnosti, předchozí pracovní zkušenost uznává za legitimní způsob vzdělávání, usiluje o co největší prostupování oblastí učení a práce.

Celoživotní učení je **otevřeno všem bez rozdílu** věku, zájmu, nadání nebo postavení, umožňuje co největší využití lidského potenciálu. Rozšíření přístupu ke vzdělávání a zajištění rovných příležitostí vyžaduje nejen zvýšení, ale i větší rozmanitost nabídky a co největší respektování široké škály individuálních vzdělávacích potřeb, které jsou diferencovány podle věku, dosažené úrovně vzdělání, zájmu i aspirací. Pro všechny se tak otevírá možnost „druhé šance“, korekce vzdělávací cesty a nápravy chybných rozhodnutí.

Otevření školy se projevuje mnoha způsoby – jako nabídka vzdělávacích služeb nejen pro děti a mládež, ale i pro ostatní občany, jako zapojení hlavních účastníků do činnosti školy i celého vzdělávacího systému, souvisí to i s přenášením pravomocí na nižší úroveň a poměrně vysokou autonomií jednotlivých škol v České republice, kdy různé úrovně veřejné správy mají jen omezenou úlohu, zdůrazňuje se úloha sociálních partnerů v širším smyslu, tedy i rodičů a obcí, a sdílení odpovědnosti.

Konečně je v konceptu celoživotního učení **v centru pozornosti učící se jedinec a jeho potřeby**. Pojetí celoživotního učení zdůrazňuje osobní volbu každého, jeho vzdělávací po-

třeby, poptávku společenskou propojuje s individuální. Klade důraz na sebeřízené učení, požaduje nejen, aby každý byl vybaven odpovídajícími dovednostmi, ale aby byl autonomním jedincem schopným převzít odpovědnost za vlastní vzdělávací dráhu.

Realizace celoživotního učení – změny v počátečním vzdělávání

První velkou oblastí realizace celoživotního učení je postupná proměna počátečního vzdělávání. Většina navrhovaných změn, ke kterým otevírá prostor nový školský zákon, je další etapou ve dvou dlouhodobých procesech – decentralizaci vzdělávacího systému a modernizaci obsahu a forem vzdělávání.

Český vzdělávací systém byl již **ve velké míře decentralizován** převodem zřizovatelských kompetencí na obce a kraje a postupným posilováním pravomocí ředitele školy, jež vedly k vysokému stupni **autonomie školy**. Druhou, stejně významnou složkou je zapojení, **participace hlavních účastníků** (rodiče, obec, sociální partneři), jejich účast na utváření hlavních mechanismů vzdělávacího systému (např. pro zajištění relevance kurikula) i na jeho fungování a řízení (např. účastí v radě školy). Je nutné oba trendy podpořit, především zajistit, aby byly jako nový prvek ve vzdělávacím systému odpovídajícím způsobem naplňovány.

Také jedním z cílů již zahájené **kurikulární reformy** je značné posílení vlivu školy (a jejích partnerů) i na utváření cílů a obsahu vzdělávání vypracováním školních vzdělávacích programů, které dále rozvádějí a konkretizují vyšší úroveň, rámcové vzdělávací programy. Ty zdůrazňují vyváženost hlavních složek obsahu (vědomostí, dovedností a postojů), zavádějí tzv. základní, resp. klíčové kompetence, které jsou nezbytné pro uplatnění v současné společnosti a pro schopnost vyrovnat se se stálými změnami. Vytvářejí rovněž dostatečný prostor pro systematickou výchovu k toleranci, porozumění a respektu k druhým, k jiným národům a kulturám a také vůči přírodě (trvale udržitelný rozvoj).

Kurikulární reforma musí být podporována dalšími, navazujícími změnami v systému **hodnocení** (evaluace, zajišťování kvality) a v systému **poradenství a podpory žáků**. Především však vyžaduje masivní a všestrannou **podporu škol a učitelů**: v získání nových kompetencí pro tvorbu školních vzdělávacích programů i pro zavádění takových forem a metod výuky, které odpovídají novým cílům a novému obsahu (především, jak si osvojovat základní dovednosti), ve stimulaci iniciativy a tvořivosti škol (rozvojovými programy, v jejichž rámci školy podávají projekty, podporou sítí spolupracujících škol) a vůbec v hlubším porozumění smyslu a směřování transformace školy a ve vytváření společné kultury školy.

Změny v počátečním vzdělávání, které jsou důsledkem nového pojetí celoživotního učení, umožní splnit oba dnešní klíčové požadavky – zajistit rovné příležitosti ke vzdělávání a umožnit plné zapojení do společnosti – účastí na občanském životě a především zvýšením zaměstnanosti.

Základním konceptem dnešní vzdělávací politiky je **rovnost příležitostí ke vzdělávání** (spravedlivost) podle schopností bez ohledu na ekonomické, sociální a kulturní zázemí. Cílem je **maximální rozvíjení potenciálu každého jedince**. Ke zmírnění až eliminování existujících nerovností však nestačí jen překonávání ekonomických překážek, ale je nutné překonávat i znevýhodnění dané rozdílnou sociální a kulturní úrovní rodiny.

Na úrovni celého vzdělávacího systému lze navrhnout **kompenzační opatření** pro individuální znevýhodnění i pro znevýhodnění celých sociálních a etnických skupin, **snížit selektivitu** vzdělávacího systému, zejména odstraněním příliš časného výběru dětí do oddělených vzdělávacích proudů či programů, a naopak zvýšit jeho **prostupnost** větší ná-

vazností jednotlivých vzdělávacích stupňů, umožněním individuálních vzdělávacích cest a poskytnutím tzv. druhé šance. Na úrovni jednotlivé školy je to především **vnitřní diference** výuky, větší uplatnění **individuálního přístupu** a rozšíření možností integrace. Další možností je **rozšíření výchovné funkce** školy, zvětšení nabídky zájmových činností a aktivit volného času, aby se vyrovnávalo případné málo podnětné prostředí rodiny, ukázaly se širší možnosti k individuálnímu rozvoji a nabídkou zajímavých činností se zvýšil zájem a motivace k dalšímu studiu i u žáků z méně podnětného prostředí. Tzv. **komunitní škola** poskytuje obdobné podněty i pro rodiče a může se stát významným činitelem života obce.

Významnou prioritou, dokonce nezbytnou podmínkou - realizace celoživotního učení a zvyšování kvality a efektivity vůbec je **proměna role i postavení učitelů**. Vyžadují ji zvýšená autonomie školy a zahajovaná kurikulární reforma, které podstatně rozšiřují **prostor pro iniciativu a tvořivost** každé školy a každého učitele, ale zároveň požadují **převzetí mnohem větší odpovědnosti** a kladou na učitele zvýšené nároky. Nové zákony – školský zákon a zákon o pedagogických pracovnících – vytvářejí legislativní rámec i pro tuto oblast změn.

Změny jsou nezbytně komplexní: zahrnují jak podporu osobního i odborného rozvoje učitelů a zvýšení jejich profesionality, tak rehabilitaci postavení učitelů (i platovou) a otevření řady možností kariérového postupu. V důsledku by měly vést i ke změnám ve stylu vyučování, ve vztahu k žákům a v klimatu školy.

Zvýšená péče o učitele je nezbytná i proto, že ve většině rozvinutých zemí se jen obtížně získávají noví a hrozí jejich nedostatek. Je proto nutné **zvýšit přitažlivost učitelství**, získávat pro ně i odborníky z jiných profesí a zajistit jejich další rozvoj, aby neodcházel. Česká republika není v tomto ohledu výjimkou.

Realizace celoživotního učení – rozvoj dalšího vzdělávání

Realizace celoživotního učení vyžaduje systematický rozvoj dalšího vzdělávání, podporu jak nabídky, tak poptávky, tedy zvyšování motivace vzdělávaných, snadnou dostupnost a vytvoření, resp. dobudování nezbytných mechanismů, především zajišťování kvality a evaluace, informačního systému a financování. I když jedním z hlavních cílů je co největší **propojení s počátečním vzděláváním**, je nutné respektovat i **specifické rysy dalšího vzdělávání**, především mnohem větší rozmanitost na straně nabídky i poptávky.

Je zde především velká **rozmanitost vzdělávacích potřeb**. Jednotliví lidé mají rozdílnou produktivitu, podílí se různou měrou na vytváření národního důchodu a jsou také v rozdílném stupni ohrožení nezaměstnaností až exkluzí. Lze tak charakterizovat několik základních skupin, které mají specifické vzdělávací potřeby výrazně se lišící podle úrovně vzdělání, věku a zapojení do práce (viz obr. 3 v Příloze).

Nabídka dalšího vzdělávání musí proto odpovídat specifickým potřebám jednotlivých skupin, aby odpovídala poptávce a byla co nejefektivnější. Cílené a co nejefektivnější vynakládání investic do vzdělávání je také podstatným prvkem lisabonské strategie. Pro každou skupinu je nutné navrhnout diferencovaná konkrétní opatření a určit jejich zaměření. Zvýší se tím motivace všech skupin a zmírní se výrazný negativní jev, který se projevuje ve všech zemích: účast na dalším vzdělávání je nejmenší u těch, kteří je potřebují nejvíce (ohrožení pracovníci, kteří mají nejnižší vzdělání a vykonávají nejméně kvalifikovanou práci s nejnižší přidanou hodnotou); naopak je největší u pracovníků s nejvyšším, terciárním vzděláním a s vysokou přidanou hodnotou jejich práce. Bude také

možné zmenšit rozdíly v ekonomické produktivitě jednotlivých skupin a využít všechny rezervy, které dnes existují.

Navrhovaná opatření ovšem nejsou omezena jen na oblast vzdělávací politiky, ale týkají se i dalších oblastí, především sociální politiky a zaměstnanosti, podpory podnikání, podpory vývoje a výzkumu. Komplexnost opatření, jejich nezbytné propojování napříč resorty patří k hlavním předpokladům rozvoje lidských zdrojů.

Mnohem větší **rozmanitost v poskytování vzdělávání** se již projevuje jak v zemích Evropské unie, tak v České republice. Příznačný je však jeden rozdíl proti situaci v EU; v ČR je podstatně nižší účast středních a vyšších odborných škol na nabídce dalšího vzdělávání. Z hlediska rozvoje vzdělávacího systému, či spíše jeho zachování při nastávajícím demografickém poklesu, zde existuje velká rezerva. **Financování** dalšího vzdělávání je v zemích Evropské unie podstatně více **diverzifikováno**. Význačný je podíl podniků, který přesahuje podíl jednotlivců.

Charakteristickým rysem dalšího vzdělávání je i to, že zcela převládá **neformální vzdělávání a informální učení**. Jedním z nejnaléhavějších úkolů je zrovnoprávnění dosažených výsledků, to znamená plné uznání kvalifikace získané těmito cestami. Teprve potom dojde ke skutečnému propojení počátečního vzdělávání s dalším vzděláváním, které se stane jeho reálnou alternativou.

Hlavním legislativním úkolem v oblasti dalšího vzdělávání je zpracování zákona jako základní právní normy definující vzdělávání těch, kteří opustili systém počátečního vzdělávání a chtěli by získat novou kvalifikaci nebo existující změnit. MŠMT již zpracovalo věcný záměr zákona o dalším vzdělávání, který komplexně řeší celou problematiku včetně velmi naléhavého problému **uznávání předchozí pracovní zkušenosti**.

I.3 EVROPSKÉ SOUVISLOSTI

Evropská integrace je založena na existenci nezávislých států, které se vzdaly části své suverenity v určité, přesně vymezené oblasti, vzdělávání ale touto oblastí není. Postupně se však stále více prokazuje rozhodující význam vzdělání i vzdělávacího systému pro rozvoj ekonomiky, politickou stabilitu a sociální soudržnost a nezbytnost společného dlouhodobého úsilí na evropské úrovni. Řešení řady problémů – především spojených s nezaměstnaností – přesahuje měřítko i možnosti jednotlivých členských zemí. Úloha Evropské unie ve vzdělávací politice spočívá proto především v systematické a rozsáhlé podpoře jednotlivých zemí a regionů prostřednictvím **strukturálních fondů** a v zakládání dlouhodobých **evropských programů** nadnárodní spolupráce. Společně přijaté cíle jsou obvykle vyhlašovány jako doporučení, proces změny spočívá v dobrovolné spolupráci, v šíření dobré praxe a ve srovnávání pokroku členských zemí.

Lisabonská strategie vytýčila do roku 2010 velmi náročné cíle – učinit Evropskou unii atraktivním místem pro investice i práci, vytvořit více a lepších pracovních příležitostí, jako klíčový faktor růstu podporovat rozvoj znalostí, to je podporovat výzkum a vývoj, inovace a vzdělávání. Základní nezbytností je realizovat celoživotní učení. Na barcelonském summitu v roce 2002 byly definovány **hlavní strategické směry** a dílčí cíle Evropské unie ve vzdělávání (viz BOX). *Akční program do roku 2010* stanoví jako cíl, aby evropské systémy vzdělávání a odborné přípravy dosáhly světové úrovně. Paralelně se rozvíjejí procesy vymezující nadnárodní úroveň akce, tzv. evropské prostory – celoživotního učení, vysokoškolského vzdělávání (boloňský proces), odborného vzdělávání a přípravy (kodaňský proces), vědy a výzkumu.

STRATEGICKÉ SMĚRY A CÍLE EVROPSKÉ UNIE VE VZDĚLÁVÁNÍ

Cíl 1: Zvýšit kvalitu a efektivitu vzdělávacích systémů členských zemí

- 1.1 Zlepšit přípravu pedagogů
- 1.2 Rozvíjet dovednosti pro znalostní společnost
- 1.3 Každému zajistit přístup k informačním a komunikačním technologiím
- 1.4 Zvýšit účast na studiu přírodovědných a technických oborů
- 1.5 Co nejlépe využívat existující zdroje

Cíl 2: Usnadnit všem přístup ke vzdělávání

- 2.1 Otevřít možnosti pro učení
- 2.2 Učinit učení přitažlivějším
- 2.3 Podporovat aktivní občanský život, rovné příležitosti a soudržnost společnosti

Cíl 3: Otevřít vzdělávací systém širšímu světu

- 1.1 Posilovat vazby se světem práce, výzkumem a celou společností
- 1.2 Rozvíjet ducha podnikání
- 1.3 Zlepšovat učení cizím jazykům
- 1.4 Zvyšovat mobilitu a vzájemné výměny
- 1.5 Posilovat evropskou spolupráci

Členské země by měly věnovat zvláštní pozornost některým oblastem. Za prvé je to kvalita vzdělávání a profesionalizace pedagogických pracovníků. Je již připraven společný evropský referenční rámec pro kvalifikace a kompetence učitelů. Navíc je nutné zvýšit atraktivitu profese, neboť učitelské sbory stárnou a hrozí nedostatek učitelů. Dále je to vybavení všech občanů EU klíčovými kompetencemi. Jsou definovány jako komunikace v mateřském i v cizím jazyce, matematická gramotnost, základní dovednosti ve vědě a technice, dovednosti ve využívání informačních a komunikačních technologií, kompetence umět se učit, interpersonální a občanské dovednosti a kulturní vzhled. Další oblastí je proto zajištění přístupu k informačním a komunikačním technologiím a rozvíjení dovedností je využívat (zejména e-learning). Je třeba rovněž zvýšit počet studentů, především žen, ve studiu matematiky, přírodních věd a technických oborů a zvýšit počet pracovníků ve výzkumu a vývoji. Výdaje na vzdělávání musí být vnímány jako investice, je nutné je zvýšit a lépe využívat; je nutné zvětšit podíl investic ze soukromých zdrojů, které jsou zapotřebí zejména v terciárním vzdělávání, dalším vzdělávání a v odborné přípravě vůbec. Velmi významnou oblastí je rozšíření přístupu ke vzdělávání, a to více způsoby: usnadněním přechodu mezi vzdělávacími proudy, uznáváním znalostí a kompetencí dosažených mimo vzdělávací systémy, zajištěním rovného přístupu i pro znevýhodněné i informačními a poradenskými službami zaměřenými na individuální potřeby. Konečně otevření vzdělávacího systému širšímu světu znamená větší propojení s podniky, výzkumem i celou společností a také rozšíření všech forem evropské spolupráce a mobility.

V roce 2004 byla vydána první průběžná zpráva o plnění cílů *lisabonské strategie*. Konstatovala, že v oblasti vzdělávání a odborné přípravy je třeba urychlit tempo reform, že je nutné investovat více a efektivněji do lidského kapitálu, který podmiňuje růst, produktivitu a integraci společnosti. Definovala **tři priority**, podle kterých budou členské země v další průběžné zprávě v roce 2006 také hodnoceny: soustředit úsilí i investice na oblasti klíčové pro společnost založenou na znalostech; vytvořit a přijmout národní

strategii celoživotního učení se zvláštní pozorností na znevýhodněné skupiny; vybudovat Evropu vzdělávání a odborné přípravy, zejména vytvořit *evropský kvalifikační rámec*.

Evropský kvalifikační rámec bude založen na dosažených kompetencích a výsledcích vzdělávání. Při jeho vytváření bude nejprve nezbytné propojit systémy připravované doposud samostatně, totiž systém vysokoškolských kvalifikací a systém úrovní odborného vzdělávání. Prozatím neexistuje ani formální koordinace mezi oběma procesy – boloňským, vedoucím k vytvoření evropského prostoru vyššího vzdělávání, a kodaňským, vedoucím k vytvoření evropského prostoru pro odborné vzdělávání. V roce 2006 by měly již být na evropské úrovni připraveny akční programy pro odborné vzdělávání, celoživotní učení a mobilitu.

Cíle Evropské unie ve vzdělávání a odborné přípravě a při realizaci celoživotního učení jsou zcela kompatibilní s cíli české vzdělávací politiky a s dosavadním vývojem.

V tomto ohledu nekladou zcela nové nebo odlišné požadavky, obojí vychází z ekonomického, sociálního a politického vývoje současného světa, musí se s nimi vyrovnat každý, pokud chce existovat jako rovnocenný partner ostatních. Budou však klást poměrně značné nároky na naši **schopnost využít nových možností**. V první řadě jde o to dokázat využít evropské zdroje, rozšířit naši absorpční kapacitu, tj. schopnost jednotlivých subjektů na všech úrovních, od centra po školy, podávat a realizovat projekty. Projekty ovšem musí vycházet z priorit stanovených vládou; to zvyšuje nároky na jasné vymezení cílů a vypracování celkové koncepce na centrální úrovni, na těsné provázání programů a projektů především Evropského sociálního fondu právě s dlouhodobými záměry centra i krajů, a také na ucelenost vzdělávací politiky, na její silnější propojení s politikou zaměstnanosti a hospodářským růstem. A za druhé půjde o schopnost spolupracovat se zahraničními partnery, využít možností mobility, studovat či pracovat v jiných zemích. Zde má klíčovou úlohu znalost cizích jazyků, zejména angličtiny. Je to úkol nejenom pro počáteční, ale především pro další vzdělávání, vzdělávání pedagogických pracovníků i všech ostatních občanů.

II. VÝCHOZÍ STAV A STRATEGIE ROZVOJE REGIONÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

II.1. PLNĚNÍ PŘEDPOKLADŮ DLOUHODOBÉHO ZÁMĚRU ČR 2002

Úkoly vyplývající z *Dlouhodobého záměru ČR 2002* byly naplňovány především v přípravě dokumentů a metodik pro změny vyplývající ze strategických směrů. Nejdále je dovedena kurikulární reforma, a to na mateřských a základních školách, postižitelná je i kvalitativní změna ve výuce a v přístupu k žákům. Ze zobecněných poznatků České školní inspekce o kvalitě práce škol vyplývá úroveň dosavadních postupů tvorby, pilotních ověřování rámcových vzdělávacích programů, přípravy školních vzdělávacích programů a dalších činností:

V **mateřských školách**, které na základě *Rámcového programu předškolního vzdělávání* iniciativně vypracovaly vlastní školní vzdělávací program, dochází ke změnám v užívaných metodách a formách výchovně-vzdělávací práce – organizované činnosti se postupně stávají pro děti nejen lákavé, ale i přínosné, začíná se respektovat aktivita dětí a jejím prostřednictvím jsou rozvíjeny dětské zkušenosti; někde však dosud přetrvává důraz na předávání hotových poznatků a různé organizační chyby.

V **základních školách** narůstá podíl učitelů, kteří v plném rozsahu splňují stanovené podmínky odborné a pedagogické způsobilosti (školní rok 1999/2000 – 65,2 % plně kvalifikovaných, 2003/04 – 76,8 %). Negativní důsledky nedostatečné kvalifikace učitelů se však projevují v 5. ročníku. Ve školách, které se zapojují do různých projektů, např. *Zdravá škola*, *Začít spolu*, *Tvořivá škola*, *Dokážu to*, je patrná zřetelnější podpora činnostního učení. Věková struktura pedagogických pracovníků a složení pedagogických sborů z hlediska potřebné aprobace jsou v řadě škol nadále nepříznivé. Vývoj v posledních letech potvrdil, že míra kvalifikovanosti učitelů přímo souvisí s velikostí obcí, v nichž školy sídlí. Ve školách stoupá počet žáků – cizinců. Novým problémem je organizace chodu škol, k nimž byly jako součásti přiřazeny mateřské školy.

Zvyšuje se počet **středních škol**, které zpestřují svoji nabídku zapojením do různých vzdělávacích projektů realizovaných ve spolupráci se zahraničními školami stejného nebo příbuzného zaměření, řada škol ve svých koncepčních záměrech s touto aktivitou počítá. Odborné školy ve svých vzdělávacích koncepcích začínají reagovat na vývoj trhu práce v regionálním i celostátním měřítku, byť se tyto tendence v průměrných údajích za Českou republiku dosud neprojevují. Jsou však zaznamenány značně rozdílné trendy v kvalitě výuky v jednotlivých ročnících gymnázií a středních odborných škol.

Nesporný vliv na zlepšení organizace chodu středních škol má růst manažerských schopností ředitelů. Zlepšila se počítačová gramotnost pedagogů, především jako výsledek kvalitnějšího vzdělávání v oblasti informačních a komunikačních technologií i jejich využívání.

Ve **školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením** je patrný pozitivní vliv promyšleného individuálního přístupu ve výuce na rozvoj osobnosti žáků a na upevňování dovedností a návyků potřebných k praktické tvůrčí činnosti.

V **základních uměleckých školách** se projevuje vliv tvůrčího využívání nových učebních plánů především ve výtvarném a tanečním oboru ve zvýšení kvality výuky i vlastního uměleckého výkonu žáků. Dochází i ke zlepšování materiálního vybavení škol.

Mezi oblastmi, v nichž se vyskytují problémy a kterým je třeba věnovat zvýšenou pozornost, patří především zkvalitnění výuky na druhém stupni základních škol, vzdělávání cizinců

na území ČR, autoevaluace škol, výuky cizích jazyků, odborného výcviku, prevence výskytu sociálně patologických jevů a výchova ke zdraví, realizace některých částí projektů spadajících do rámce státní informační politiky ve vzdělávání apod.

Vyhodnocení konkrétních úkolů k naplňování strategických směrů z Dlouhodobého záměru 2002 je uváděno u každé následující dílčí kapitoly, změny v kvantitativním vývoji jsou uvedeny v kapitole III.

II.2 STRATEGIE ROZVOJE REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

Po vyhodnocení *Dlouhodobého záměru ČR 2002* bylo stanoveno 6 strategických směrů dalšího dlouhodobého rozvoje, v jejichž rámci byly definovány konkrétní úkoly pro nejbližší období i nezbytná podpora ministerstva:

- 1) Zkvalitnění a modernizace vzdělávání (kurikulární reforma)
- 2) Zajišťování kvality, monitorování a hodnocení vzdělávání
- 3) Zajišťování rovnosti příležitostí ke vzdělávání
- 4) Rozvoj integrovaného systému poradenství ve školství
- 5) Zvyšování profesionality a společenského postavení pedagogických pracovníků
- 6) Podpora dalšího vzdělávání

Společným základem pro stanovení strategických směrů je realizace konceptu celoživotního učení, detailně vymezeného v kapitole I.2. Ta vyžaduje změny v počátečním vzdělávání i podporu dalšího vzdělávání. Jednotlivé strategické směry jsou navzájem těsně propojené, dokonce se do značné míry navzájem podmiňují – kurikulární reforma vyžaduje vytvoření komplexního systému evaluace i rozvoj poradenství; všechny prioritní směry jsou pak podmíněny změnami postavení a role pedagogických pracovníků. Je proto nezbytné chápat jednotlivé strategické směry jako nedílný celek a realizovat je společně v navrženém rozsahu.

II.2.1 Zkvalitnění a modernizace vzdělávání (kurikulární reforma)

Kurikulární reforma je v plném rozsahu dále prioritou, musí zvýšit kvalitu, efektivitu a inovativnost vzdělávání na všech úrovních, umožnit variabilitu vzdělávacích programů na úrovni školy, proměnu vnitřního klimatu školy a posílení pedagogické autonomie a zajistit tak, aby žáci získali dobrý vztah k učení a byli motivováni k učení se po celý život, aby byla rozvíjena individualita každého žáka. Výsledkem by mělo být i lepší postavení České republiky v mezinárodním srovnávání, které tyto schopnosti prokazuje.

Do kurikulárních dokumentů jsou zapracovávány požadavky resortů na vzdělávání přijaté vládou ČR, které vznikají např. v jednotlivých radách vlády, zejména v Radě vlády pro rozvoj lidských zdrojů, Radě vlády pro udržitelný rozvoj, na ministerstvech, zejména Ministerstvu financí, Ministerstvu práce a sociálních věcí, Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu zdravotnictví a dále ve spolupráci se zaměstnavatelskými a profesními svazy, dalšími sociálními partnery apod. Kurikulární reforma a její procesy se postupně stávají realitou škol, zejména mateřských a základních a nepochybně budou mít výrazný dopad na všechny navazující systémy vzdělávání. Dokončení kurikulární reformy a realizace jednotlivých kroků vyžaduje podporu odbornou, finanční, materiální, propagační i společenskou.

II.2.1.1 Změna cílů a obsahů vzdělávání – kurikulární reforma

Vytvoření a postupné zavedení konceptu dvouúrovňového kurikulárního modelu je nástrojem zvýšení efektivity vzdělávací soustavy a obecně růstu lidského kapitálu i sociálního kapitálu země. K tomu však může dojít pouze uskutečněním změn v průběhu vzdělávání, které potenciál nově vytvářeného systému skutečně zhodnotí. Cílem reformy není vytvoření školních vzdělávacích programů, nýbrž efektivnější vzdělávání – užitečnější pro děti, žáky a studenty – vedoucí k růstu vzdělanosti národa a zvýšení jeho ekonomického potenciálu.

Klíčovým činitelem tohoto procesu jsou učitelé. Bez jejich angažovanosti v průběhu všech etap reformy nedojde k jejímu efektivnímu provedení a proces bude pouze formální změnou kurikula. Podpora učitelů je tedy klíčovým parametrem kurikulární reformy.

Hlavní cíle kurikulární reformy jako hlavního nástroje postupného a dlouhodobého ovlivňování procesu vzdělávání jsou:

- v systému kurikulárních dokumentů na státní úrovni **vymezit nové cíle vzdělávání a nezbytný vzdělávací obsah** (očekávané výstupy a učivo k jejich dosažení) vyjadřující konsensuální názor společnosti na podobu vzdělávání a zaručující vzájemné dorozumění mezi školami zajišťujícími realizaci dané etapy vzdělávání – na školní úrovni **umožnit rozhodování o konkrétní podobě vzdělávání**, tím reagovat na požadavky trhu práce, na konkrétní potřeby žáků a vytvářet školskou kulturu těsně spjatou s životem místního společenství;
- **uplatňovat nové pojetí kurikula**, které již není založeno na osvojování co největšího objemu faktů, ale směřuje **k získání klíčových kompetencí** jako vyváženého souboru vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti; v tomto pojetí **směřovat ke komplexnějším a prakticky zaměřeným dovednostem**, se kterými je možné uspět jak ve známých situacích, tak v situacích nových na základě vlastní aktivity, sebeuvědomění a spolupráce; **navozovat** tak nejen **pracovní a učební úspěšnost**, ale i vytvářet **záruky psychické pohody, sociální způsobilosti a stability** žáka jako člena společnosti v současném a budoucím velmi dynamickém a mnohdy rozporném světě;
- **vytvořit nové kurikulární dokumenty** na státní úrovni – *Národní program vzdělávání* a rámcové vzdělávací programy pro jednotlivé obory vzdělávání a na školní úrovni – školní vzdělávací programy;
- **podpořit tvorbu školních vzdělávacích programů** metodicky – tvorba pomocných metodických textů, tzv. manuálů/metodiky pro tvorbu školních vzdělávacích programů, a komunikačně – vytvořením podmínek pro efektivní výměnu zkušeností s tvorbou školních vzdělávacích programů mezi školami a všemi aktéry procesu;
- zajistit ze strany MŠMT efektivní **informační a mediální podporu** reformy;
- **podpořit intenzivní a masivní další vzdělávání pedagogických a vedoucích pracovníků ve školství** jako základní předpoklad realizace cílů reformy a obecně růstu kvality a efektivity vzdělávání v ČR;
- **zajistit, aby vysokoškolská příprava pedagogů akceptovala** v profilu absolventa učitelských vzdělávacích programů dynamicky se měnící potřeby praxe, ve které reforma probíhá;
- **posílit některé části vzdělávání**, zejména pak:
 - **cizí jazyky** – cílem je domluvit se jedním a postupně dvěma cizími jazyky,
 - **informační a komunikační technologie** – jsou základem pro rychlé vyhledávání a zpracování informací a zefektivňují učení,

- **výchovu k občanství a k demokracii** – přispěje k rozvoji multikulturní občanské společnosti,
 - **výchovu k profesní orientaci** – přispívá k uvědomělé volbě povolání a ke snižování problémů při uplatnění na trhu práce,
 - **výchovu ke zdravému životnímu stylu** – napomáhá účinnější zdravotní a úrazové prevenci a rozvíjení plnohodnotného života,
 - **nová témata**, jako jsou osobnostní a sociální výchova, environmentální výchova, výchova k udržitelnému rozvoji, výchova k evropským souvislostem, rovným příležitostem aj.;
- **uplatnit nové formy aktivní výuky**, rozvíjet mezipředmětové vazby a výuku integrovaných obsahů; k tomu **uplatňovat týmovou spolupráci učitelů** a využívat různé formy mimotřídní činnosti.

■ Národní úroveň – Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy

Národní program vzdělávání (NPV)

Vyhodnocení dosaženého stavu

Příprava *Národního programu vzdělávání* byla navržena již v *Bílé knize*, ale práce na něm začínají teprve po přijetí zákona č. 561/2004 Sb., (školský zákon), který specifikuje jeho úlohu.

Postup dalších prací:

- příprava koncepce dokumentu k diskusi (2005),
- vytvoření, projednání a schválení *Národního programu vzdělávání* (2006).

Rámcové vzdělávací programy

Připravované **rámcové vzdělávací programy** pro všechny úrovně vzdělávání a druhy škol:

- **usilují o shodnou nebo velmi podobnou strukturu**, která vychází z vymezení ve školském zákoně a je případně modifikována ve shodě s potřebami vzdělávání na dané úrovni vzdělávání;
- **vycházejí ze stejného souboru klíčových kompetencí**, který vymezují pro daný věk žáků, případně jej doplňují v souladu se specifickým zaměřením vzdělávání;
- **vymezují vzdělávací obsah, který je úzce provázán s klíčovými kompetencemi a člení vzdělávací obsah do větších celků**, které umožňují větší variabilitu při sestavování školních vzdělávacích programů a integraci obsahu oborů vzdělání;
- **formulují činnostně zaměřené výstupy, které jsou úzce provázány s praktickým životem**;
- **obsahově na sebe navazují** a vytvářejí potřebné předpoklady pro celoživotní učení;
- **umožňují modifikaci vzdělávacího obsahu** pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, tzn. žáků se zdravotním postižením, žáků zdravotně znevýhodněných nebo žáků sociálně znevýhodněných a žáků mimořádně nadaných;
- **jsou otevřené pro možné úpravy** v určitých časových etapách a pro inovace podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů s výukou podle školních vzdělávacích programů i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.

Postup prací při tvorbě všech rámcových vzdělávacích programů je shodný:

- **je uplatňována úzká spolupráce** s řediteli a učiteli příslušných typů škol, s vybranými experty, vysokými školami, pedagogickými asociacemi atd.;
- **postupuje se systémem tvorby pracovních verzí** rámcových vzdělávacích programů, které jsou **posuzovány ve veřejných diskusích nebo expertních připomínkových řízeních**, vyhodnocení výsledků ověření je podkladem pro další úpravy dokumentů;
- na tvorbu rámcových vzdělávacích programů **navazuje ověřování tvorby školních vzdělávacích programů na vybraných pilotních školách**, které spolupracují také při dopracování rámcových vzdělávacích programů a při tvorbě metodických textů – *manuálů* pro tvorbu školních vzdělávacích programů;
- po vydání rámcových vzdělávacích programů mají školy **zákonem stanovenou dobu 2 let na přípravu vlastního školního vzdělávacího programu.**

■ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)

Vyhodnocení dosaženého stavu

Práce na RVP PV byly zahájeny již v roce 2001, v roce 2004 byla schválena závěrečná verze a vydán bude s účinností od 1. března 2005. Proběhlo vzdělávání učitelek k tvorbě školních vzdělávacích programů a je zpracován *Manuál k tvorbě školních vzdělávacích programů*.

Postup dalších prací

- dotvoření školních vzdělávacích programů podle schválené verze RVP PV a zahájení vzdělávání na všech mateřských školách nejpozději v září 2007,
- zajištění metodické podpory v oblasti předškolního vzdělávání s využitím všech dostupných nástrojů.

■ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV)

Vyhodnocení dosaženého stavu

RVP ZV byl schválen a vydán s účinností od 1. února 2005, je připraven *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání* s využitím zkušeností pilotních škol ověřujících v letech 2002–2004 tvorbu školních vzdělávacích programů a v roce 2003–2004 výuku podle některých prvků školních vzdělávacích programů.

Byla zpracována část přílohy RVP ZV, tzv. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání upravený pro žáky s mentálním postižením – část I. Žáci s lehkým mentálním postižením*.

V roce 2004 byl rozvoj kurikulární reformy podpořen přijetím systémového rozvojového programu, spolufinancovaného prostřednictvím Evropského sociálního fondu z *Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů, opatření 3.1:*

v mil. Kč

	Výdaje celkem	
	schválený rozpočet	čerpání
PILOT Z – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na 2. stupni vybraných základních škol	4,0	1,4
HODINA – Úprava vzdělávacích programů 7. ročníků škol směřující k rozvoji klíčových kompetencí žáků	27,4	27,6

Postup dalších prací:

- dlouhodobá a intenzivní informační kampaň pro zřizovatele škol, rodiče i širokou veřejnost,
- postupný nárůst vyučovacích hodin na základních školách v souladu s požadavkem rámcového učebního plánu RVP ZV a harmonogramu MŠMT,
- příprava a distribuce RVP ZV a Manuálu na školy (2005),
- ověřování výuky podle školních vzdělávacích programů na 16 pilotních školách a vytvoření sborníků s příklady dobré praxe (2005–2006),
- vyškolení školitelů (cca 170) a jejich prostřednictvím koordinátorů tvorby ŠVP (cca 3500) na všech školách realizujících základní vzdělávání, vytvoření další široké nabídky vzdělávání související se zaváděním RVP ZV do praxe v letech 2005 a 2006,
- ověření oddílu I přílohy RVP ZV na základních speciálních školách (2005–2006),
- dopracování dalších dvou částí přílohy RVP ZV – část II. *Žáci se středně těžkým mentálním postižením* a část III. *Žáci s těžkým a hlubokým mentálním postižením* a vydání celé přílohy RVP ZV (2005–2006),
- zahájení vyučování podle RVP ZV ve všech 1. a 6. ročnících základního vzdělávání a primách osmiletých gymnázií (září 2007) a další postupné zavádění v následujících letech (září 2008 ve 2. a 7. ročnících, září 2009 ve 3. a 8. ročnících, září 2010 ve 4. a 9. ročnících, září 2010 v 5. ročnících),
- průběžné uplatňování metodických námětů pro tvorbu ŠVP PV na vzdělávacím portálu VÚP (od roku 2005/2006),
- spolupráce s fakultami veřejných vysokých škol vzdělávajících učitele při úpravách učitelských vzdělávacích programů v duchu kurikulární reformy počátečního vzdělávání.

■ Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání (RVP GV)

Vyhodnocení dosaženého stavu

Do roku 2004 byla na základě analýzy k 1. verzi RVP GV vytvořena pilotní verze RVP GV a poskytnuta 16 pilotním školám pro ověřování tvorby školních vzdělávacích programů. Krajských diskusních fór se zúčastnilo cca 75 % všech gymnázií.

Postup dalších prací:

- ověřování tvorby ŠVP na pilotních gymnáziích (2005–březen 2006) a na základě jejího vyhodnocení úprava RVP GV (2006),
- příprava *Manuálu pro tvorbu školních vzdělávacích programů v gymnaziálním vzdělávání* (2005–2007),
- vypracování definitivní verze RVP GV (2007),
- ověřování výuky podle ŠVP na 16 pilotních školách a vytvoření sborníků s příklady dobré praxe (2007–2008),
- zahájení přípravného dvouletého období k tvorbě ŠVP podle schválené verze RVP GV na všech gymnáziích (2007),
- vzdělávání vedoucích pracovníků škol a učitelů k tvorbě ŠVP (2006–2007),
- průběžné uplatňování metodických námětů pro tvorbu ŠVP na vzdělávacím portálu (od roku 2005),
- navyšování hodinové dotace v učebním plánu gymnázia (od září 2008),
- všeobecné zavedení dvoustupňového kurikula na čtyřletých gymnáziích (září 2009),

- systematické vzdělávání učitelů nepilotních gymnázií k *Rámcovému vzdělávacímu programu pro gymnaziální vzdělávání* (září 2005 až prosinec 2006).

■ **Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání**

Střední odborné vzdělávání ukončené výučním listem nebo maturitní zkouškou má specifika, která souvisejí zejména s jeho kvalifikační funkcí. Popisy kvalifikačních požadavků na jednotlivá povolání vyjádřené v profesních profilech, které zahrnují soupis odborných činností a požadavků na odborné a osobnostní předpoklady pracovníka, jsou jedním ze základních východisek koncepce nové soustavy oborů vzdělání a tvorby RVP – odvíjejí se od nich požadavky na odborné kompetence absolventů a obsah odborného vzdělávání v příslušných oborech vzdělání. Profesní profily se vytvářejí v oborových skupinách ve spolupráci se sociálními partnery. Zohledňují i zpracované popisy povolání a typových pozic v *Integrovaném systému typových pozic (ISTP)* a jsou zpracovávány pro každý obor vzdělání. Jejich vytvoření bezprostředně předchází tvorbě příslušného RVP.

Nová soustava oborů vzdělání obsahuje téměř tři stovky oborů. Pro všechny obory vzdělání budou postupně zpracovány rámcové vzdělávací programy. Všechny popsané kroky jsou projednávány se sociálními partnery, kteří tak ovlivňují i tvorbu a obsah RVP² a vytvářejí a posilují tím vazbu mezi učením a prací.

Pojetí RVP pro střední odborné vzdělávání zdůrazňuje charakter komplexního celoživotního vzdělávání a na úrovni tvorby školních vzdělávacích programů je systémově zakotvena možnost koncipovat je i na základě **vzdělávacích modulů**.

Vyhodnocení dosaženého stavu

Práce probíhají od roku 2001, kdy byla zpracována koncepce RVP pro střední odborné vzdělávání; podle ní byly zpracovány 1. verze rámcových vzdělávacích programů pro osm oborů vzdělání, které se staly východiskem jednak pro tvorbu rámcových vzdělávacích programů pro další obory vzdělání, jednak pro pilotní ověření jejich použitelnosti při tvorbě školních vzdělávacích programů. Příprava školních vzdělávacích programů a ověření funkčnosti připravené *Metodiky tvorby školních vzdělávacích programů* byly podpořeny v rámci programu *Phare 2000*³ (projekt *Pomozme Školám Učit Nově – POSUN*). Do konce roku 2003 bylo zpracováno v první verzi 31 rámcových vzdělávacích programů pro obory vzdělání (maturitní i s výučním listem), které byly dopracovány v roce 2004 a ve kterých se v současné době připravuje 64 %, tj. 44 tisíc žáků v oborech vzdělání s výučním listem a 66 %, tj. 57 tisíc žáků v oborech vzdělání s maturitou. Zároveň se pracovalo na prvních verzích dalších 24 rámcových vzdělávacích programů.

Postup dalších prací:

Počínaje rokem 2005 bude:

- souběžně s rozvojem národní soustavy kvalifikací připravena nová soustava oborů vzdělání,
- postupně vytvořeno v každém roce minimálně 25 nových RVP, tento počet bude možné postupně zvyšovat až na 50–60 ročně a v pořadí priorit postupovat podle nejpočetněji zastoupených oborů,

² Diskusi na téma posílení zodpovědnosti oborových skupin intenzivnějším začleňováním reprezentantů sociálních partnerů podpořil nizozemsko-český projekt *MATRA – Sociální partnerství v odborném vzdělávání v České republice*.

³ Program *Phare 2000 POSUN* byl uskutečněn na vybraných školách pouze v NUTS II Severozápad (Ústecký a Karlovarský kraj) a NUTS II Moravskoslezský kraj; o výběr škol byly požádány krajské úřady působící v regionech.

- průběžně pilotně ověřována tvorba školních vzdělávacích programů pro obory vzdělání na základě RVP zpracovaných v předchozím roce; vybrané školy budou spolupracovat při metodické podpoře dalších škol, které se budou účastnit tvorby svých školních vzdělávacích programů; na základě výsledků pilotního ověřování budou vypracovány a následně schváleny konečné verze RVP,
- zpracována koncepce a připraveny RVP pro odborné vzdělávání a přípravu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- věnována pozornost přípravě pedagogických pracovníků na zavádění RVP do praxe,
- vytvořen do roku 2009 soubor podmínek pro postupné zavedení dvouступňového modelu tvorby vzdělávacích programů do praxe,
- další vzdělávání pedagogů zaměřeno na podporu a rozvoj profesních kompetencí potřebných pro tvorbu školních vzdělávacích programů.

■ Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání podporuje koncepci systematického a dlouhodobého vzdělávání v uměleckých oborech na ZUŠ, které rozvíjí nadání a talent dětí, mládeže i dospělých.

Práce na RVP ZUŠ byly zahájeny koncem roku 2004 po odborných diskusích, které k tomuto tématu probíhaly v předchozích letech. První verze RVP ZUŠ bude zpracována v polovině roku 2005 a poté bude zahájeno ověřování tvorby školního vzdělávacího programu na 14 základních uměleckých školách.

v mil. Kč

Stav ke 14.lednu 2005	2005	2006	2007	2008	2005–2008
Schválené projekty:					
<i>Systémové projekty:</i>					
PILOT Z – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na 2. stupni vybraných základních škol	14,4	12,0	0,0	0,0	26,4
HODINA – Úprava vzdělávacích programů 7. ročníků škol směřující k rozvoji klíčových kompetencí žáků	82,4	55,0	0,0	0,0	137,4
<i>Grantové schéma:</i>					
Modernizace školních vzdělávacích programů – rozvoj klíčových kompetencí					249,0*
Připravené projekty k vyhlášení:					
<i>Národní projekt:</i>					
KOORDINÁTOŘI – Zavádění Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání do praxe	41,0	15,3	0,0	0,0	56,3
<i>Systémové projekty:</i>					
PILOT G – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na vybraných gymnáziích	15,0	10,0	12,5	9,0	46,5
PILOT S – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na vybraných středních odborných školách a středních odborných učilištích	21,0	12,0	5,0	2,0	40,0
Připravované projekty:					
<i>Systémové projekty:</i>					
METODIKA – Systém metodické podpory učitelů při utváření a rozvoji klíčových kompetencí žáků	7,1	6,8	6,9	0,0	20,8

* Finanční prostředky na dílčí grantové schéma nejsou rozepsány do jednotlivých let, protože nejsou rozděleny administrativní náklady v celkové výši 12 mil. Kč

Pozn. Jde o výdaje celkem, v jejichž rámci se počítá s 25% účastí z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT.

Podpora ministerstva

Podpora je navržena z programového financování Evropského sociálního fondu v národních, systémových i grantových projektech.

Ukazatele ke sledování dosaženého stavu (popis je uveden v Příloze č. 1)

- podíl vyškolených koordinátorů ŠVP na jednu školu
- podíl učitelů vyškolených koordinátory ŠVP z celkového počtu učitelů
- podíl škol s vypracovanými ŠVP z celkového počtu škol
- podíl škol se zahájenou výukou podle ŠVP z celkového počtu škol
- podíl oborů odborného vzdělávání, pro které byl vypracován ŠVP
- podíl oborů, ze kterých vycházejí absolventi se vzděláváním uznávaným v Evropské unii
- podíl žáků vyučovaných podle ŠVP z celkového počtu žáků
- podíl žáků středních škol (podle druhu školy), kteří studium nedokončili a nepokračují ve vzdělávání

II.2.1.2 Specifická podpora kurikulární reformy

Specifická podpora kurikulární reformy se poskytuje v oblastech, ve kterých výrazně zaostáváme za evropskými i dalšími zeměmi a bez kterých nelze zajistit uplatnitelnost absolventů škol na trhu práce a ani přispět ke konkurenceschopnosti ekonomiky. Jde především o programy zkvalitnění výuky cizích jazyků a zvyšování základních dovedností v oblasti informační gramotnosti. Nedílnou součástí specifické podpory je i zkvalitňování výuky na II. stupni základních škol.

■ Zkvalitnění výuky cizích jazyků

Vyhodnocení dosaženého stavu

MŠMT v roce 2003 zahájilo programy zaměřené na jazykovou a metodickou přípravu učitelů vyučujících cizí jazyk bez příslušné způsobilosti k výuce cizích jazyků. Metodická pomoc těmto učitelům byla poskytnuta v rámci 1. ročníku celostátního kurzu *JAME* (kap. II.2.6). Program pokračoval i v roce 2004 a oba ročníky byly financovány z prostředků státního rozpočtu v rozsahu 29 mil. Kč. V 277 jazykových a metodických kurzech pracovalo 4 596 učitelů jazyků, z toho 2 866 učitelů (62,7 %) si zvýšilo jazykové kompetence o jeden stupeň podle Společného evropského referenčního rámce. Na úroveň, která byla stanovena jako cílová a připravila účastníky ke studiu na pedagogické fakultě, se podařilo dostat 949 účastníkům (20,6 %).

Zpráva ČŠI konstatuje mírné zlepšení aprobovanosti a kvalifikovanosti v oblasti výuky cizích jazyků, což je povzbudivý pozitivní signál.

Postup dalších prací:

- spolupráce s pedagogickými fakultami s cílem rozšířit nabídky distančního rozšiřujícího studia pro absolventy programu *JAME*,
- počínaje rokem 2005 uskutečňovat rozsáhlý program *UČITELÉ (Rozvoj specifických kompetencí pedagogických a odborných pracovníků ve školství za účelem zkvalitňování vzdělávání na základních, středních a vyšších odborných školách a zvýšení adaptability těchto pracovníků na trhu práce)*, který navazuje na zkušenosti z realizace projektu *JAME* a letních jazykových kurzů a doplňuje je o další podpůrné aktivity a cílové skupiny uživatelů.

■ Zvyšování základních dovedností žáků a učitelů v oblasti informační gramotnosti

Vyhodnocení dosaženého stavu

Program Státní informační politiky ve vzdělávání (SIPVZ) byl zahájen v roce 2000 a přes různé výhrady umožnil MŠMT masivní podporu ICT pro potřeby vzdělávání. Úkoly stanovené programem byly plněny – počítači bylo vybaveno 6 300 základních a středních škol a do konce roku 2003 bylo vyškoleno okolo 66 % pedagogických pracovníků v základních dovednostech práce s osobním počítačem, z toho cca 80 % učitelů; na většině škol byla ustavena funkce ICT koordinátora, školení ICT metodiků probíhalo až v roce 2004.

K internetu je připojeno 95 % škol, z toho trvale 82 %; jen 1/3 škol je však připojena širokopásmovým připojením. V počtu všech počítačů na 100 žáků dosahujeme evropského průměru, ale zhruba jedna polovina počítačů je zastaralá; na školách je na 100 žáků 4,8 počítače mladšího 5 let. Využití ICT ve vlastní výuce je stále velmi nízké, na úrovni 26 %, v neinformatických předmětech však jen 6 %, a za problematický je považován transfer individuálních dovedností a znalostí pedagogického pracovníka do vlastní výuky, kdy počet učitelů využívajících ICT ve výuce a přípravě na ni lze kvalifikovaně odhadnout nad 30 %. Za neuspokojivé je nutno označit také zapojení českých škol do mezinárodních projektů, kde se promítají např. jazyková bariéra, malé kompetence, neodpovídající technologické zázemí školy.

Byl spuštěn portál SIPVZ www.e-gram.cz, který informuje o aktivitách, kvalitě výukového softwaru a dalších možnostech v této oblasti a je školami i rodiči využíván. Bylo přijato 322 pilotních projektů, které se zaměřily především na implementaci výukových aplikací přímo do výuky neinformatických předmětů a vybráno bylo 200 center excelence – informačních center, která se stanou nositeli moderních informačních trendů ve svém regionu. Činnost informačních center je monitorována podle kvalitativních ukazatelů – školení, on-line podpora, aktivita střediska apod.

V řízení SIPVZ došlo k zásadnímu obratu od centrálně řízeného systému k plné autonomii škol v rozhodování s uplatněním vstřícného financování, s právem ale i odpovědností ředitele za rozhodnutí. Bylo rovněž rozhodnuto o podpoře škol, které původně v programu zahrnuté nebyly; bylo prodlouženo období realizace projektů do roku 2006, tedy o jeden rok.

Postup dalších prací:

- pokračování ve vzdělávání učitelů se zaměřením na modulární systém s větším zaměřením na praktické využití ICT ve výuce,
- zlepšování vybavenosti škol počítači včetně jejich obměny – ročně je třeba obměnit minimálně 25 tisíc PC – a zvyšování rychlosti připojení k internetu na základních a středních školách,
- realizace rozvojových programů založených na principu vícezdrojového pokrytí nákladů,
- každoroční úprava a vyhlášení standardu ICT služeb.

■ Vytvoření podmínek ke zkvalitnění vzdělávání na 2. stupni základní školy

Zkvalitnění vzdělávání na 2. stupni ZŠ a vyrovnání vzdělávacích příležitostí žáků na základních školách a v nižších ročnících 6 a 8letých gymnázií je kromě jiného podmíněno nárůstem počtu vyučovacích hodin v učebních plánech základních škol do doby zahájení výuky podle školních vzdělávacích programů vytvořených podle RVP ZV nejpozději od 1. 9. 2007 v 1. a 6. ročnících a postupným zaváděním výuky podle vlastních ŠVP v dalších letech.

Vyhodnocení dosaženého stavu

Proces byl zahájen ve školním roce 2003/04 vyhlášením rozvojového programu rozšíření učebních plánů vzdělávacích programů pro základní vzdělávání o 2 vyučovací hodiny s finančním krytím v celkové výši 175 mil. Kč přidělených ze státního rozpočtu jako účelové prostředky. Ve školním roce 2004/05 byl rozšířen učební plán základního vzdělávání o další hodinu v sedmém ročníku jako systémový projekt ESF *Hodina*. Ten je zaměřen na podporu rozvoje klíčových kompetencí žáků prostřednictvím volitelných předmětů.

Postup dalších prací:

K dosažení vyšší kvality vzdělávání na 2. stupni základní školy přispějí opatření:

- vytváření školních vzdělávacích programů podle RVP ZV a tím zajištění podmínek pro větší individualizaci a vnitřní diferenciaci na konkrétní škole a efektivní využití jejich silných stránek a místních příležitostí,
- postupné zvyšování počtu vyučovacích hodin povinných pro vzdělávací oblasti a disponibilních podle RVP ZV na hodnotu, na které se v současné době nachází osmiletá gymnázia. Učební plán RVP ZV počítá ve srovnání se školním rokem 2002/03 s postupným každoročním nárůstem až na celkových 11 vyučovacích hodin (1. stupeň + 4 hod., 2. stupeň + 7 hod.). Proto je třeba pokračovat v procesu zahájeném v období školního roku 2004/05 tak, aby cílového stavu bylo dosaženo ve školním roce 2008/09, kdy bude celkový počet vyučovacích hodin již plně určen rámcovým vzdělávacím programem. Navýšení vyučovacích hodin bude použito pro disponibilní část učebního plánu, kdy se žákům nezvyšuje obsah výuky, ale rozšiřuje se prostor, který mají ve škole k dispozici pro zvládnutí obsahu vzdělávání,
- postupné zvyšování finančního normativu na žáka 2. stupně základní školy, které vytvoří lepší podmínky zejména pro zvýšení počtu dělených vyučovacích hodin, a tím napomůže vytvoření podmínek pro individualizaci a diferenciaci přístupu k žákům, rozšíření nabídky volitelných a nepovinných předmětů, zavádění víceúrovňové výuky a v rozšíření možnosti volby podle náročnosti, usnadní zavádění aktivních forem a různých organizačních forem výuky (výuka v blocích, kooperativní výuka, heterogenní věkové skupiny apod.), přispěje k zesílení integrace postižených a znevýhodněných žáků do běžných tříd,
- vyrovnání průměrných platů učitelů základních škol na úroveň odměňování učitelů středních škol při předpokládaném růstu průměrných platů učitelů, což by mělo významnou měrou přispět ke zvýšení kvality pedagogických sborů základních škol zejména ve velkých městských aglomeracích [i v „úzkoprofilových“ aprobačních a odborných kvalifikacích (cizí jazyky, informační technologie apod.)],
- realizace rozvojových programů, kterými budou podporovány aktivity škol a jejich učitelů směřující k výše uvedeným změnám; touto cestou budou podporovány rovněž pedagogické inovační iniciativy, informovanost učitelů a vzájemná výměna zkušeností,

- uplatnění nové školské legislativy, která zvýšila prostupnost mezi druhým stupněm základních škol a vyšším stupněm šesti a osmiletých gymnázií. Do vyššího stupně se mohou hlásit nejenom uchazeči, kteří ukončili nižší stupeň gymnázií, ale i ostatní uchazeči, kteří ukončili povinnou školní docházku. Opatření vyvolává mj. konkurenci dalších zájemců o studium vedoucí k získání stupně středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Podpora ministerstva:

- *podpora jazykového vzdělávání*
 - národní program ESF *UČITELÉ (Rozvoj specifických kompetencí pedagogických a odborných pracovníků ve školství za účelem zkvalitňování vzdělávání na základních, středních a vyšších odborných školách a zvýšení adaptability těchto pracovníků na trhu práce)* spolufinancovaný z ESF,
 - iniciovat u veřejných vysokých škol zvýšení počtu připravovaných učitelů s odbornou způsobilostí pro výuku cizích jazyků v návaznosti na výstupy programu *JAME*,
 - zvýšit úroveň jazykového vzdělávání zavedením kvalitního *Rámcového systému kurzů DVPP pro jazyky*,
 - spoluprací s Národní agenturou Socrates napomáhat rozšíření mobilit žáků a učitelů v rámci programů EU,
- *program SIPVZ*
 - je prodloužen až do roku 2006 s finančními prostředky státního rozpočtu ve výši 1,25 mld. Kč v roce 2005 a 1,0 mld. Kč v roce 2006,
 - od roku 2005 mohou školy využívat dotaci na úhradu přímých nákladů (prostředky na informační gramotnost pedagogických pracovníků, na pořízení a obnovu vzdělávacích a informačních zdrojů, na podporu vybavenosti dosud nevybavených škol),
 - od roku 2006 budou dotace rozdělovány poprvé podle počtu žáků na jednotlivých školách,
 - v letech 2007 a 2008 jsou ve vládou schválené *Koncepci financování informačních a komunikačních služeb ve školách po roce 2005* zajištěny finanční prostředky ve výši 1 mld. Kč ročně, které by měly částečně pokrýt tzv. přímé náklady spojené s obnovou infrastruktury, připojením k internetu, přístupem k on-line, off-line zdrojům; nepřímé náklady, tedy provoz, servis, údržba, budou hrazeny z prostředků škol,
- *nárůst vyučovacích hodin na základní škole* – finanční prostředky na rozvojový program jsou přidělovány podle počtu tříd II. stupně základní školy v příslušném kraji. V prvním roce jsou účelově vázány na tento rozvojový program, pro další léta se hledají zdroje v rámci běžného rozpočtu regionálního školství na zvýšené výdaje z tohoto titulu.

Ukazatele ke sledování dosaženého stavu (popis je uveden v Příloze č. 1)

Zkvalitnění výuky cizích jazyků

- podíl nequalifikovaných učitelů cizích jazyků
- podíl nequalifikovaných učitelů cizích jazyků, kteří absolvovali DVPP
- podíl učitelů cizích jazyků, kteří dosáhli mezinárodně uznávané úrovně znalosti cizího jazyka
- podíl nequalifikovaných učitelů cizích jazyků 4. ročníků ZŠ, kteří absolvovali DVPP
- podíl žáků, kteří vyjeli do zahraničí (výměnný pobyt, studium)
- účast v mezinárodních programech (Sokrates, Leonardo da Vinci, ...)

Zvyšování základních dovedností žáků a učitelů v oblasti informační gramotnosti

- počet počítačů na 100 žáků podle úrovně vzdělávání a druhu školy
- počet připojených počítačů k internetu na 100 žáků
- podíl počítačů mladších 5 let z celkového počtu
- podíl využití ICT ve vlastní výuce učitelů „nepočítačových“ předmětů
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v příslušné oblasti

Vytvoření podmínek ke zkvalitnění vzdělávání na 2. stupni základní školy

- oblast využití navýšených hodin na 2. stupni základních škol
- podíl absolventů základní školy, kteří nepokračují v dalším studiu (příp. základní školu nedokončili a nepokračují ve vzdělávání)
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v příslušné oblasti

II.2.2 Zajišťování kvality, monitorování a hodnocení vzdělávání

Nové pojetí vzdělávání – přihlížení k individuálním potřebám žáků, jejich zájmům a možnostem, zaměření na rozvoj potenciálu každého z nich, větší rozmanitost vzdělávání odpovídající okolnímu prostředí, diferencovaným podmínkám jednotlivých škol a jejich vysoké autonomii ve volbě forem, metod výuky, časového harmonogramu a do určité míry i obsahu (podle RVP) – je nezbytné vyvážit systematickým sledováním a hodnocením dosahovaných výsledků. Smyslem vytvářeného *komplexního systému evaluace*⁴ vzdělávání je zpětná kontrola postupně zaváděné kurikulární reformy s cílem zvýšit kvalitu, relevanci a efektivitu vzdělávání tak, aby každý jedinec mohl co nejvíce rozvinout svůj potenciál a byl co nejlépe připraven na život v dnešní společnosti. Proto je zapotřebí hodnotit výsledky vzdělávání nejen z hlediska plnění samotného vzdělávacího programu, ale neustále je konfrontovat rovněž s potřebami a očekáváními hlavních účastníků a partnerů vzdělávání (žáci a jejich rodiče, zřizovatelé, zaměstnavatelé apod.), tedy i s uplatněním kritérií přesahující vlastní oblast vzdělávání.

Význam této priority potvrdil zákon č. 561/2004 Sb., (školský zákon), který poskytl legislativní rámec pro zřízení *Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (CEZVV)* jako organizační složky státu. CEZVV se bude zabývat především vytvářením standardů hodnocení vzdělávacích výsledků na základě kurikulárních dokumentů, vytvářením nástrojů objektivního hodnocení vzdělávacích výsledků a postupů (metodik) pro jejich uplatnění. Dále pak zpracováním, analýzami a interpretací informací a dat, implementací a diseminací výstupů vůči různým cílovým skupinám (MŠMT, kraje, školy a skupiny škol, žáci a skupiny žáků, sociální partneři, veřejnost), poradenstvím v uvedených oblastech, osvětovou a propagační činností apod. Je vymezena a zajištěna spolupráce CEZVV s ostatními orgány a institucemi, které jsou činné v oblasti evaluace a navazujících oblastí. Základem *Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání* bude transformace dosavadního Centra pro reformu maturitní zkoušky (CERMAT) a s jeho zřízením se počítá od 1. 1. 2006.

Stejně jako v ostatních částech reformy je úspěch podmíněn dalším vzděláváním pedagogických pracovníků a ostatních účastníků v různých oblastech hodnocení (evaluace). Ředitelé a učitelé se musí nejen seznámit s co nejširším spektrem evaluačních nástrojů, ale také pochopit jejich význam a naučit se s nimi pracovat. Nedílnou součástí se ve spolupráci s kraji stanou osvětové a vzdělávací akce, které budou předcházet zavádění jednotlivých projektů.

⁴ Pojem *evaluace* je v tomto kontextu užít jako zastřešující termín z hlediska vzdělávací politiky, kde označuje jeden z mechanismů nepřímého řízení vzdělávací soustavy. Jde o posuzování, vyhodnocování a analýzu všech prvků vzdělávacího procesu a všech úrovní vzdělávací soustavy s cílem zvýšit jejich kvalitu i efektivitu. Zdůrazňuje záměrnost, systematickosti, strukturovanost a plánovitost procesu, zejména jeho propojenost s rozvojem a zlepšováním práce jednotlivých škol i celého systému, slouží jako zpětná vazba pro všechny účastníky.

Vyhodnocení dosaženého stavu

V závěru roku 2003 byl zpracován a v únoru 2004 ministryní školství, mládeže a tělovýchovy schválen *Rámcový projekt monitorování a hodnocení vzdělávání*, který zdůvodňuje nutnost komplexního systému evaluace i jeho místo ve vzdělávacím systému a vymezuje jeho tři hlavní oblasti:

- hodnocení⁵ na úrovni žáka (hodnocení v uzlových místech vzdělávací dráhy žáka, volba vzdělávací cesty, ukončování studia na středních školách, uplatnění absolventů atd.),
- hodnocení na úrovni školy (externí hodnocení ČŠI, nabídka objektivních nástrojů, vlastní evaluace školy a její těsné propojení s externí evaluací ČŠI, hodnocení dalšími subjekty apod.),
- hodnocení a porovnávání celého vzdělávacího systému i jeho jednotlivých částí (zapojení České republiky do mezinárodních průzkumů rozšířené o hodnocení a monitorování pro naše vlastní účely, evaluace regionů, různých sektorů, druhů a typů škol atd.).

Jednotlivé kroky při postupném utváření evaluačního systému jsou těsně propojeny, musí se realizovat společně a ve vzájemné vazbě. Navazují na některé již probíhající aktivity a iniciativy, vzájemně je propojují a zasazují do společného rámce. Systém evaluace vzdělávání musí odpovídat celkovému charakteru našeho decentralizovaného vzdělávacího systému a utváření jeho jednotlivých prvků. Provázanost existuje především:

- se zaváděním kurikulární reformy (rámcové vzdělávací programy),
- s postupem každého žáka po vzdělávací dráze a s rozvojem jeho potenciálu,
- se způsobem, jak je zajištěno zlepšování práce a další rozvoj každé školy,
- s utvářením a fungováním podpůrných systémů.

II.2.2.1 Evaluace na úrovni žáka

Nové formy hodnocení vzdělávacích výsledků žáků

■ Vytvoření nástrojů pro hodnocení práce a postupu žáka

Průběžné hodnocení žáka

Průběžné hodnocení žáka na školní úrovni se zaměří na žákův osobní pokrok při dosahování znalostí a dovedností (kompetencí), cílem je posílit zpětnou vazbu učitele pro účely formativního hodnocení a vést žáky k sebehodnocení. Bude vytvořena banka hodnotících nástrojů (soubor úloh, testů a dotazníků a metodik průběžného hodnocení, které budou k dispozici různým zájemcům podle jejich potřeb (ředitelé a učitelé, inspekce, zřizovatelé, samotní žáci a jejich rodiče) s využitím připravovaného školského portálu.

Stanoví se základní návody pro hodnocení vzdělávacích výsledků a diagnostiku žáků ve školách pro základní, střední i vyšší vzdělávání. Škola ve svém školním vzdělávacím programu zdůvodní své pojetí a způsob hodnocení, popíše postup realizace (mohou se uplatnit různé způsoby hodnocení: slovní, klasifikace se slovním doprovodem, podle kritérií). Realizace takto náročně definovaného záměru vyžaduje odpovídající školení učitelů o diagnostice žáka, aby byli schopni kvalitně posuzovat jeho pokrok.

⁵ Pojem *hodnocení* není chápán jako zaměnitelné synonymum, ale je užíván jednak v užším smyslu pro hodnocení jednotlivých žáků, příp. i učitelů (obdoba rozdílů *evaluation* a *assessment*), jednak v širším smyslu pro volnější vyjádření vlastního aktu/procesu hodnocení v běžné školní praxi.

Průběžné hodnocení bude doplňovat výstupní hodnocení žáka tak, aby bylo sníženo riziko jeho náhodného selhání a hodnocení bylo obohaceno o další nástroje, které vyjadřují profilaci škol vycházející z jejich školních vzdělávacích programů.

Postup dalších prací:

- postupné vytváření, rozšiřování a využívání nástrojů hodnocení (banky úloh, testy, dotazníky a metodiky jejich použití) a jejich nabídka školám k využívání zejména učiteli pro formativní hodnocení žáků, samotnými žáky pro jejich sebehodnocení, ale i dalšími subjekty; první soubory nástrojů hodnocení budou pro různé subjekty připravovány počínaje rokem 2006.

Volba vzdělávací cesty

Vyhodnocení dosaženého stavu

Přijímání na střední školy v dnešní podobě nezaručuje maximální objektivitu a do určité míry negativně ovlivňuje i práci základních škol. Při širším zavádění diagnostického hodnocení půjde o přesunutí hlavní váhy z výběru uchazečů při přijímání do vyššího stupně na výsledné zhodnocení žáka při ukončování nižšího stupně vzdělání. Jedním z prvních kroků k tomu se stane zavádění hodnocení žáků v posledním ročníku příslušného stupně základní školy (tj. 9., příp. 5. ročníku) s možným využitím těchto výsledků pro přijímací řízení na střední školy.

Významným podkladem pro výběr vzdělávací cesty žáka bude osobní složka žáka. Osobní složka žáka je soubor dokumentů, který vypovídá o žákovi, o jeho systematickém a kontinuálním dosahování klíčových kompetencí. Osobní složka žáka dokumentuje žákovy činnosti, umožňuje mu demonstrovat a reflektovat své úspěchy, případné neúspěchy; poskytuje informace pro další rozhodování; umožňuje zejména žákovi, ale i učiteli být aktivní a zodpovědný. Bude zahrnovat jak hodnocení výsledků vzdělávání (národní hodnotící zkouška, závěrečné klasifikace z jednotlivých ročníků, vybraná průběžná hodnocení, dosažené kompetence), tak výsledky různých forem jeho činnosti (vlastní práce žáka, účast v soutěžích, školních projektech, zájmové činnosti, mimoškolních aktivitách aj.).

Předpokládáme, že osobní složka žáka bude nabídnuta ředitelům středních škol jako hlavní kritérium v přijímacím řízení.

Metodika vytváření a využívání portfolia bude připravena a ověřována ve spolupráci se školami na základě jejich dobrovolné účasti.

Postup dalších prací:

- vypracování nástrojů pro objektivnější výběr žáků pro studium na střední škole a příprava reformy přijímacího řízení (2005–2006),
- vypracování a ověřování metodiky osobní složky žáka (2005–2006) a postupné zavádění osobního portfolia žáka do praxe od roku 2007–2008.

■ Výstupní hodnocení v uzlových místech vzdělávací dráhy

Hodnocení vzdělávacích výsledků v 5. a 9. ročnicích ZŠ

Ověřování vzdělávacích výsledků žáků v 5. a 9. ročnicích ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií bude postupně zaváděno do praxe jako nový prvek v hodnocení žáků i celých škol. Předpokládá se, že po jeho ověřování ve spolupráci se školami se hodnocení stane pro všechny žáky povinným. Hodnotící nástroje budou vycházet z nových pedagogických dokumentů (RVP) a formou hodnocení bude plošná, pro celý příslušný ročník

jednotná národní zkouška. Předmětem hodnocení se stanou znalosti a dovednosti, které jsou součástí klíčových kompetencí ve vybraných vzdělávacích oblastech RVP, současně bude připraven uzpůsobený soubor nástrojů pro **žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**. Zadávání úloh i jejich vyhodnocení bude prováděno ve spolupráci s kraji tak, aby bylo co nejobektivnější.

Postup dalších prací:

Hodnocení bude zaváděno postupně, na základě dobrovolné spolupráce škol, plošné zavedení se předpokládá až po vyhodnocení ověřovací etapy, která bude zahrnovat nejméně:

- vypracování systému hodnocení žáků v 5. a 9. ročníku základní školy a odpovídajícím ročníku víceletých gymnázií a dobrovolné ověřování hodnotících nástrojů v roce 2004/2005 v 5. ročníku základních škol v jednom kraji a v 9. ročníku ve 3 krajích,
- v roce 2005/2006 se předpokládá hodnocení žáků v 5. a 9. ročníku základní školy a v odpovídajícím ročníku víceletých gymnázií na základě dobrovolné účasti škol ze všech krajů.

Reforma maturitní zkoušky

Vyhodnocení dosaženého stavu

Reforma maturitní zkoušky je v pokročilém stadiu příprav a jejím základním rysem je vazba na rámcový vzdělávací program. Práce byly rozděleny do fáze přípravné a realizační. V rámci **přípravné fáze** byl připraven *Model organizace reformované maturitní zkoušky*, který popisuje základní organizační strukturu zkoušky, charakterizuje materiální a informační toky a nastiňuje organizační propojení mezi jednotlivými články.

V oblasti informační a metodické pomoci školám pokračuje cyklus programů *Krok za krokem k nové maturitě*, jehož cílem je pomoci školám připravit se co nejlépe na připravované změny. Účast je školám nabízena každoročně, je dobrovolná a bezplatná. V roce 2002 se uskutečnil program *Maturita po internetu*, v roce 2003 program *Maturita nanečisto 2003*,⁶ který se od té doby koná každoročně až do plošného zavedení maturity v roce 2007/2008. Vysoká účast škol umožňuje koncipovat jednotlivé ročníky přípravných programů jako navazující kroky a do každého nového ročníku zařazovat postupně prvky, jimiž se přípravný program přibližuje konečné podobě maturitní zkoušky.

Program *Maturita bez handicapu* vychází z návrhu společné části maturitní zkoušky uzpůsobené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami; tvoří součást přípravného cyklu *Krok za krokem k nové maturitě* a je obsahově i organizačně provázán s programem *Maturita nanečisto*. Cílem je co nejvíce omezit negativní důsledky postižení, tj. uzpůsobit podmínky testování tak, aby zkouška byla v maximální možné míře rovnocenná a srovnatelná se zkouškou pro intaktní žáky.

Postup dalších prací:

- příprava hodnotících kritérií a organizace písemné části maturitní zkoušky z mateřského a cizího jazyka tak, aby došlo k provázání postupně připravovaných rámcových vzdělávacích programů a nové maturitní zkoušky (2006),
- sestavení společných hodnotících kritérií pro žáky všech typů škol, která jsou jedním z předpokladů transparentní a srovnatelné maturitní zkoušky (2007),

⁶ V roce 2003 se z celkového počtu 1480 škol s maturitním ročníkem do programu přihlásilo 744 škol (50%) a hromadné zpracování výsledků objednalo 622 škol (83,6% ze zúčastněných škol). V roce 2004 se z 1510 středních škol s maturitními ročníky přihlásilo již 962 škol (64%) s 50 tisíci žáky a hromadné zpracování výsledků žádalo 819 škol (85%).

- souběžně (nejpozději v roce 2006) zahájit práce na přípravě centrálních hodnotících kritérií pro ústní maturitní zkoušku ve všech všeobecně vzdělávacích předmětech,
- nová maturitní zkouška, její společná i profilová část, bude uskutečněna ve školním roce 2007/2008.

Pro realizaci reformy maturitní zkoušky má rozhodující význam odborná připravenost všech organizačních a pedagogických pracovníků, kteří se na ní budou podílet. Potřeba dalšího vzdělávání – zejména učitelů – je vyvolána nezbytnými změnami didaktických přístupů, požadavky na poradenskou pomoc při volbě maturitního profilu žáka, na podporu žáků s nejrůznějšími handicap, ale i nároky na jednotné zabezpečení průběhu zkoušky a standardizované vyhodnocení jejich výsledků. Vyplývá to z uzákonění rovných podmínek pro konání maturitní zkoušky a objektivizaci výsledků na všech středních školách bez rozdílu zaměření a bez rozdílu zřizovatelů.

V dalších ročnících *Maturity nanečisto* se předpokládá další zvyšování účasti, a to zhruba 60 tisíc maturantů v roce 2005 a 80 tisíc maturantů v roce 2006. V roce 2007 půjde o generální zkoušku povinnou pro všech zhruba 100 tisíc maturantů a pro rok 2008 bude připravena nová maturita pro všech cca 102 tisíc maturantů.

Reforma závěrečné zkoušky

Vyhodnocení dosaženého stavu

Koncepce reformy závěrečné zkoušky je založena na tvorbě tzv. hodnotících standardů, které stanovují odborné kompetence pro jednotlivé obory vzdělání a kritéria pro jejich hodnocení, a jejich propojování s vytvářením jednotného zadání závěrečných zkoušek. Na základě vyhodnocení současného stavu ukončování přípravy oborech vzdělání s výučním listem byl v září 2003 připraven projekt pilotního ověřování nového modelu závěrečných zkoušek. Je založen na úzké spolupráci odborníků ze škol a sociálních partnerů, zejména zástupců zaměstnavatelů, kteří se podíleli na přípravě (vytvoření jednotného zadání), průběhu i hodnocení závěrečných zkoušek (odborník z praxe je plnoprávným členem zkušební komise). Nový model závěrečných zkoušek byl ověřován v roce 2004 ve třech oborech vzdělání s výučním listem: automechanik, elektrikář – silnoproud a kuchař. Ověřování proběhlo na 34 školách a závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání konalo téměř 1 200 žáků a prokázalo očekávané přínosy:

- zvýšení objektivitu hodnocení a výstupů,
- zlepšení transparentnosti výsledků,
- sjednocení hodnocení mezi žáky a mezi školami,
- přiblížení zkoušek požadavkům praxe.

Postup dalších prací:

- ve školním roce 2004/2005 bude ověřování nového modelu závěrečných zkoušek pokračovat. Ve výše zmíněných třech oborech vzdělání proběhnou úpravy databáze témat a uskuteční se metodická doporučení, na nichž se řešitelé projektu v prvním roce shodli,
- nově bude model závěrečné zkoušky ověřován v dalších pěti oborech vzdělání – kuchař-číšník, cukrář, zedník, zámečnický a umělecký truhlář,
- pro následující roky jsou vytvářeny podmínky pro komplexní řešení problematiky ukončování přípravy oborech vzdělání s výučním listem a do konce roku 2008 bude reforma závěrečné zkoušky plošně zavedena ve všech oborech vzdělání odpovídajících současným tříletým učebním oborům.

II.2.2.2 Evaluace na úrovni školy (autoevaluace a externí evaluace)

Vyhodnocení dosaženého stavu

Vlastní hodnocení (autoevaluace) školy má při transformaci vzdělávacího systému klíčovou úlohu: je předpokladem zkvalitňování práce škol a jejich výsledků, předchází vypracování školního vzdělávacího programu a zapojuje další aktéry vzdělávání (např. sociální partnerny) do sdílené odpovědnosti za rozvoj školy, je východiskem pro koncipování výroční zprávy školy. Autoevaluace školy je však i jedním z nejdůležitějších vstupů pro externí hodnocení školy Českou školní inspekcí (ČŠI), proto by metodika vlastního hodnocení školy měla být propojena s metodikou ČŠI.

Se zaváděním vlastní evaluace již existují určité mezinárodní zkušenosti, a to i na úrovni EU. Autoevaluaci uplatňuje i řada škol v ČR, jednak v rámci některých programů (např. PAU, *Zdravá škola* nebo *Step by Step*) či pilotních projektů (např. *Škola pro všechny*, projekt *Inclusive* programu *Comenius*), jednak z vlastní iniciativy. Přesto však jde o oblast a problematiku poměrně novou a nevyzkoušenou a její odpovídající zvládnutí na všech úrovních od státu až po jednotlivé školy představuje personálně, organizačně, ekonomicky i časově náročný úkol.

Prvním krokem se proto stane zmapování nejdůležitějších iniciativ, podchycení a vyhodnocení jejich výsledků a vypracování doporučení pro další postup. Základem přitom bude vymezování různých kritérií a ukazatelů kvality a rozmanitých způsobů hodnocení celkové práce škol. Školy totiž musí mít možnost si volit zaměření, metody a nástroje provádění vlastní evaluace z širší nabídky podle své konkrétní situace a připravenosti. Je přitom nutné respektovat rovněž skutečnost, že zavádění vlastního hodnocení školy (i ostatních nástrojů naplňování konceptu autonomní školy) vyžaduje systematickou podporu přípravy učitelů a realizaci odpovídajících rozvojových programů.

Tradiční formou *externího hodnocení* školy je hodnocení Českou školní inspekcí. Její role se postupně rozšiřuje z kontroly dodržování předpisů a nařízení, tedy z kontroly dodržování vstupů, na evaluaci podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání. ČŠI usiluje o objektivizaci externího hodnocení (např. zpracováním metodik nebo účastí v mezinárodních projektech zabývajících se spolehlivostí a stabilitou indikátorů kvality, zejména vzdělávacích procesů).

Oba způsoby, autoevaluace i externí evaluace ze strany ČŠI, jsou navzájem propojeny jak komplexním pojetím (podle nového školského zákona je vlastní hodnocení školy jedním z podkladů pro hodnocení ČŠI), tak některými společně používanými nástroji a postupy.

Postup dalších prací:

Otevřenost zavádění autoevaluace a externí evaluace poskytne další prostor pro priority definované školou, je tedy třeba připravit program podpory rozšiřování zkušeností, vzájemné spolupráce inovativních škol, motivace a postupného získávání ostatních.

V letech 2005–2006 se

- zhodnotí dosavadní zkušenosti s jednotlivými prvky autoevaluace a externí evaluace škol,
- vytvoří nabídkové soubory indikátorů pro hodnocení kvality školy, zjišťování rozmanitých aspektů jejich práce a nástroje pro externí evaluaci a autoevaluaci a postupně se zavedou ve školách i v práci ČŠI,

- vytvoří vzorové postupy pro propojování externí evaluace a autoevaluace na základě využití různých druhů informací (z vlastního hodnocení školy, z hodnocení ČŠI, z výsledků mezinárodních výzkumů apod.),
- rozvine spolupráce s organizacemi, které se autoevaluací zabývají, bude koordinována jejich činnost v oblasti implementace autoevaluačních nástrojů do škol,
- vytvoří systém vzájemné spolupráce škol v oblasti autoevaluace a rozvoje škol (s využitím připravovaného školského portálu).

II.2.2.3 Evaluace vzdělávacího systému a jeho částí (podle krajů, sektorů, typu školy)

Vyhodnocení dosaženého stavu

V oblasti hodnocení kvality vzdělávání je Česká republika již řadu let zapojena do několika projektů mezinárodního šetření vzdělávacích výsledků žáků. Nejznámější je projekt OECD *PISA*, kterého se účastníme od roku 1998 (výzkum kvality výsledků vzdělávání patnáctiletých žáků se pravidelně po 3 letech opakuje, konal se v roce 2000 a 2003, příští se uskuteční v roce 2006). Česká republika je však zapojena i do některých dalších evaluačních projektů, nejen OECD⁷ (*INES*, *IALS*, *ECEC* nebo *PIAAC*), ale také například IEA (*TIMSS*, *PIRLS* nebo *Civics*).

Evaluace jednotlivých částí vzdělávacího systému ovšem probíhá i na národní úrovni. ČŠI provádí inspekce s tématickým zaměřením, které mají průřezový charakter a umožňují hodnotit vybrané sektory, funkce nebo jiné aspekty vzdělávací soustavy. Je zřejmé, že několik let po vzniku krajů a převodu celé řady kompetencí v oblasti vzdělávání a školství je třeba provést také hodnocení této zásadní změny v českém školství. Velmi důležitou oblastí je také hodnocení kvality vzdělávání z hlediska jeho uplatnění a využití na pracovním trhu, a to jak ze strany samotných absolventů, tak ze strany jejich zaměstnavatelů. Je ovšem třeba otevřít prostor i pro hodnocení dalších subjektů (názory samotných žáků a jejich rodičů, obecních a krajských orgánů apod.).

Postup dalších prací:

- zajištění účasti ČR v důležitých mezinárodních projektech, systematické vyhodnocování výsledků mezinárodních výzkumů a šetření, rozšiřování jejich výsledků a přijímání nápravných opatření jak ve vzdělávací politice státu, tak v konkrétní praxi škol (průběžně),
- propojování poznatků, informací a výsledků mezinárodních výzkumů a existujících domácích výstupů (program *Maturita nanečisto 2003*, krajská a celostátní hodnocení, zprávy ČŠI a jiné) a jejich konkrétní využití v praxi (výstupy 2005 a 2006),
- hodnocení uplatnění a využívání získaného vzdělání absolventy škol v praxi, navazující na české výzkumy z let 1996/97 a 2002/2003 a srovnatelné s mezinárodním šetřením zemí EU (šetření proběhne v letech 2007/08 a výstup z hodnocení bude připraven 2008),
- hodnocení důsledků převedení kompetencí na krajskou úroveň pro vývoj české vzdělávací soustavy a měnící se rozdíly mezi jednotlivými kraji, doporučení pro další postup (výstup z hodnocení 2006).

⁷ V oblasti terciárního vzdělávání proběhne v následujících letech ze strany OECD hodnocení terciárního vzdělávání v ČR a v několika dalších členských zemích OECD.

Podpora ministerstva

Na podporu prioritních úkolů byly vypracovány systémové projekty, spolufinancované z ESF:

v mil. Kč

Stav ke 14. lednu 2005	2005	2006	2007	2008	2005–2008
Připravené projekty k vyhlášení:					
KVALITA I. – Vytvoření externího systému monitorování a hodnocení vč. zřízení Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (vč. informační a poradenské činnosti)	26,1	43,2	53,0	18,6	140,9
Připravované projekty:					
KVALITA II. – Vytvoření systému autoevaluace (vč. informační a poradenské činnosti)	6,1	9,1	7,1	2,2	24,5

Pozn. Jde o výdaje celkem, v jejichž rámci se počítá s 25% účastí z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT.

Ukazatele ke sledování dosaženého stavu (popis je uveden v Příloze č. 1)

- podíl škol, které uskutečňují evaluaci na úrovni žáka (v 5. a 9. ročnících základního vzdělávání) a její výsledky
- podíl škol které uskutečňují autoevaluaci na úrovni školy a její výsledky
- podíl středních škol, které vybírají uchazeče o studium na základě hodnocení v posledním ročníku příslušného stupně základního vzdělávání (5. nebo 9. ročníku) podle druhu střední školy
- podíl škol zapojených do mezinárodních průzkumů z příslušného počtu (podle úrovně vzdělávání a druhu škol)
- opatření, navržená v důsledku analýzy výsledků mezinárodního výzkumu PISA a výsledků programu *Maturita nanečisto*
- podíl základních škol, které prošly evaluací vzhledem k výsledkům PISA 2003
- meziroční porovnání výsledků hodnocení žáka v 5. a 9. ročnících (do doby plného zavedení)
- meziroční porovnání výsledků nových maturitních zkoušek
- meziroční porovnání výsledků nových závěrečných zkoušek v oborech vzdělání s výučním listem
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v příslušné oblasti z jejich celkového počtu (podle úrovně vzdělávání a druhu školy)

II.2.3 Zajišťování rovnosti příležitostí ke vzdělávání

Zajištění rovného přístupu ke vzdělávání bez ohledu na druh znevýhodnění, např. zdravotního, ekonomického, sociálního, etnického, podle pohlaví, je jedním z důležitých projevů sociální soudržnosti společnosti. Součástí je i prevence sociálně patologických jevů ve školách a s ní úzce související podpora péče o děti a mládež v jejich volném čase, zejména v oblasti zájmového vzdělávání ve školských zařízeních.

Na významu nabývá vytváření podmínek pro integraci osob se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného vzdělávacího proudu, spolu se zabezpečením potřebných speciálně pedagogických a psychologických podpůrných služeb. Zásadním úkolem v této oblasti vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je postupné sblížení základních škol se školami samostatně zřízenými pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen **speciální školy**);⁸ mohou pomáhat běžným školám jako metodická centra.

Nově přistupuje úkol v zajištění vzdělávání dětí a žáků mimořádně nadaných.

⁸ Legislativní zkratka je zavedena v připravené vyhlášce o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Vyhodnocení dosaženého stavu

Současná situace ve vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami se systematicky pozitivně vyvíjí především ve speciálních školách, v nichž se daří zavádět nové způsoby vzdělávání jednak v rámci vlastních inovací, jednak aplikací výsledků spolupráce se zahraničím. Speciální školy se v procesu transformace stávají spolu s poradenskými pracovišti – speciálně pedagogickými centry – odbornými centry a postupně vytvářejí odborné a materiální zázemí na podporu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného proudu vzdělávání:

- v oblasti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
 - v minulých letech rostl počet žáků integrovaných do škol běžného vzdělávacího proudu; v praxi je ověřována nová koncepce vzdělávání neslyšících, zlepšilo se vybavení škol učebnicemi a kompenzačními pomůckami, poradenský systém byl rozšířen o poradenská místa pro klienty s autismem,
 - dochází ke zvyšování zájmu o jednotlivé typy speciálních středních škol, vzdělávání bylo obohaceno o rehabilitační vzdělávací program pro vzdělávání žáků s těžšími formami mentálního postižení či kombinovaného postižení apod.,
- v oblasti vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
 - zvýšená pozornost byla věnována vzdělávání Romů, osvědčila se podpora asistentů pedagoga, kteří pomáhají předcházet adaptačním a komunikačním obtížím a dalším problémům romských žáků a pozitivním způsobem ovlivňují spolupráci mezi školou a rodinou,
 - pokračují programy *Podpora romských žáků středních škol*, *Podpora integrace romské komunity*, rozšířila se síť přípravných tříd a jejich vybavení, zvýšil se počet asistentů pedagoga a jejich vzdělávání, byly vydány metodické příručky pro učitele. Probíhá projekt *Školy s celodenním programem*, jehož cílem je zvýšit úspěšnost žáků a tím jim umožnit získat potřebné kompetence a motivaci k dalšímu vzdělávání a přípravě na povolání, zvýšit informovanost rodičů žáků škol o potřebě a možnostech vzdělávání jejich dětí, zlepšit spolupráci rodiny – školy – žáků, snížit absenci školní docházky v jednotlivých školách,
 - vzhledem ke zvyšujícímu se počtu cizinců na našem území byla vypracována koncepce péče o děti cizích státních příslušníků bez doprovodu, pro které bylo otevřeno nové diagnostické a pobytové zařízení. MŠMT má zpracovaný plán integrační politiky na období 2004–2006; v jeho rámci je každoročně vyhlášen program na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území ČR, který podporuje projekty multikulturní výchovy dětí a mládeže, výuku českého jazyka jako jazyka cizího, problematiku vzdělávání migrujících cizinců,
- v oblasti prevence sociálně patologických jevů
 - MŠMT se podařilo akcelarovat plnění úkolů týkajících se prevence zneužívání omamných a psychotropních látek a prevence kriminality, spolupracuje s věcně příslušnými resorty, kraji, akademickou obcí a nestátními neziskovými organizacemi. Postupně vytváří systém primární prevence od úrovně ústřední státní správy přes krajské koordinátory, okresní metodiky v poradenských zařízeních až po školy, v nichž působí školní metodici prevence.

Postup dalších prací:

- v oblasti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
 - průběžně podporovat spolupráci mezi školami speciálními a běžného vzdělávacího proudu při uplatňování pedagogických metod a postupů a výměny zkušeností při začleňování žáků a studentů speciálních škol do běžného proudu vzdělávání,
 - v rámci sjednocení přístupů k integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a specifickými poruchami učení a chování vypracovat metodiky jednotlivých úrovní integrace (konec roku 2005),
 - průběžně transformovat vybrané speciální školy v podpůrná odborná vzdělávací centra, která budou zajišťovat nejenom vzdělávání žáků se závažnými formami zdravotního postižení, ale další metodické a podpůrné činnosti pro učitele běžných škol, další speciální pedagogy a rodiče v širokém okolí,
 - v rámci poradenských služeb ve školství se MŠMT podílí na vyřešení problematiky včasné intervence,
 - průběžně propojovat informační systém speciálních škol, školských poradenských zařízení, zdravotnických zařízení a sociálních služeb ve smyslu včasné identifikace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami,
 - společně s MPSV vypracovat koncepci osobní a pedagogické asistence pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v systému vzdělávání, která bude řešit resortní kompetence a systém jejich financování (do konce roku 2005),
 - připravit vzdělávací program *Aktivačních center pro žáky s nejtěžšími formami zdravotního postižení, absolventy rehabilitačních vzdělávacích programů* (do konce roku 2005),
 - vytvořit podmínky pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů a podporovat je vytvářením vhodné nabídky a s využíváním odpovídajících metod (konec roku 2005),
 - průběžně zajišťovat další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a zajišťovat společně s pedagogickými fakultami průběžnou inovaci studia speciální pedagogiky a její uplatňování ve všech disciplínách,
- v oblasti vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
 - připravit *Koncepci romské integrace*, jejímž cílem je naplnit šest hlavních priorit do roku 2020: odstranit vnější i vnitřní překážky začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, zlepšit sociální úroveň příslušníků romských komunit, zajistit rozvoj romské kultury a romského jazyka, podporovat vytváření podmínek pro rozvoj tolerantního prostředí bez předsudků, zajištění bezpečnosti příslušníků romských komunit,
 - zajistit zlepšení úrovně vzdělávání cizinců na území ČR,
- v oblasti prevence sociálně patologických jevů
 - vypracovat koncepci strategie prevence společensky nežádoucích jevů ve školství na období 2005–2009,
 - stanovit minimální standardy specifické primární prevence zneužívání návykových látek pro zvýšení kvality a efektivity uskutečňovaných programů státních i nestátních organizací,

- vytvořit a postupně zavádět systém udělování akreditací a licencí jako podmínky pro přidělování finančních prostředků z veřejných zdrojů státním a nestátním subjektům v oblasti primární prevence zneužívání návykových látek,
- vytvořit hodnocení kvality a efektivity primárně preventivních programů a provést analýzy realizace minimálních preventivních programů ve školách a školských zařízeních.

Na základě finanční podpory z Evropského sociálního fondu bude MŠMT v letech 2005–2006 realizovat národní projekt a vyhlásí grantové schéma podporující zajišťování rovnosti příležitostí ke vzdělávání:

v mil. Kč

Stav ke 14. lednu 2005	2005	2006	2007	2008	2005–2008
Schválené projekty:					
<i>Grantové schéma:</i>					
Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami					200,0*
Připravované projekty:					
<i>Národní projekt:</i>					
MINORITY I (výzkum a pilotní ověřování) – Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a minorit v hlavním vzdělávacím proudu na základních školách	16,7	13,5	0,0	0,0	30,2
MINORITY II (realizace) – Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a minorit v hlavním vzdělávacím proudu na základních školách	0,0	32,5	27,5	0,0	60,0

* Finanční prostředky na dílčí grantové schéma nejsou rozepsány do jednotlivých let, protože nejsou rozděleny administrativní náklady v celkové výši 12 mil. Kč.

Pozn. Jde o výdaje celkem, v jejichž rámci se počítá s 25% účastí z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT.

Ukazatele ke sledování dosaženého stavu (popis je uveden v Příloze č. 1)

- podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami integrovaných do běžných tříd škol
- podíl žáků ve specializovaných třídách běžných škol
- podíl dětí a žáků ve speciálních školách z příslušné věkové skupiny
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v oblasti pedagogicko-psychologické práce a speciální pedagogiky

II.2.4 Rozvoj integrovaného systému poradenství ve školství

V důsledku dynamických proměn ve společnosti i ve vzdělávání nabývá možnost nalezení potřebných informací na jednom dálkově přístupném místě stále více na významu pro učitele, jejich žáky, rodiče, výchovné a pedagogicko-psychologické poradce na školách i všechny další zájemce. Integrovaný poradenský systém ve školství v sobě propojuje dvě části, původně zcela samostatně řešené:

- **pedagogicko-psychologické a speciálně pedagogické poradenství** pomáhá nalézt cestu k předcházení výchovným problémům a k jejich řešení, pokud již vznikly; zaměřuje se jak na žáky se sociálním znevýhodněním, se specifickými poruchami učení i chování, se zdravotním postižením a zdravotním či sociálním znevýhodněním, tak nově na žáky mimořádně nadané, na prevenci a následná opatření v oblasti sociálně patologických jevů, prevenci agresivního chování ve školním prostředí, prevenci rasismu a xenofobie; stále většího významu nabývají pedagogicko-psychologické a speciálně pedagogické služby související s rozhodováním o vzdělávací a profesní dráze,

- **kariérové poradenství** je jedním z nástrojů, které pomáhají ke správnému rozhodnutí o volbě vzdělávací cesty a profesní orientaci, a tím eliminuje riziko nesprávných rozhodnutí; stává se významným nástrojem prevence nezaměstnanosti v silícím konkurenčním prostředí na trhu práce a může přispět i k prevenci předčasných odchodů ze vzdělávacího procesu.

Vyhodnocení dosaženého stavu

Česká republika se zapojila v roce 2004 do procesu standardizace služeb v oblasti pedagogicko-psychologického poradenství a profese psychologa v rámci EU, prostřednictvím Evropské asociace psychologů (EFPA).

V roce 2004 byla připravena *Národní politika rozvoje kariérového poradenství v ČR*, kde je komplex služeb propojen horizontálně mezi resorty MŠMT a MPSV (na úrovni centra i regionu) a vertikálně, kdy zaručuje přístup k ucelenému spektru základních služeb kariérového poradenství poskytovaných na odpovídající odborné úrovni.

Do konce roku 2004:

- byly přijaty standardy pro poskytování služeb školských poradenských zařízení, které umožňují nastavení jednotných a transparentních kritérií pro poskytování poradenských služeb u specializovaných školských poradenských zařízení, a standardy poradenských služeb poskytovaných školou,
- byla přijata koncepce péče o nadané žáky ve školských poradenských zařízeních, vytvořena síť poskytovatelů poradenských služeb pro nadané žáky ve všech krajích a zahájena příprava učitelů předškolních zařízení, základních škol a středních škol pro práci s nadanými žáky,
- byl nastaven systém poradenských služeb pro klienty s autismem,
- byly vytvořeny legislativní podmínky pro poradenské služby ve školských poradenských zařízeních a zavádění poradenských služeb do škol,
- proběhly práce na rozvoji *Informačního systému o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA)*, který shromažďuje, zpracovává a analyzuje informace související se situací absolventů středních škol při přechodu na trh práce, sleduje a vyhodnocuje faktory jak mimo školský systém, tak uvnitř školského systému,
- metodologická podpora kariérového poradenství ve školách se zaměřila na aktivity pro výchovné poradce a pro učitele pro výchovu k volbě povolání a úvod do světa práce formou průběžně inovovaných a aktualizovaných webových stránek vzniklých v rámci projektu Phare *START*.

Postup dalších prací:

- pedagogicko-psychologické poradenství:
 - tvorba a standardizace nových diagnostických nástrojů pro jednotlivé problematiky poradenské práce – průběžně,
 - sjednocení diagnostických postupů a nástrojů u obligatorních diagnóz v souladu s poradenskou praxí v zemích EU (spolupráce s profesními asociacemi a veřejnými vysokými školami (2005–2007),
 - vytvoření podmínek pro vznik odvolacího, revizního pracoviště, které se bude zabývat přezkumy závěrů vyšetření (2005),
 - vytvoření výchovných strategií pro zařízení ústavní a ochranné výchovy v souladu se zákonem č. 109/2002 Sb., (2005–2006),

- analýza umístování dětí do institucionální výchovy (2005),
 - vytvoření koncepce péče o děti a žáky s těžkým zdravotním postižením (2005–2007),
- podpůrný systém ISA
- rozšíření systému o další moduly zaměřené na názory pracovníků úřadů práce na uplatnění absolventů škol, na přechod absolventů středních škol do praxe a jejich uplatnění (zaměřený na VOŠ), dále na analýzu profesní a odvětvové struktury a vzdělávání, na analýzu vzdělávacích programů z hlediska zaměstnatelnosti absolventů (2005),
 - zaměření na další etapy – přechod absolventů středních škol do praxe a jejich uplatnění, kde bude sledováno uplatnění absolventů vybraných oborů vzdělání s výučním listem (2006) a středních odborných škol (2007), doplněné analýzou profesní a odvětvové struktury pracovních sil včetně srovnání se strukturou vzdělávaných (2006 a 2007),
 - šetření potřeb zaměstnavatelů, další etapa přechodu absolventů do praxe a analýza vzdělávacích programů zaměřená na zmapování situace školních vzdělávacích programů (2008),
- vytvoření školních poradenských pracovišť (aktivity budou uskutečněny jako součást systémového projektu finančně podporovaného z ESF):
- zavádění školních psychologů a školních speciálních pedagogů do vybraných škol v ČR, výběr bude proveden ve spolupráci s kraji (2005),
 - vytváření metodické podpory pro školní poradenské služby ve všech krajích v ČR, tvorba školních programů poradenských služeb, ověřování standardů služeb (2005–2007),
 - monitorování a dílčí evaluace školních poradenských služeb (2005–2007),
 - vyhodnocení změn v diagnostickém, poradenském a informačním systému zúčastněných škol (2007–2008).

Na základě finanční podpory z Evropského sociálního fondu uskuteční MŠMT systémový projekt VIP KARIÉRA:

v mil. Kč

Stav ke 14. lednu 2005	2005	2006	2007	2008	2005–2008
Připravované projekty:					
<i>Systémový projekt:</i>					
VIP KARIÉRA – Rozvoj a zdokonalení integrovaného diagnostického, informačního a poradenského systému v oblasti vzdělávání a volby povolání	44,4	37,3	39,1	4,4	125,2

Pozn. Jde o výdaje celkem, v jejichž rámci se počítá s 25% účastí z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT.

Ukazatele ke sledování dosaženého stavu (popis je uveden v Příloze č. 1)

- počet škol, které využijí informací z výstupů projektu ISA k ověření své vzdělávací nabídky
- počet výchovných poradců, kteří využijí systém v oblasti kariérového rozhodování a orientace ve světě práce
- počet publikací vytvořených v rámci shromažďování, analýz a zpracování dat pro poradenský systém
- počet vstupů do interaktivního integrovaného informačního systému

II.2.5 Zvyšování profesionality a společenského postavení pedagogických pracovníků

Postavení pedagogického pracovníka nabývá na významu zejména v období uskutečňování rozsáhlých reforem vzdělávání – především tento pracovník je nositelem všech strategických změn. Na něm záleží, jak změní způsob výuky, jaké metody použije, zda se mu podaří vystihnout individuality žáků a všechny zaujmout, vést je k aktivitě, tvořivosti, odpovědnosti a motivovat je k učení jak ve škole, tak i v dalším životě, jak přistoupí k autoevaluaci i hodnocení žáků aj. Úkoly jsou na pedagogického pracovníka kladeny i v dalších oblastech – vytvořit příznivé klima ve třídě, škole, ve spolupráci s rodiči i širší veřejností, zvládnout příliv dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, případně imigrantů do třídy, zajistit sociální soudržnost ve třídě a podporovat toleranci, rozpoznávat a odstraňovat šikanu atd.

Škála potřebných vlastností, znalostí a dovedností pedagogického pracovníka se rozšiřuje. V současné době stoupá i nezbytnost pochopení obsahových změn ve výuce. Potřeba jejich přijetí vyvolává změny v potřebě dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, vyvstává nutnost jeho masivního zajištění. Současně vzniká tlak na příslušné fakulty vysokých škol, aby připravily nové studijní programy pro pedagogy podle potřeb jejich budoucích zaměstnavatelů v regionálním školství.

Stupňující se požadavky na kvalitu pedagogů je třeba vyvažovat vytvářením lepších podmínek k výkonu této profese, aby do školství vstupovali talentovaní a motivovaní lidé. Nejvýraznější změnou, které bylo v oblasti pedagogické profese dosaženo, je přijetí zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, který nabyl účinnosti 1. 1. 2005. Zákon definuje přesněji pedagogického pracovníka, podrobněji stanovuje podmínky získávání odborné kvalifikace pro jednotlivé kategorie pedagogických pracovníků, zakládá systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků provázaný s kariéřním systémem, který umožní pedagogickým pracovníkům uskutečňovat postup v povolání v tzv. kariéřních stupních.

Vyhodnocení dosaženého stavu

Složení pedagogických pracovníků regionálního školství není dosud zcela uspokojivé, i když je třeba konstatovat, že se kvalifikovanost učitelů na školách v posledních letech zvyšuje. Dosud však část absolventů učitelského studia do škol vůbec nenastupuje, část jich nastoupí, ale v průběhu několika let odejde a hledá lukrativnější zaměstnání v jiných oblastech společnosti; část se jich po letech opět do školství vrací.⁹ Je potěšitelné, že se zvyšuje podíl mladých mužů, kteří do školství nastupují, i když zdaleka ne v počtu, který by byl žádoucí. Na školách nadále působí někteří učitelé bez požadované aprobační, zejména pro vyučování jazyků a ICT. Setrvalým, mezinárodně sledovatelným výsledkem je stárnutí pedagogických sborů; byť v ČR ubývá pedagogů ve věku nad 60 let.

Nejdůležitějším motivačním prvkem současné doby jsou platy učitelů. Jejich vývoj je v posledních letech velmi dynamický. Od roku 2001 dochází ke každoročnímu zvyšování platů učitelů; v roce 2001 o 12,1 %, v roce 2002 o 8,7 %, v roce 2003 o 11,5 % a v I. pololetí 2004 proti I. pololetí 2003 došlo k nárůstu o 6,4 %. V průměru se zvýšily platy učitelů z 13 773 Kč v roce 2000 na 18 658 Kč v roce 2003 a na 18 980 Kč v I. pololetí 2004. V roce 2003 dosáhla úroveň platů učitelů regionálního školství 106,9 % průměrných platů v ČR, kdy navyšování platů učitelů bylo o 11,6 procentního bodu rychlejší než růst průměrných

⁹ ČSÚ zpracoval z Výběrového šetření pracovních sil, podle zadání MŠMT, přehled o tom, ve kterých odvětvích ekonomické činnosti jsou zaměstnány osoby s vystudovanými učitelskými obory, po pětiletých věkových skupinách, po hlavě, v letech 1995–2002.

platů v ČR. MŠMT však bude i nadále při přípravě rozpočtu každoročně usilovat o rychlejší navýšování platů učitelů v porovnání s vyjádřenými nároky přímých výdajů, uvedených v kapitole IV.

Pro přizpůsobení počátečního vzdělávání současným požadavkům, vyplývajícím ze změny pojetí výuky na regionálních školách, byly MŠMT ve spolupráci s Kolegiem děkanů pedagogických fakult definovány návrhy výstupních požadavků na absolventy studijních programů učitelství (profesní standard), ke kterým proběhla diskuse na všech příslušných fakultách veřejných vysokých škol. Bylo dosaženo shody v názoru a ustavena pracovní skupina ze zástupců MŠMT, fakult VŠ připravujících učitele, Akreditační komise VŠ; s prací se průběžně seznamují zástupci obou komor Parlamentu České republiky. Nově je v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků věnována pozornost vzdělávání pracovníků pracujících s mládeží v oblasti zájmového vzdělávání.

V rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen DVPP) byly do roku 2004 uskutečněny následující akce:

- *Program podpory pro využití inovačních zkušeností škol pro DVPP, Program podpory školních programů a Program podpory DVPP v regionech*, na které byla přidělena dotace ve výši 9,3 mil. Kč a jichž se účastnilo cca 5,3 tisíce pedagogických pracovníků,
- rozvojový *Program jazykové a metodické přípravy pro učitele bez příslušné způsobilosti k výuce cizích jazyků na základní škole (JAME)* – v 277 kurzech se vzdělávalo 4,6 tisíce účastníků a bylo na něj čerpáno 19,7 mil. Kč, pro rok 2004 byla přidělena částka ve výši 9 mil. Kč,
- *Funkční studium I.* – pracovní a školící setkání lektorů a garantů, příprava metodických materiálů v celkovém objemu 563 tis. Kč pro cca 75 osob,
- probíhal pilotní kurz k *Funkčnímu studiu I.* s dokončením v dubnu 2004, kterého se účastnilo cca 805 účastníků s celkovým objemem dotace cca 3 750 tis. Kč,
- *Funkční studium II.* v pěti regionech v kombinované formě a pilotní ověřování distanční formy studia s účastí 153 osob a celkovým objemem dotace 577 tis. Kč,
- *DVPP pro pracovníky školských zařízení pro zájmové vzdělávání* v rozsahu 92 vzdělávacích akcí pro 1294 účastníků.

Postup dalších prací:

- pro zvýšení kvality učitelského povolání bude zajištěna
 - závazná formulace základních kompetencí nezbytných pro výkon učitelského povolání a způsobu jejich nabytí, tzv. profesní standard způsobilosti oborové, didaktické a psychodidaktické, pedagogické, diagnostické a intervenční, sociálně komunikační, manažerské a legislativní, profesní sebereflexe – bude vydána formou vyhlášky v roce 2005,
 - formulace a kodifikace zásad profesní etiky učitele,
 - implementace změn právní úpravy vzhledem k tomu, že profesní standard učitele se stane závaznou právní normou,
 - podpora propojení přípravného vzdělávání učitelů na vysokých školách s pedagogickou praxí, inovacemi a výzkumem.
- v DVPP bude přednostně podporováno
 - vzdělávání učitelů k zavádění kurikulární reformy,

- vzdělávání učitelů k reformě maturitní a závěrečné zkoušky,
 - studium podporující správní kompetence,
 - zvyšování kompetencí učitelů v pedagogicko-psychologické práci,
 - zpřístupnění DVPP málotřídním školám,
 - podpora managementu DVPP v krajích,
 - další vzdělávání učitelů směřující k naplňování priorit stanovených vládou.
- ze státního rozpočtu, kapitoly 333–MŠMT
- náběh specializačního příplatku pro pedagogické pracovníky,¹⁰ kteří vykonávají specializované pedagogické činnosti v roce 2006 v částce 30–45 mil. Kč, v roce 2007 ve výši 180 mil. Kč a v roce 2008 v částce 360 mil. Kč,
 - příspěvek za přímou pedagogickou činnost nad rámec stanovený zvláštním právním předpisem,
 - na rozvojový program *Zpřístupnění DVPP málotřídním školám* ve výši cca 15 mil. Kč ročně (*poznámka – vyhlášení programu podle možnosti financování*),
 - na další vzdělávání pedagogických pracovníků I. stupně základních škol ve výši cca 5 mil. ročně (*poznámka – vyhlášení programu podle možnosti financování*),
 - podpora managementu DVPP v krajích ve výši cca 20 mil Kč.
- podpora národních projektů spolufinancováním z ESF:

v mil. Kč

<i>Stav ke 14. lednu 2005</i>	2005	2006	2007	2008	2005–2008
Schválené projekty:					
<i>Grantové schéma(souhrn všech schémat):*</i>					
Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních	454,0	410,0	100,0	50,0	1 014,0
Připravované projekty:					
<i>Národní projekt:</i>					
UČITELÉ – Rozvoj specifických kompetencí pedagogických a odborných pracovníků ve školství za účelem zkvalitňování vzdělávání na základních, středních a vyšších odborných školách a zvýšení adaptability těchto pracovníků na trhu práce	57,2	31,0	0,0	0,0	88,2
VEDOUcí – Vzdělávání vedoucích pracovníků škol a školských zařízení	29,7	11,8	0,0	0,0	41,5
SÍŤ – Vytváření sítě škol s inovací pedagogické práce	23,0	23,0	0,0	0,0	46,0

* Včetně předpokládaných nákladů na administraci v celkové výši 12 mil.

Pozn. Jde o výdaje celkem, v jejichž rámci se počítá s 25% účastí z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT.

Ukazatele ke sledování dosaženého stavu (popis je uveden v Příloze č. 1)

- analýza vývoje platů pedagogických pracovníků
- podíl školských manažerů, kteří absolvovali studium pro výkon řídicích pracovníků škol
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali příslušné další vzdělávání
- k rámcovým vzdělávacím programům
- ke tvorbě školních vzdělávacích programů
- k hodnocení žáků, autoevaluace, k maturitním a závěrečným zkouškám
- v oblasti poskytování pedagogicko-psychologických služeb a speciální pedagogice
- v oblasti práce s mládeží

¹⁰ Postupný náběh je nutno očekávat vzhledem k postupné akreditaci vzdělávacích institucí a vzdělávacích programů, která bude zahájena až po nabytí účinnosti výše uvedeného zákona a příslušné prováděcí vyhlášky. Náběh bude limitován kapacitou akreditovaných vzdělávacích institucí.

II.2.6 Podpora dalšího vzdělávání

Význam dalšího vzdělávání v rámci celoživotního učení nebyl až donedávna v České republice vnímán jako významná priorita rozvoje, nebyl komplexně řešen ve všech jeho souvislostech a legislativně podpořen. Tento nedostatek se promítá ve skutečnosti, že Česká republika má jednu z nejnižších měr účasti na dalším vzdělávání v porovnání se zeměmi EU, na druhou stranu má však ČR jeden z nejrozvinutějších systémů středního vzdělávání s nejvyšší účastí mládeže, což se projevovalo právě na dosavadní potřebě dalšího vzdělávání. Potřeba kvalitního systému dalšího vzdělávání se však zvyšuje nejen v důsledku stále častějších změn zaměstnání, ale zejména v souvislosti s neustále se zvyšujícím tempem rozvoje informačních a komunikačních technologií zpřístupňujících v maximální míře nejnovější poznatky všem, kteří je umí vyhledat, v cizím jazyce pochopit a využít pro inovace a přispět tím jak ke konkurenceschopnosti, tak i k osobnímu rozvoji.

Další vzdělávání zahrnuje celou škálu vzdělávacích aktivit, které navazují na počáteční vzdělávání, doplňují a rozšiřují ho podle potřeb jednotlivců i zaměstnavatelů. Rozvoj a propojení počátečního a dalšího vzdělávání zásadním způsobem ovlivňuje fungování Národní soustavy kvalifikací. *Národní soustavou kvalifikací (NSK)* se rozumí jednotná, národně i mezinárodně uznávaná soustava uznávaných výsledků učení (kvalifikací), jejímž prostřednictvím mohou být všechny tyto výsledky hodnoceny, „měřeny“ a srovnávány. Je základnou pro zlepšování kvality, dostupnosti a uznávání kvalifikací na trhu práce.

Vyhodnocení dosaženého stavu

V uplynulém období ministerstvo otevřelo diskusi nad základními tezemi věcného záměru zákona o dalším vzdělávání. Této diskuse se zúčastnili zástupci ministerstev, Úřadu vlády, profesních komor, zaměstnavatelů, odborů a krajů. Cílem bylo dosažení konsensu na základním pojetí budoucího zákona. Dobrým vstupním předpokladem pro tvorbu tohoto zákona bylo vymezení kompetencí resortů v rámci celoživotního učení.

Cílem dalšího vzdělávání je podle předkládaného záměru zejména usnadnění přístupu k získání vzdělání mimo soustavu oborů vzdělání, lepší uplatnitelnost zvláště dospělé populace na trhu práce, a tedy podpora společenské integrace a soudržnosti.

Věcný záměr zákona, který byl předložen vládě ČR, vymezuje pozici nového zákona vůči existujícím zákonům, především školskému zákonu (například studium při zaměstnání uskutečňované v souladu se školským zákonem se nepovažuje za další vzdělávání), definuje vzájemný vztah dalšího vzdělávání ke vzdělávání počátečnímu, především však otevírá možnost získat odbornou kvalifikaci cestou dalšího vzdělávání a uznání předchozí pracovní zkušenosti.

Východiskem pro řešení se stalo vymezení kvalifikace v *Národní soustavě kvalifikací* připravované na základě *Národní soustavy povolání*. **Dílčí kvalifikace** potvrzuje odbornou způsobilost jen k dílčí činnosti, **úplná kvalifikace** potvrzuje odbornou způsobilost k výkonu povolání. Druhým článkem navrženého řešení jsou tzv. *hodnotící standardy*, podle nichž budou **autorizované osoby** fyzické i právnické přiznávat dílčí kvalifikaci na základě zkoušky. Tu mohou skládat nejen absolventi odpovídajícího kurzu dalšího vzdělávání, ale každý, kdo se domnívá, že získal nezbytnou odbornou způsobilost, a ke zkoušce se přihlásí. Třetím článkem je otevření cesty, jak získat na základě dílčích kvalifikací kvalifikaci úplnou. To je sice možné jen v rámci tradičního vzdělávacího systému, žadatel však může být připuštěn ke složení závěrečné zkoušky, maturitní zkoušky či absolutoria, bude-li mít dostatečná osvědčení o dílčí kvalifikaci, kdy bude pro účel vykonání těchto zkoušek brán jako žák školy.

Věcný záměr otevírá řešení klíčových problémů dalšího vzdělávání – propojení s počátečním vzděláváním, a získání vzdělání a kvalifikace i mimo tradiční vzdělávací systém. Jejich řešení

i realizace nového zákona bude ovšem klást velké úkoly nejen na MŠMT, ale i na ostatní resorty a sociální partnery. V prvé řadě se předpokládá dokončení *Národní soustavy kvalifikací* a na jeho základě realizace zcela nového mechanismu ověřování a hodnocení dosažených odborných způsobilostí a využití výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení.

Záběr věcného záměru jde však podstatně dále. Kategorizuje kurzy dalšího vzdělávání podle toho, zda vedou či nikoli k získání dílčí kvalifikace, definuje požadavky na jejich vzdělávací programy, zakládá vytvoření nezbytných podpůrných mechanismů – informačního systému, poradenského systému a systému hodnocení vzdělávacích kurzů, konečně vymezuje systém financování dalšího vzdělávání včetně návrhu odpovídajících úprav daňových předpisů.

V uplynulém období zpracovalo MŠMT databázi vzdělávacích programů, kterým byla od roku 1991 udělena akreditace pro pořádání rekvalifikačních kurzů. Tato databáze je zveřejněna na webových stránkách ministerstva.

Postup dalších prací:

- na základě věcného záměru zákona o dalším vzdělávání vypracovat zákon o dalším vzdělávání s předpokládanou účinností od roku 2006,
- postupně vytvářet *Národní soustavu kvalifikací*, která bude vycházet z požadavků trhu práce a navazovat na rámcové vzdělávací programy, v období 2005–2006 pro nižší kvalifikace, do roku 2010 pro kvalifikace vyšších úrovní,
- podporovat další vzdělávání na základních, středních, vyšších odborných a vysokých školách, průběžně v období 2005–2010,
- připravit systém uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení, postupně do roku 2008,
- vytvořit systém udělování osvědčení potvrzující získání dílčí kvalifikace v návaznosti na vstoupení zákona o dalším vzdělávání v platnost,
- podporovat projekty vytvářející sítě škol poskytujících vzdělávací služby pro dospělé v rámci systémového projektu ESF 2005–2006.

Podpora ministerstva

Na základě finanční podpory z Evropského sociálního fondu vyhlásí MŠMT v letech 2005–2006 systémové projekty a grantová schémata podporující další vzdělávání:

v mil. Kč

<i>Stav ke 14. lednu 2005</i>	2005	2006	2007	2008	2005–2008
Schválené projekty:					
<i>Grantové schéma:</i>					
Rozvoj dalšího vzdělávání učitelů a pracovníků ve školství					208,0*
Rozvoj dalšího vzdělávání na střed. a vyšších odbor. školách					345,0*
Připravené projekty k vyhlášení:					
<i>Systémové projekty:</i>					
KVALIFIKACE – Vytváření národní soustavy kvalifikací podporující propojení počátečního a dalšího vzdělávání	23,4	14,5	0,0	0,0	37,9
Připravované projekty:					
<i>Systémové projekty:</i>					
UNIV – Uznávání výsledků neformálního vzděl. a informál. učení v sítích škol poskytujících vzdělávací služby dospělým	62,0	15,0	8,0	0,0	85,0

* Finanční prostředky na dílčí grantové schéma nejsou rozepsány do jednotlivých let, protože nejsou rozděleny administrativní náklady v celkové výši 12 mil. Kč.

Pozn. Jde o výdaje celkem, v jejichž rámci se počítá s 25% účastí z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT.

Ukazatele ke sledování dosaženého stavu (popis je uveden v Příloze č. 1)

- podíl škol poskytujících další vzdělávání na základě podpory z ESF a celkem
- počet kurzů dalšího vzdělávání, které nabízejí školy na základě podpory z ESF a celkem
- počet účastníků kurzů dalšího vzdělávání, které nabízejí školy na základě podpory z ESF a celkem
- počet učitelů, lektorů a konzultantů, kteří se budou účastnit dalšího vzdělávání za účelem zlepšení svých lektorských dovedností pro poskytování dalšího vzdělávání
- podíl škol, které jsou součástí center celoživotního učení
- počet účastníků dalšího vzdělávání v posledních 4 týdnech (údaje šetří EUROSTAT)

III. PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ, PRŮCHOD ŽÁKŮ A STUDENTŮ VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVOU A JEHO VLIV NA PERSONÁLNÍ A PROSTOROVÉ ZABEZPEČENÍ

Zajištění přístupu ke vzdělávání patří mezi celosvětové priority, kdy i velmi rozvinuté země přijímají opatření ke zvyšování účasti ve všech úrovních vzdělávání. V mezinárodním porovnávání se promítá do ukazatele průměrné délky vzdělávání,¹¹ který je nejen významným ukazatelem kvantitativního rozsahu vzdělávacího systému, ale i jedním z důležitých faktorů ovlivňujících dosaženou úroveň znalostí a dovedností mladých lidí. Pomineme-li předškolní vzdělávání i povinnou školní docházku, má Česká republika v porovnání se zeměmi OECD i EU velice rozvinutý sektor středního vzdělávání, kde se účastní většina mládeže příslušného věku a kde došlo v posledních letech k prodlužování studia rychlým nárůstem studia maturitního na úkor kratších oborů se závěrečnou zkouškou. Významnou rezervu má však ČR ve studiu vysokoškolském, zejména v jeho kratších formách, v bakalářských studijních programech, i zde však dochází k poměrně rychlému nárůstu přijímaných studentů s předpokladem zrychlení tohoto tempa v dalších letech.

V České republice se průměrná délka vzdělávání poměrně rychle zvýšila z 15,5 roku v roce 1999 na 16,9 roku¹² v roce 2003; průměr zemí OECD však dosáhl této délky o dva roky dříve. Předpokládanou účastí na vzdělávání v jednotlivých úrovních, naznačenou v další části této kapitoly, by se délka vzdělávání mohla do roku 2010 zvýšit na 18,1 roku:

Účast na vzdělávání osob 5–29letých v jednotlivých letech

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15,5	15,9	16,2	16,5	16,9	17,2	17,5	17,8	17,9	18,0	18,0	18,1

Vývoj vzdělávacích příležitostí a zájem mládeže o studium lze také dokumentovat na proměně vzdělanostní úrovně obyvatelstva. Z tabulky je patrná výrazná tendence snižování podílu osob pouze s ukončeným základním vzděláním a převládající nárůst podílu obyvatel středního vzdělání jak s maturitními, tak učebními obory. Vzdělanostní struktura je ovlivňována staršími věkovými ročníky, ve kterých je velký podíl osob s nižším stupněm vzdělání, zatímco počet absolventů vysokoškolského studia v prezenční

¹¹ Podle metodiky OECD je ukazatel konstruován jako odhad budoucí délky vzdělávání pětiletých dětí na základě participace jednotlivých věkových ročníků populace (starších pěti let) na formálním vzdělávání během svého dalšího života.

¹² Na jedné straně se jedná o nárůst způsobený zvýšeným přijímáním žáků na střední školy a studentů do terciárního vzdělávání, na druhé straně žáci středních škol, ale zejména studenti terciárního vzdělávání studují mnohem déle, než by měli, jak v důsledku dosud nedostatečné horizontální propustnosti systému, tak ze soukromých důvodů. V roce 2003/2004 se v prudkém nárůstu přijímání projevuje například i možnost odkladu posledního nástupu do povinné vojenské služby.

Jedná o údaj k 31. 12. daného roku, což může mít význam při porovnávání údajů za Českou republiku s jinými zeměmi, protože někdy se při výpočtech naopak počítá údaj k 1. 1. daného roku. Skutečná výsledná délka vzdělávání v budoucnosti bude záviset na dalším rozvoji vysokých škol, které jsou do budoucna započítány na základě trendů dosavadního vývoje, který bude s největší pravděpodobností překonán a kdy se délka vzdělávání může postupně zvyšovat až o cca jeden rok.

formě se začal zvyšovat teprve koncem 90. let minulého století. Rychlejší změny jsou patrné u populace ve věku 25–29 let, kde se v roce 2001 dosažené základní vzdělání pohybovalo pouze na úrovni 6,5 %,

Stupeň nejvyššího dokončeného vzdělání ve věku 15 a více let podle výsledků sčítání lidu

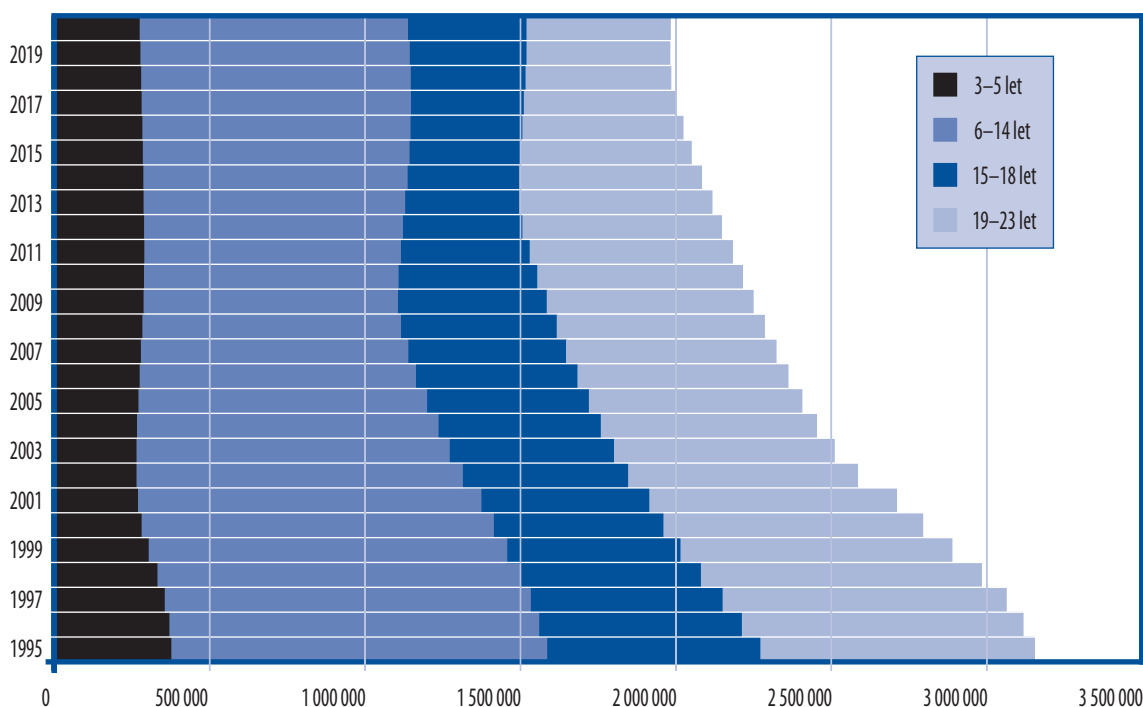
	1950	1961	1970	1980	1991	2001
základní	83,0 %	80,4 %	53,1 %	44,6 %	33,1 %	23,0 %
odborné bez maturity	9,8 %	7,7 %	28,9 %	32,4 %	35,4 %	38,0 %
úplné středoškolské	5,1 %	9,0 %	13,6 %	17,1 %	22,9 %	28,4 %
vysokoškolské	0,9 %	2,2 %	3,4 %	5,0 %	7,2 %	8,9 %
bez vzdělání	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %
nezjištěno	0,9 %	0,4 %	0,8 %	0,6 %	1,1 %	1,3 %

střední s výučním listem již vzrostlo na 44 %, střední s maturitou na 31,9 %, vyšší odborné na necelých 5 % a vysokoškolské na 11 %.

III.1 DEMOGRAFICKÁ PROJEKCE JAKO FAKTOR KVANTITATIVNÍHO VÝVOJE

Demografická projekce věkových skupin dětí a mládeže příslušných jednotlivým úrovním vzdělávání je neopominutelným vstupním údajem. Velikost věkových skupin dětí a mládeže ovlivňuje potřebu pedagogických pracovníků, prostorových kapacit, finanční náročnost a efektivitu příslušné úrovně vzdělávání a ve svém důsledku celého systému. Vliv změny počtu dětí a mládeže se může v oblasti vzdělávání projevit jak v negativním smyslu (např. příliš rozsáhlá síť škol s nízkým počtem žáků a vysokým počtem učitelů/učitelek je ekonomicky neefektivní), tak pozitivním smyslu (např. vyšší počet učitelů/učitelek umožňuje vyšší míru individuálního přístupu k žákům). Mezi oběma hledisky je třeba nalézt optimální řešení, které je ještě ekonomicky únosné a pedagogicky vhodné.

Projekce demografického vývoje do roku 2020 (věkové skupiny)

Vývoj počtu dětí a mládeže příslušných jednotlivým úrovním vzdělávání znázorňuje výše uvedený obrázek, který postihuje nejvyšší odchylky ve vývoji do roku 2020. Z grafu je zřejmý výrazný posun úbytku populace jak pro základní, tak zejména pro střední a terciární vzdělávání. Do jednotlivých úrovní vzdělávací soustavy nevstupují jen děti a mládež

stanovených a jednoznačně ohraničených věkových skupin, ale i určitý podíl z věkových ročníků mladších a především starších. Proto se v některých případech pohybuje ukazatel podílu dětí, žáků nebo studentů nad 100 % přiřazované věkové generace.

Je třeba upozornit na skutečnost, že dále uváděné vývojové trendy počtu dětí, žáků a studentů jsou výpočtem modelovým, který naznačuje k jakému vývoji může v průměru za ČR dojít podle kritérií státní vzdělávací politiky, stanovených již v Bílé knize. Uváděné jsou i úvahy o vývojových trendech potřeby učitelů a vytíženosti kapacit škol, které jsou naznačeny jako orientační.¹³ Rovněž byl zohledněn počátek platnosti nového školského zákona, jehož důsledky se projevují například ve změně struktury nastavbového studia.

III.2 PŘÍSTUP K PŘEDŠKOLNÍMU A POVINNÉMU VZDĚLÁVÁNÍ

Předškolní vzdělávání

V posledních letech se začíná zvyšovat počet dětí 3–5letých příslušných mateřským školám, s maximálními hodnotami v roce 2011, kdy se jejich počet zvýší o cca 9,3 % proti roku 2003 (o 24,8 tis. dětí). Poté je předpokládán mírný a stabilní pokles počtu dětí. Zájem o předškolní vzdělávání ze strany rodičů vyjadřuje podíl dětí, které mateřské školy navštěvují: 76,5 % dětí tříletých (což je pokles oproti předchozímu roku, kdy tento podíl činil 79 %), 92,8 % čtyřletých, 94,9 % pětiletých a navíc 26,2 % z dětí dvouletých a 22,5 % z dětí šestiletých (což je pokles proti předchozímu roku z hodnoty 23,6 %). Uvedené podíly vychází již ze skutečných dat za rok 2004/2005. V průběhu minulých let se podíly dětí mladších 3 let i starších 5 let zvyšovaly, rok 2004/2005 je prvním rokem, kdy došlo ke snížení podílu dětí s odkladem povinné školní docházky.

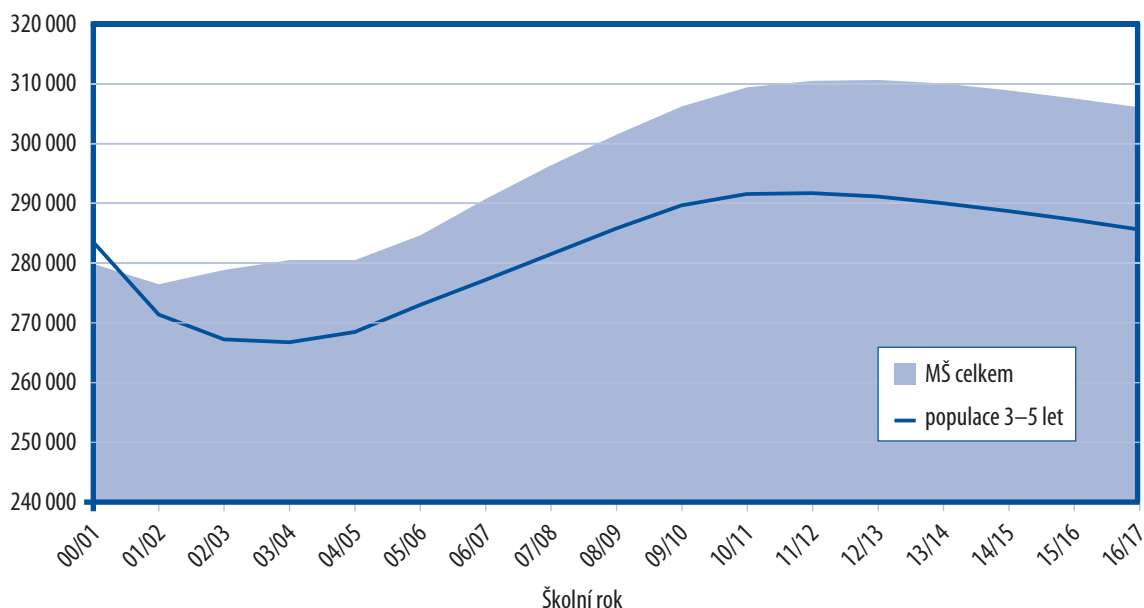
Při výpočtu orientačních stavů dětí v mateřských školách se vycházelo z předpokladu, že do mateřské školy budou i nadále chodit děti mladší 3 let vzhledem k téměř vymizelému zdravotnickému zařízení typu „jesle“. Dalším předpokladem je odhad odkladů povinné školní docházky, které v minulých letech rostly, a je zatím otázkou, zda letošní úbytek nastolí příznivější trend pro další léta. Zatím předpokládáme stabilní podíl těchto odkladů. Zavedení bezplatného posledního ročníku před zahájením povinné školní docházky nebude mít v průměru ČR na počet dětí v mateřských školách významný dopad, protože proti současnému stavu jde o navýšení pouze cca 3 % na maximálních 98 %. Zatím není zřejmé, zda se efekt bezplatnosti promítne i ve výši odkladů povinné školní docházky.

Z uvedených předpokladů rozvoje vyplývá, že se do roku 2010 zvýší počty dětí v mateřské škole (včetně škol pro děti se zvláštními vzdělávacími potřebami) na 315,6 tis., tj. o 29,4 tis. (10,3 %) více než v roce 2004/2005.

¹³ Potřeba učitelů je založena na počtu žáků na učitele. Nejde o přesné výpočty vycházející z velikosti škol, počtu paralelních tříd, potřeby dělených hodin, snížených úvazků některých vedoucích a pedagogických pracovníků škol aj., ale o trendy, které mají svoji validitu. Rovněž provedené rozdělení škol podle jejich součástí může ovlivňovat celkovou potřebu učitelů, protože ve větších, polyfunkčních školách budou lépe využitelní se svými aprobacemi. V trendech mezi lety 2004–2006 mělo být promítnuto každoroční teoretické snižování počtu učitelů a učitelek o 2 % (jako odezva na 2 % snižování mzdových prostředků), za rok 2004 jsou uváděna skutečná data počtu učitelů, která v detailech neodpovídají plánovanému snížení.

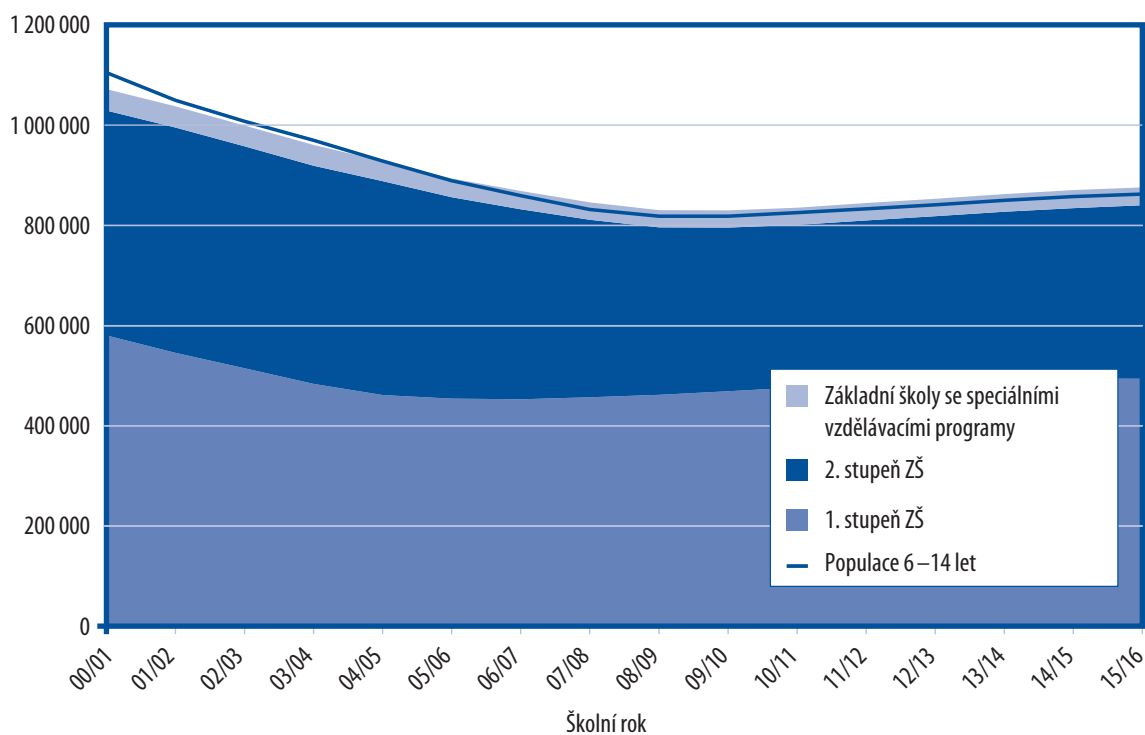
Naznačený vývoj kapacit je rovněž orientačním trendem, mimo jiné i pro různý výklad termínu „kapacita“. Za kapacitu školy nebo příslušné součásti školy je zde považována **cílová kapacita uvedená na rozhodnutí o zařazení školy nebo její součásti do rejstříku škol**. K jejímu modelování je třeba předvídat kvantitativní vývoj se značným předstihem vzhledem k možnému kolísání výkonů v určitém časovém úseku. Nemělo by dojít k nižšímu využití kapacit než na 75–80 % a bylo by vhodné, kdyby si zřizovatelé udělali vnitřní audit prostorových kapacit, aby nemohlo dojít k nevratnému procesu v případě kolísavého vývoje populace v kratším časovém úseku. Skutečná data o kapacitách za rok 2004 nejsou dosud známá.

Vývoj počtu dětí v generaci 3–5 let a počtu dětí v mateřských školách – dlouhodobá projekce

Uvedený nárůst by neměl být doprovázen významnými problémy s kapacitami mateřských škol s výjimkou lokalit, kde došlo ke koncentraci mladých rodin se ženami narozenými v období populačního maxima v sedmdesátých letech minulého století. Tam se zvýší počet dětí na učitelku, což znamená možné zvýšení potřeby učitelek. V posledním roce došlo ke snížení počtu učitelek o 1,4 %, vývojový trend však signalizuje, že by v příštích letech nemělo docházet k úbytkům učitelek v důsledku předepsaného snižování mzdových prostředků o 2 % ročně, protože to by vedlo k dost radikálnímu zvyšování počtu dětí připadajících na jednu učitelku (jak je naznačeno v příloze č. 3). Využití kapacit mateřských škol se nyní pohybuje na 85,4 % a v některých lokalitách může opět dojít k jejich přechodnému nedostatku. Jako řešení se nabízí využití uvolňovaných kapacit základních škol.

Počty žáků v ZŠ

Základní vzdělávání

Do základního vzdělávání vstupují děti šestileté s tím, že ve skutečnosti nastupuje 24 % z dětí sedmiletých a 1 % z dětí pětiletých. Počet šestiletých dětí vzroste do roku 2010/2011 o 6,7 % proti roku 2004/05, přesto celkový počet dětí 6–14letých nadále klesá a nabude minima v roce 2010; téměř celý 15,6% úbytek bude dosažen již do roku 2008. Přitom se věková skupina dětí 6–10 let, příslušná 1. stupni základní školy, snižuje jen do roku 2006, zatímco ve věkové skupině 11–14 let pro 2. stupeň základní školy počty dětí klesají až do roku 2011.

Předpokládaný počet žáků základní školy (včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kterých je cca 4 % z celku) by se měl od roku 2004/05 do roku 2010/11 snížit o cca 13,6 % (o 130,4 tis.); na 1. stupni základní školy ubude cca 3 %, ale na 2. stupni téměř čtvrtina žáků. V úbytku žáků se projevuje nejen snižování populace, ale i odchody žáků do šestiletých gymnázií a osmiletých gymnázií a konzervatoří, které se v průměru za republiku pohybují na úrovni 10 % (z žáků 5. a 7. ročníků základní školy). Jejich počet by se měl postupně snižovat z dnešních cca 11,9 tis. žáků na cca 9 tis. žáků v roce 2010/11.

Na prvním stupni základních škol došlo v minulých letech k pomalejšímu snižování počtu učitelů/učitelek než počtu žáků, proto se snížil počet žáků na učitele na 18,9 v roce 2004/05; na druhém stupni dochází k tak výraznému poklesu počtu žáků, že i při 2% snížení počtu učitelů v reakci na snižování mzdových prostředků by se počet žáků na učitele/učitelku dále snižoval; udržení současné výše ukazatele na úrovni 13,5 žáků na učitele/učitelku by znamenalo úbytek téměř jedné čtvrtiny jejich sboru do roku 2010/11 (každoroční úbytek o 5–7 %). Využití kapacit základních škol se v roce 2004/05 pohybuje na hodnotě 70,6 %; pro dosažení 80% využití by bylo potřeba jejich snížení o 23,6 % současného stavu.

III.3 PŘÍSTUP ABSOLVENTŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL KE STŘEDNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ

Počet 15leté mládeže, která vstupuje do středních škol, se snižuje až do roku 2014/15, kdy dosáhne svého minima počtem 88,3 tis., což je téměř o třetinu méně než v roce 2004/05. Celá věková skupina 15–18 let příslušná středním školám se v témže období sníží o 162,5 tis. osob, tj. 31,2 %. Zájem o středoškolské studium v denní formě studia projevují v podstatě všichni absolventi základních škol; jejich počty zvyšují žáci, kteří již přijati byli, studium jim nevyhovuje a hlásí se znovu k přijímacímu řízení na jiný obor nebo jinou střední školu, nebo mezi školami přecházejí v průběhu studia. Celkový podíl žáků starších a opakovaně nastupujících či přecházejících se pohybuje na úrovni 15 %. K nárůstu starších studentů dochází i na středních odborných učilištích, kam přechází absolventi maturitního studia na jiném druhu školy, aby získali výuční list, bez kterého nemohou např. podnikat.

Mezi přihlášenými a přijatými žáky do jednotlivých druhů středních škol je určitý nesoulad; zvyšuje se zájem o střední vzdělávání s maturitní zkouškou a výrazně se snižuje zájem o střední vzdělávání s výučním listem. Neúspěšní uchazeči o maturitní studium jsou přijímáni do studia s výučním listem a zvyšují jeho zastoupení. V roce 2004/05 tak dosáhl podíl přijímání do studia ukončeného maturitní zkouškou v denní formě studia (vč. speciálních škol, bez nástaveb) 63,7 % a do středního vzdělávání s výučním listem 36,3 % z celkového počtu přijatých na střední školy, tj. 44,8 % z absolventů základních škol. Podíl přijatých do všeobecného vzdělávání z přijatých na střední školy v denním studiu (včetně speciálních škol a denních nástaveb) dosahuje v roce 2004/05 dosud velmi nízkého podílu 19,5 % (o rok dříve to bylo jen 18,7 %).

Kritéria přijímání do studia na středních školách

Uvedená kritéria již byla zohledněna v *Bílé knize, Dlouhodobém záměru ČR 2002* i v dlouhodobých záměrech krajů 2003. Představují průměrný údaj za Českou republiku a v krajích se liší podle dosaženého stavu, potřeb a možností rozvoje každého z nich; do budoucna by se měly vyrovnávat doposud rozdílné vzdělávací možnosti v krajích a i jejich průměry by se měly postupně přibližovat průměrným údajům za ČR:

- nabídka středního vzdělání s maturitní zkouškou všech forem (včetně nástavbového studia) se bude v celorepublikovém měřítku pohybovat na úrovni 70–75 % přijatých ke studiu na střední školy,
- všeobecné vzdělávání na gymnáziích a v oborech lyceum by mělo dosáhnout cca 30 % z přijatých ke studiu na střední školy; nárůst je třeba umožnit zejména na čtyřletých gymnáziích,
- přijímání na šesti a osmiletá gymnázia se bude pohybovat na úrovni 10 % či stagnovat na úrovni roku 2002, pokud bylo vyšší; počet těchto gymnázií, zapsaných v rejstříku, je v současné době uzavřen a vzhledem ke klesající populaci i dlouhodobým záměrům krajů z roku 2003 se nebude dále rozšiřovat,
- přijímání do prvních ročníků středních odborných učilišť by nemělo klesnout pod 30–35 % absolventů základních škol,
- v krajích se silným zastoupením středního vzdělávání s výučním listem a nízkou vzdělaností obyvatelstva je možné posilovat nástavbové studium.

Míra účasti mládeže na středoškolském vzdělávání je velmi vysoká a v roce 2004/2005 dosáhla 92,4 % podíl z 15–18leté mládeže, tj. 96,5 % včetně nástavbového studia. Již dnes je tak překročen cíl, který si uložila EU v *lisabonském procesu* do roku 2010.

Přes nesporný úspěch v účasti mládeže na vzdělávání je třeba sledovat neúspěšné žáky, kteří opouštějí střední školu v průběhu studia či žáky, kteří se po absolvování povinného vzdělávání již dále nevzdělávají. Podle šetření EUROSTAT byl v ČR v roce 2003 6% podíl takového obyvatelstva ve věku 18–24 let (podle *Výběrového šetření pracovních sil* ČSÚ dosahuje tento podíl 10 %). Jde o jeden z nejnižších ukazatelů, neboť v průměru 15 zemí EU je to 18 %. Přesto je neúspěšnosti studia potřeba věnovat pozornost, protože se v ČR oproti roku 2002, kdy v šetření Eurostat dosáhla 5,5 %, mírně zvýšila; ke zvýšení neúspěšnosti došlo výhradně u dívek, a to z 5,7 % na 6,8 %.

Dále uvedený graf znázorňuje vývojový trend přijatých žáků do jednotlivých druhů středních škol za předpokladu naplnění výše uvedených kritérií přijímání v modelovém výpočtu průchodu žáků středními školami do roku 2010/11. Pomaleji, než předpokládal *Dlouhodobý záměr ČR 2002* je rozvíjen obor lyceum, který je v krajích zatím zřizován opatrně.

V souladu s kritérii se zvyšuje podíl přijatých žáků ve studiu všeobecných oborů, a tomu odpovídá nárůst především přijatých do gymnázií, zatímco podíl odborného vzdělávání by se měl úměrně snížit, zejména ve studiu s výučním listem. Dosavadní vývoj přijímání do roku 2004/05 však zatím nenaznačuje, že by trendy, přijaté státní vzdělávací politikou a podpořené krajskými dlouhodobými záměry 2003, začaly být naplňovány. Přesto podíl přijatých do 4letých gymnázií a do tradičního odborného vzdělávání s maturitou mírně vzrostl, především na úkor středních odborných škol ve vzdělání s výučním listem.

Stavy žáků všech tří druhů středních škol odpovídají předpokládanému přijímání; při jeho realizaci by se do roku 2010/11 zvyšovaly pouze počty žáků gymnázií (při vývoji počtu žáků víceletých gymnázií v souladu s křivkou příslušné demografické skupiny), zatímco počty žáků středních odborných škol i středních odborných učilišť by klesaly:

- 4letá gymnázia z 56,2 tis. žáků v roce 2004/05 zvýšení o 27,8 tis. žáků (téměř o 49,5 %),

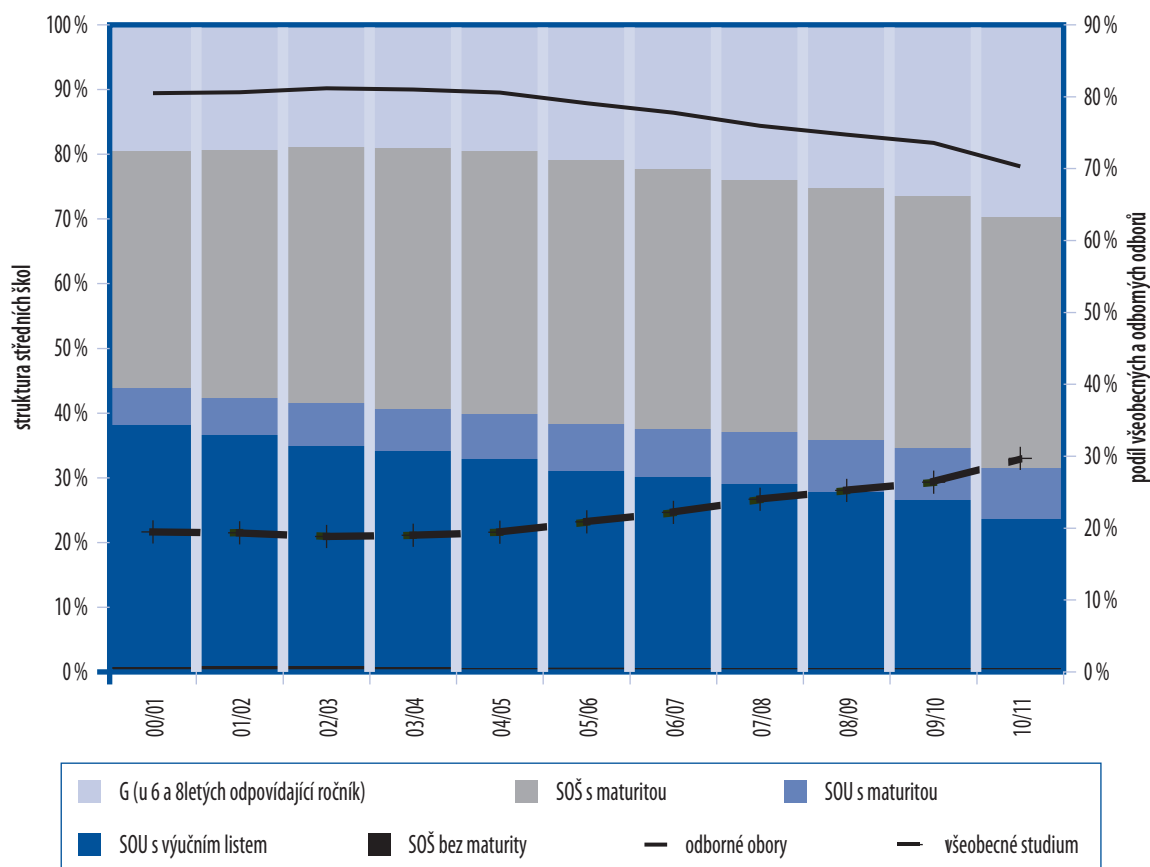
- střední odborné školy z 206 tis. žáků v roce 2004/05 snížení o 24,4 tis. žáků (11,8 %),
- střední odborná učiliště ze 157 tis. žáků v roce 2004/05 snížení o 35,5 tis. žáků (22,6%); zde se však odlišně vyvíjí struktura vzdělání s maturitní zkouškou a s výučním listem ve prospěch studia zakončeného maturitou, a to nárůstem z dosavadních 20,4 % na 29,8 % v roce 2010/11.

Předpokládaná orientační **potřeba učitelů/učitelek** se zvyšuje na gymnáziích; za předpokladu žádoucího navýšení gymnaziálního studia musí dojít i k růstu počtu učitelů/učitelek, jinak do roku 2010/11 dojde k neúměrnému zvýšení počtu žáků připadajících na jednoho učitele. Naopak u středních odborných škol by mělo v daných letech docházet k celkovému úbytku učitelských sborů, zatímco v roce 2004/05 došlo naopak k jejich nárůstu, a ke snížení musí dojít u středních odborných učilišť, jinak by došlo k velkému snížení počtu žáků připadajících na jednoho učitele. Obdobná situace je i u **potřeby kapacit škol**. Naplněnost gymnázií se již v roce 2003/04 pohybovala na úrovni téměř 89 %, proto je nezbytné jejich navyšování. Řešením je využití uvolňovaných kapacit středních odborných škol, které jsou v roce 2003/04 využity na 76 % a rýsuje se potřeba jejich úbytku o cca 8,8 % do roku 2010/11, a zejména využití kapacit středních odborných učilišť, která jsou využívána na 70,6 % a předpokládaný úbytek by měl dosáhnou téměř 21 %.

Struktura oborů v odborném vzdělávání

Zájem uchazečů o studium odborného vzdělávání se ve struktuře hlavních skupin oborů za poslední 4 roky změnil jen nepatrně – přesunuje se výhradně z technických oborů do společenských věd, nauk a služeb, patrný je zájem o obor lyceum, který se nově zaváděl,

Struktura přijímaných na jednotlivé typy středních škol (bez speciálních škol) a podíly zastoupení všeobecného a odborného vzdělání

zatímco zájem o ostatní skupiny oborů zůstává na stejné úrovni. Zájem o technické obory klesl v roce 2004/05 na necelých 30 % z celkového počtu přihlášených, ve společenských vědách, oborech a službách se zvýšil na cca 57 %. Mezi nově přijatými žáky však došlo k opačnému posunu – do společenských věd bylo v roce 2004/05 přijato cca 51 % žáků (se stabilním přijímáním v letech), zatímco do technických oborů bylo přijato cca 33 % (s klesajícím trendem).

Ve struktuře skupin oborů došlo mezi lety 2001/02 až 2004/05 k nejvyššímu snížení přihlášených uchazečů v oborech elektrotechnika a telekomunikace, potravinářství, stavebnictví, gastronomie a hotelnictví; nejvyšší úbytek se projevil v oboru zdravotnictví a byl způsoben změnou předpokladů pro výkon povolání. Ve struktuře přijatých však došlo k již zmíněnému opačnému vývoji – k navýšení jejich podílu. Vyšší podíl žáků byl také přijat do oborů strojírenství, zemědělství a lesnictví. Je tedy zřejmé, že přijímání na střední školy se doposud uskutečňuje spíše podle kapacit škol než podle zájmu žáků. Jedině zájemci o obor lyceum byli přijati všichni.

Základní umělecké školy

Přestože tyto školy neposkytují stupeň vzdělání, jsou důležitou součástí systému uměleckého vzdělávání a byl tedy i pro ně stanoven vývojový trend (mimo vlastní matematický model průchodu). Počet žáků v průběhu let mírně klesá a v roce 2003 dosahuje úrovně 221 tisíc. Vývoj je stabilizován na dosaženém podílu 14,4 % z věkové skupiny 6–18letých dětí a mládeže do roku 2006 především z důvodu předepsaného snižování mzdových prostředků, poté se zvyšuje na cca 16,5 % z příslušné věkové skupiny; vzhledem k poklesu populace tento podíl znamená snižování stavů žáků na cca 208 tis. v roce 2010/11, tedy o necelá 4 % v porovnání s rokem 2003/04.

Kritéria kvantitativního rozvoje regionálního školství

Vedle již popsaných předpokladů přístupu ke střednímu vzdělávání v podobě celorepublikových průměrných podílů přijímání žáků do jednotlivých druhů vzdělávání vyplývají další kritéria rozvoje z potřeby zajištění co nejužšího souladu oborové struktury škol s požadavky trhu práce i z převažujícího nadbytku prostorových kapacit:

- do struktury oborů odborného vzdělávání s maturitní zkouškou i výučním listem může být zařazen nebo kapacitně posílen pouze takový obor, který bude odpovídat potřebám trhu práce; ohled bude brán na strategii regionálního rozvoje příslušného kraje (ekonomicko-sociální vývoj, příprava pobídkových investičních zón, budování velkých investičních celků), na analýzu uplatnění absolventů příslušné skupiny oborů na trhu práce a další faktory, jako je například vzdálenost jiné školy, která má stejný nebo příbuzný obor zařazen ve své nabídce vzdělávání,
- při výměně nevyhovujícího oboru za nový perspektivní musí být recipročně utlumen obor, ze kterého pocházejí nezaměstnaní absolventi v míře nezaměstnanosti vyšší než je průměr kraje; obory, do kterých se 3 roky nepřijímalo, nebudou brány v úvahu; podporováno bude rozvíjení kapacit čtyřletých gymnázií,
- nepředpokládá se vznik nových středních škol; pokud taková potřeba nastane v souladu se strategií regionálního a dlouhodobého záměru příslušného kraje, nesmí dojít k navýšení stávajících kapacit,
- zařazení nové vyšší odborné školy (VOŠ viz část III.4), ať již zřízené jako samostatná škola nebo součást střední školy, může být doporučeno pouze v případě realizace vzdělávacího programu studijního oboru, který má ojedinělý charakter v daném regionu a jehož koncepce vznikla na základě projevené společenské potřeby příslušně vzdělaných odborníků na trhu práce. Cílem musí být zejména omezení roztržitého VOŠ, optimalizace jejich počtu a provázanost se studiem bakalářských oborů VŠ v regionu.

III.4 PŘÍSTUP ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL K TERCIÁRNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ

Základním úkolem terciárního systému je vytvoření takového systému vzdělávání, který bude diferencovanou soustavou různých typů vyšších odborných a vysokých škol přístupných postupně stále vyššímu počtu mladých lidí do různých úrovní terciární sféry podle jejich schopností (nadání, rozdílné oborové zaměření, rozdílná schopnost abstraktního myšlení, sociální a ekonomické zázemí atd.) a potřeb trhu práce. Systém bude v maximální míře prostupný a umožní změnu nebo pokračování ve studiu kdykoliv v průběhu života. Umožní využití specifických předpokladů a potřeb uchazečů o studium tak, aby se uplatnili na trhu práce a zvyšovala se jejich zaměstnatelnost. Rovnost přístupu k terciárnímu vzdělání je vyjádřena tím, že každý, kdo splnil základní požadavky dané zákonem, má právo podat libovolný počet přihlášek jak na vyšší odborné školy, tak na školy vysoké a podrobit se přijímacímu řízení, které předem žádného z uchazečů nediskriminuje.

Hlavním cílem, stanoveným ve všech zásadních materiálech zohledňujících vzdělávací politiku ČR, je umožnit do roku 2005 polovině populačního ročníku 19letých nástup do některého typu terciárního vzdělávání a umožnit přístup k tomuto vzdělávání i starší populaci. Tento cíl je již v podstatě naplněn a počet přijatých do terciárního vzdělávání se soustavně zvyšuje. Pokud porovnáme všechny přijaté studenty ke vstupnímu ročníku 19letých, pak dosahuje v roce 2003/04 podíl zapsaných do terciárního vzdělávání 62,3 % (51,5 % u denních a prezenčních forem). Pokud bychom však porovnávali přijaté 19leté studenty z věkového ročníku 19letých, pak je jejich podíl v terciárním vzdělávání v roce 2003/04 „jen“ 25,9 %, ve školním roce 2004/05 se podíl zvýšil na 26,7 %. Věk přijímaných se však posunuje z 19 let na 20 až 21 let, jak je uvedeno dále.

Přes výrazné zvýšení přijímání do terciárního vzdělávání je v ČR v porovnání se zahraničními údaji stále malý podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Jako důvod se nabízí odlišná struktura terciárního vzdělávání v ČR, kdy přes zvyšující se podíl přijímaných do bakalářského studia vstupuje přímo na trh práce zatím méně těchto absolventů než v jiných zemích; řada z nich pokračuje okamžitě v navazujícím magisterském studiu. V zahraničí také započítávají do vysokoškolského studia i účast v kurzech kratší délky a různé náročnosti, studovaných zejména formou distančního vzdělávání, které u nás nejsou zatím sledovány. Proto je cílem koncepce reformy vysokoškolského studia výrazná diverzifikace studijní nabídky právě v nabídce bakalářských studijních programů, které umožní jak bezprostřední uplatnění v praxi, tak pokračování ve studiu v navazujících magisterských programech.

Vyšší odborné školy

Do vyšších odborných škol vstupuje 19letá mládež, jejíž četnost se mezi lety 2003/04 až 2010/11 snižuje jen o 5,8 tis. osob (4,3 %), ale vývoj v tomto období v jednotlivých letech kolísá. K razantnímu úbytku dojde teprve v následujících letech, kdy se do roku 2015/16 sníží populace 19letých o 38,3 tisíc (téměř 30 %). Ve stejném období se pak do roku 2010/11 příslušná věková skupina v rozmezí 19–21 let sníží o 21 tis. osob (5 %), ale v dalších pěti letech výrazně klesne o celou jednu čtvrtinu na 297 tis.

Přijímání na vyšší odborné školy úzce souvisí s přijímáním na vysoké školy, kam mnohdy studenti po absolvování prvního ročníku vyšších odborných škol odcházejí. Úbytek studentů mezi 1. a 2. ročníkem se u dvouletého studia pohybuje na úrovni 20 %, u tříletého 30 % a u 3,5letého dokonce 45 %.

Počet přihlášek podávaných jedním uchazečem je v průběhu let v podstatě vyrovnaný – v denním studiu 1,4 a ve studiu dálkovém 1,1 přihlášky na uchazeče. Největší účast na

přijímacích zkouškách vykazují absolventi SOŠ a středních odborných učilišť (SOU) – u obou 86 % přihlášených, následují absolventi gymnázií – 81,6 % v roce 2004/05.

Za poslední tři roky se snížila úspěšnost přijetí¹⁴ do denního studia i studia dálkového ze 68 % v roce 2001/02 na 63,7 % v roce 2003/04, v roce 2004/05 došlo ke zlepšení podílu na 64,9 %, což může být zapříčiněno i celkově nižším počtem přihlášených; z přijatých studentů se cca 15 % osob ke studiu nezapíše a nezačne na škole studovat. Důvodem poměrně vysokého podílu těch, kteří nezačnou studovat, může být souběžné přijetí na vysokou školu, které byla dána přednost; určitým důkazem je nejnižší podíl zapsaných ke studiu z přijatých právě u absolventů gymnázií.

Začíná se měnit struktura přijímaných ze středních škol, kdy se snižuje zastoupení přijatých „čerstvých“ absolventů ze 78,8 % v roce 2001/02 na 71,1 % v roce 2004/05 ve prospěch „odložené“ poptávky po studiu. Rovněž se snižuje podíl přijatých přímo z gymnázií, který se ve stejných letech snížil z 25,9 % na 15,4 % ve prospěch přijímaných ze středních odborných učilišť (nárůst ze 3 % na 6,4 %). Podíl přijatých přímo ze středních odborných škol se stabilně pohybuje na úrovni 50 %.

V roce 2004/05 bylo do denního studia vyšších odborných škol zapsáno téměř 7,5 % z 19leté mládeže. Po doposud každoročním zvyšování nově přijímaných studentů však došlo v roce 2004/05 k jejich náhlému meziročnímu poklesu o celou třetinu; dá se předpokládat, že důvodem je zvýšené přijímání na vysoké školy v uvedeném roce. Jen těžko lze odhadovat, zda se jedná o mimořádný výkyv či o změnu dlouhodobějšího charakteru.

Pokud by do roku 2006 docházelo ke každoročnímu snižování počtu učitelů/učitelek o 2 % (v roce 2004/05 však došlo naopak ke zvýšení jejich počtu o 3,5 % na 2,3 tis. osob, a to i přes pokles počtu přijímaných a celkových stavů) a dále by zůstal jejich počet stabilní, zvýšil by se počet studentů na učitele na 13,5 v roce 2010/11 (z hodnoty 11,1 v roce 2004/05). K řešení se nabízí *nadbytek kapacit* těchto škol, které byly v roce 2003/04 využívány pouze z necelých 58 % a při předpokládaném vývoji počtu studentů budou využity jen na 66 %.

Vysoké školy

Na vysoké školy je rovněž jako na VOŠ přijímána mládež ve věku 19 let, ale věková skupina má rozmezí 19–23 let. Počet dlouhodobě klesá ze 705,8 tis. mladých lidí v roce 2003 na 657,9 tis. v roce 2010 (o 7 %) a 545,4 tis. do roku 2015 (o 17 %); o dalších 17 % klesne do roku 2020.

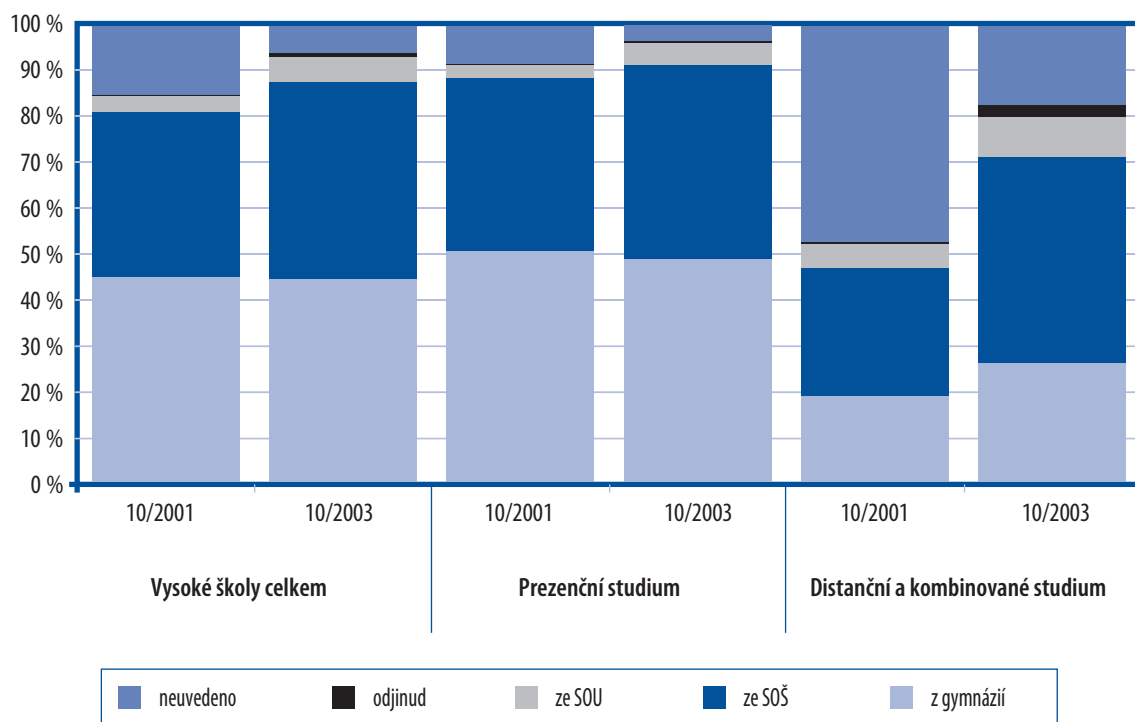
Počty podaných přihlášek, přijatých uchazečů i skutečně zapsaných ke studiu mezi roky 2001/02 a 2004/05 vzrůstají.¹⁵ Zájem o studium roste především u absolventů středních odborných škol (SOŠ), kteří podali v roce 2004 o 21,3 tis. přihlášek více než v předchozím roce (2003), absolventi gymnázií o 6 tis. přihlášek a absolventi středních odborných učilišť o 2,3 tis. více. Uchazeči si většinou podávají více než jednu přihlášku – v průměru jeden přihlášený podává v průběhu let cca 2,2 přihlášky, z toho nejvíce absolventi gymnázií cca 3 přihlášky a absolventi SOŠ cca 1,9 přihlášky, absolventi SOU „jen“ 1,5 přihlášky na osobu.

K přijímacím zkouškám se z těch, kteří se přihlásili, dostavuje nejvíce uchazečů z gymnázií – cca 94,4 % a téměř shodně cca 90 % uchazečů ze SOŠ a SOU.

¹⁴ Podíl přijatých z přihlášených (bez vícenásobného přijetí jednoho uchazeče).

¹⁵ V údajích za vysoké školy nejsou zahrnuty údaje za státní vysoké školy spadající do kompetence MO a MV.

Struktura zapsaných (v %)

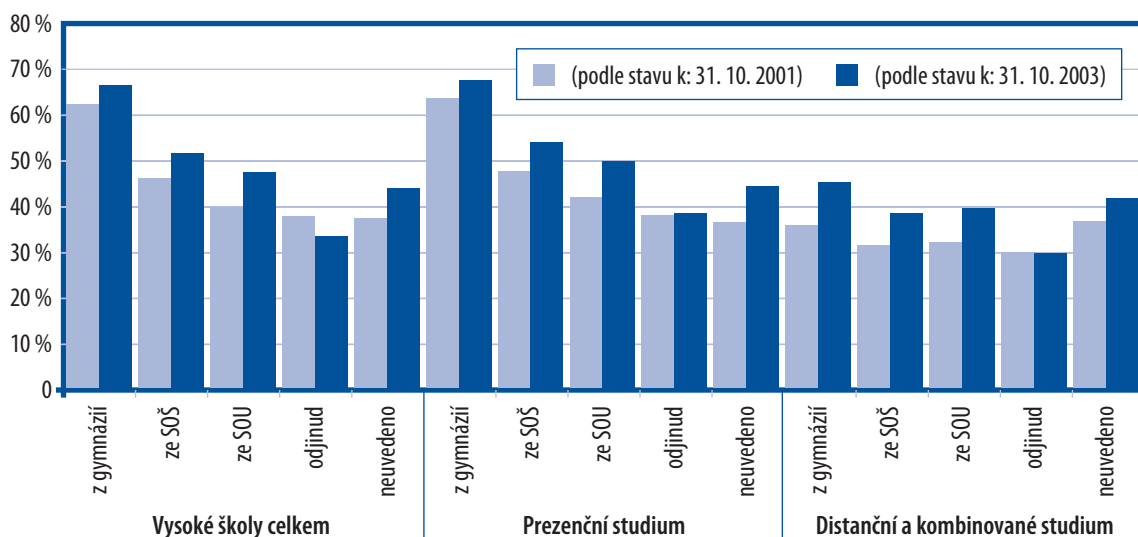

Od roku 2001 vzrostla pravděpodobnost přijetí ke studiu na vysoké škole, kdy podíl přijatých z uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení, v roce 2001 činil 58,1 %, v roce 2004 již 63,3 %. Nejúspěšnější jsou při přijímacím řízení uchazeči z gymnázií, kterých v roce 2004 uspělo 75,4 %. O cca 20 procentních bodů vykazují nižší pravděpodobnost přijetí uchazeči ze SOŠ 57,9 %, a SOU 56,8 %.

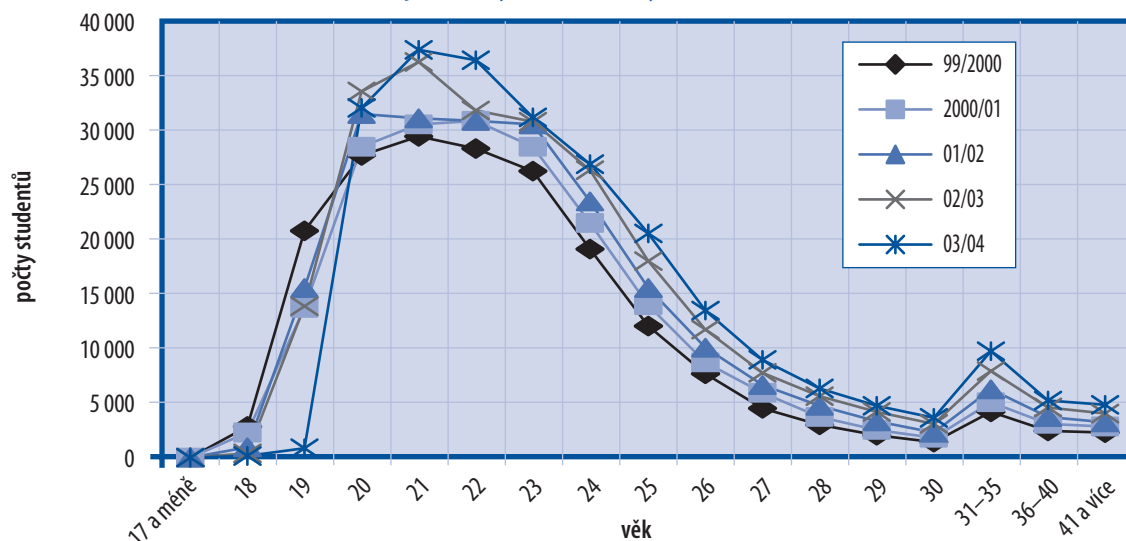
Opravdu studovat však nezačnou všichni, kteří byli přijati. Podíl skutečně zapsaných ke studiu z přijatých uchazečů se pohybuje u absolventů gymnázií na necelých 96 %, ze SOŠ na 95,5 % a ze SOU na 95,2 %.

Celkově lze říci, že zájem absolventů středních odborných škol o studium na vysokých školách vzrostl natolik, že i při nižší úspěšnosti u přijímacího řízení se zvyšuje jejich zastoupení ve struktuře přijatých podle absolvované střední školy na úkor absolventů gymnázií.

Podíl skutečně zapsaných z přihlášených uchazečů o studium (v %)

**Věková struktura studentů bakalářských a magisterských studijních programů
(v jednotlivých akademických letech)**

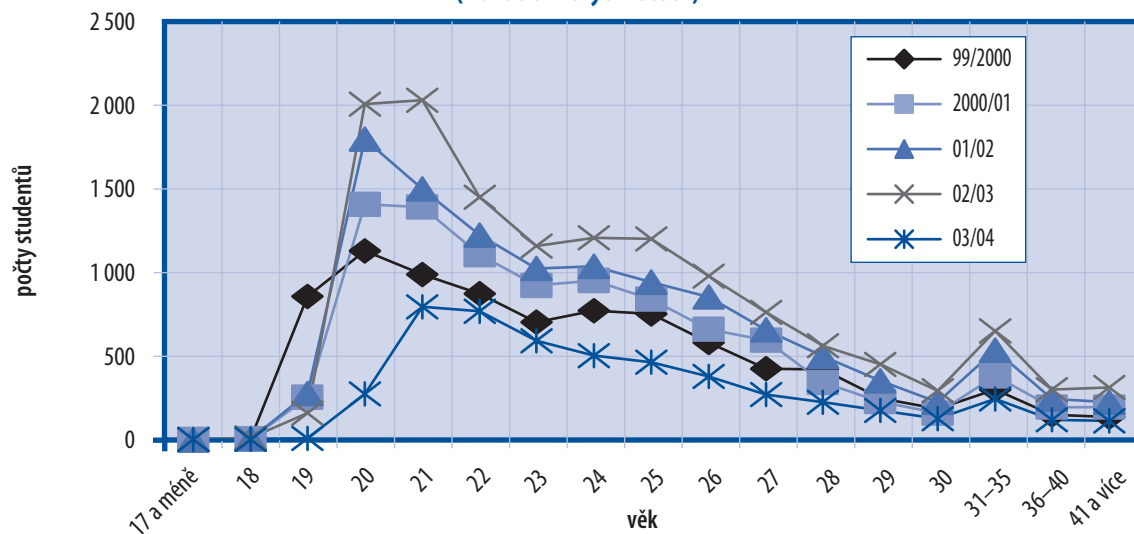

Velmi pozitivním jevem je však změna přijímání mezi bakalářským a magisterským studijním programem, kde se zásadně změnila proporce a začaly se tak naplňovat požadavky na přestavbu vysokého školství. Zatímco v roce 2001/02 bylo přijímáno do prezenční formy bakalářského studia 31,5 % uchazečů, v roce 2004/05 to bylo 73,5 % a podíl přijatých do magisterského studia se snížil ze 69,5 % na 26,5 %.

Věková struktura přihlášených uchazečů o prezenční studium byla téměř ze 70 % tvořena generací 19–20letých. Věk uchazečů o vysokoškolské studium se ale posunuje i do věkové kategorie 21–22 let, zejména proto, že mladí lidé po maturitě nejdříve cestují, studují cizí jazyky, případně začínou pracovat, a teprve pak se rozhodnou pro pokračování ve studiu na vysoké škole.

Nejvyšší zájem je o studium skupiny oborů učitelství, technické obory a ekonomické vědy, do kterých bylo přijímáno také nejvíce studentů, i když v jiném pořadí – nejvíce do technických oborů, ekonomických věd a učitelství. Nejvyšší úspěšnost v přijímacím řízení vykazují technické obory (76,1 %), zemědělské a veterinární (59,4 %) a přírodní vědy (54 %).

**Věková struktura „propadlých studentů“ (Bc., Mgr.)
(v akademických letech)**

S úrovní úspěšnosti v přijímacím řízení zřejmě souvisí i neúspěšnost v průběhu studia, ve které se však odráží i náročnost studia. Z cca 29 tis. studentů, kteří vysokou školu v roce 2003/04 nedokončili, je jich nejvíce, 41,7 %, v oborech technických, 16,4 % ve vědách ekonomických a téměř 11 % v oborech přírodních věd a nauk. Proto MŠMT podporuje zavádění třístupňové struktury studia a co největší možnou prostupnost mezi jednotlivými typy studia i mezi typy škol v rámci celého terciárního sektoru, která pomůže snížit míru studijní neúspěšnosti co nejvíce, aby nedocházelo nejen ke ztrátám z ekonomického hlediska, ale ani k negativním dopadům na studenta, který vzdělání nedokončí. Většina z uvedených studentů se do vzdělávacího procesu opakovaně vrací. Ti trvale neúspěšní, „propadlí“ studenti, jsou ve věkové struktuře znázorněni v grafu:

I přes vysokou neúspěšnost ve sledovaných skupinách přírodních a technických věd a nauk v České republice v nich v roce 2003/04 absolvovalo přes 31 % z celkového počtu absolventů, z toho v technických oborech 23 %. V ČR však není potenciál zmíněných absolventů dostatečně využit, protože míra nezaměstnanosti je u nich nadprůměrná, i když došlo k meziročnímu snížení – u přírodovědných oborů z 8 % v dubnu 2003 na 5,6 % v dubnu 2004, u technických oborů ve stejném období z 11 % na 7 %. Průměrná míra nezaměstnanosti absolventů vysokých škol se snížila z 6,7 % v dubnu 2003 na 4,6 % v roce 2004.

Pro rok 2004/05 se předpokládalo další navýšení počtu přijímaných na cca 77 tis. nových studentů, nakonec bylo přijato 75,6 tis. studentů, což je o 6 tis. více než v roce 2003/04. Prostor pro zvyšování počtu přijímaných i v následujících letech vytváří koncepce reformy vysokého školství, kde se předpokládá zejména rozšíření bakalářských studijních programů a zvýšení počtu studijních míst v kombinované a distanční formě studia.

Přístup mládeže i dospělých k vysokoškolským formám studia ulehčuje i vznik vysokých škol neuniverzitního typu z kvalitních vyšších odborných škol a umístování fakult nebo odloučených pracovišť vysokých škol v oblastech, kde dosud žádná vysoká škola nepůsobí. Absence vysoké školy nebo její části v některém z regionů se projevuje např. v nižší vzdělanosti obyvatelstva, obvykle i vyšší nezaměstnanosti v důsledku nezájmu investorů o danou oblast. Vedle možností dostupnějšího vysokoškolského studia (z hlediska dojíždění, ubytování, nákladů na studium aj.) se efekt projevuje i v setrvávání absolventů v místě studia, tedy obvykle v místě jejich bydliště.

Ukazatele ke sledování dosaženého stavu (popis je uveden v Příloze č. 1)

- podíl dětí v mateřské škole z věkové skupiny 3–5letých
- podíl žáků prvních ročníků základních škol z věkového ročníku 6letých
- podíl žáků základních škol z věkové skupiny 6–14letých
- podíl žáků vstupujících z 5. ročníků ZŠ do 8letých gymnázií a ze 7. ročníků do 6letých gymnázií
- podíl žáků vstupujících na střední školy z 15leté mládeže
- podíl přijatých žáků do jednotlivých druhů středních škol
- podíl přijatých žáků do středního vzdělávání s maturitní zkouškou
- podíl přijatých žáků do všeobecného studia
- podíl přijatých žáků do středního vzdělávání s výučním listem
- úspěšnost studia
- žáci, kteří nedokončí základní nebo střední školu a dále se nevzdělávají
- přechod absolventů studia s maturitou do terciárního vzdělávání
- počet dětí, žáků a studentů na učitelku/učitele
- podíl využívaných kapacit škol

IV. FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

(Stav ke 14. lednu 2005)

IV. 1 FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ ZE STÁTNÍHO ROZPOČTU

Objem finančních prostředků potřebný na regionální školství do roku 2008 může MŠMT navrhnout pouze pro tzv. přímé neinvestiční výdaje,¹⁶ které jsou poskytovány z úrovně rozpočtové kapitoly 333 MŠMT do rozpočtu jednotlivých krajů.

MŠMT stanovuje dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), republikové normativy jako výši výdajů škol a školských zařízení¹⁷ zřizovaných obcemi, svazky obcí a kraji připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání na kalendářní rok. Prostřednictvím republikových normativů se poskytují prostředky ze státního rozpočtu, kapitoly 333 krajům na zvláštní účet, z něhož jsou krajskými úřady prostřednictvím krajských normativů rozepisovány právníkům osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení zřizovaných krajem, obcí nebo svazkem obcí.

Krajský úřad stanoví krajské normativy jako výši výdajů škol a školských zařízení zřizovaných obcemi nebo svazky obcí a kraji připadajících na jednotku výkonu za podmínek stanovených Vyhláškou č. 65/2005 ze dne 2. února 2005, kterou se stanoví členění krajských normativů, ukazatele rozhodné pro jejich stanovení, jednotky výkonu pro jednotlivé krajské normativy, vztah mezi ukazateli a jednotkami výkonu, ukazatele pro výpočet minimální úrovně krajských normativů a zásady pro jejich zvýšení a jejich zveřejnění. V případě škol a školských zařízení zřizovaných registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi ministerstvo stanoví normativ obdobně, ovšem vychází z hodnot průměrného ročního objemu výdajů. Školám a školským zařízením, které nezřizuje kraj, stát, obec, svazek obcí nebo registrovaná církev nebo náboženská společnost, poskytuje ministerstvo prostřednictvím krajského úřadu finanční prostředky formou dotace. Dotace se poskytuje k financování neinvestičních výdajů právníků osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, a to v rozsahu stanoveném § 1 zákona č. 306/1999 Sb. Její výše se stanoví procentním podílem z normativu, který může za podmínek stanovených zákonem dosáhnout až 100 %.

Vzhledem k tomu, že stanovení normativů je založeno na počtu žáků věkové skupiny příslušné čtyřem úrovním vzdělávání, tedy na důsledném výkonovém financování, hovoříme o tzv. agregovaném normativu, což je pouze jiné označení pro normativy republikové. Finanční prostředky jsou takto pro rozpočet stanovovány od roku 2003. Hlavním cílem systému je vytvoření ekonomického tlaku na přizpůsobování sítě škol v každém kraji nejen

¹⁶ Nejsou zahrnuty provozní výdaje.

¹⁷ Jedná se o výdaje na platy, náhrady platů, nebo mzdy a náhrady mezd, na odměny za pracovní pohotovost, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, na výdaje na úhradu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na úhradu pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, na přiděly do fondu kulturních a sociálních potřeb a na ostatní náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů, výdaje na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením, výdaje na učební pomůcky, školní potřeby a učebnice, pokud jsou podle školského zákona poskytovány bezplatně, na výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků a na činnosti, které přímo souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.

disponibilním prostředkům státního rozpočtu, ale zejména reálným potřebám vzdělávání v kraji. Do výše agregovaných normativů stanovených pro rok 2004 byly rovněž promítnuty principy reformy veřejných financí, tj. snížení limitu počtu zaměstnanců regionálního školství a související snížení mzdových výdajů v roce 2004 proti roku 2003 o 2 %, s nárůstem mzdových prostředků odpovídajícím novému šestnáctitřídnímu systému odměňování. Pro rok 2005 byly mzdové prostředky rovněž sníženy o 2 % a zvýšeny v roce 2005 o 4 % pro všechny zaměstnance a navíc 3,5 % pro pedagogické pracovníky. Rozpočet na léta 2004 i 2005 byl podle výše uvedených kritérií a určeného limitu Ministerstva financí stanoven následovně:

Rozpočet neinvestičních výdajů regionálního školství z kapitoly 333-MŠMT na rok 2004 a 2005

	v tis. Kč	
	2004	2005
Rozpočet NIV RgŠ kap. 333 celkem	65 725 486	69 786 543
z toho:		
školy a zařízení zřizované obcí a krajem	60 845 425	64 523 690
soukromé školy	2 703 679	2 950 094
církevní školy	664 793	674 384
PŘO vč. dopadů zákona 109/2002 Sb.	1 511 589	1 638 375

Pro stanovení orientační potřeby finančních prostředků na přímé neinvestiční výdaje (mandatorní) do roku 2008 byla opět využita metoda agregovaných/republikových ukazatelů pro celou věkovou skupinu. Při výpočtu nebyli rozlišeni žáci podle zřizovatelů, neboť v hodnotách normativů stanovených pro jednotlivé zřizovatele není výrazný rozdíl. Základem odhadu těchto prostředků v letech 2006–2008 jsou tedy agregované normativy použité pro výpočet rozpočtu v roce 2004, kde se upravují mzdové prostředky. V roce 2005, jak již bylo řečeno, se zvyšují o 4 % pro všechny zaměstnance a navíc 3,5 % pro pedagogické pracovníky a v roce 2006 o 4,5 % pro všechny zaměstnance s tím, že pro pedagogické pracovníky by měl být opět zajištěn vyšší nárůst. Meziroční pokles počtu zaměstnanců a mzdových prostředků o 2 % je v letech 2005 a 2006 realizován prostřednictvím klesajících výkonů, zejména v oblasti základního školství. V roce 2007 a 2008 je nárůst orientačně stanoven na 5 %. V důsledku zvyšování mzdových prostředků a zohlednění potřeby nárůstu neinvestičních prostředků v rámci dopadů realizace zákona č. 109/2002 Sb. na vyšší potřebu zaměstnanců, zejména pedagogických pracovníků, orientačně stanovené neinvestiční výdaje rostou i při převážně klesajících výkonech škol. Pro výpočet orientačních mandatorních výdajů jsou brány v úvahu pouze výkony v denní formě studia, stejně jako v metodice ročního rozpočtu, a do vývoje počtu dětí, žáků a studentů je promítnut skutečný vývoj v roce 2004:

V dalších letech bude pravděpodobně možné udržet výši agregovaného/republikového normativu z roku 2004; záležet bude na tom, zda kraje dodrží svoji politiku vzdělávání formulovanou v kontextu *Dlouhodobého záměru ČR 2002* a jejich vlastních dlouhodobých záměrů 2003 a zda bude respektován klesající demografický vývoj.

Vedle přímých neinvestičních výdajů jsou na rozvoj regionálního školství **přidělovány finanční prostředky účelově** na problematiku související s požadovaným rozvojem, u kterých je nezbytné trvale udržet nastartovaný stav (například navýšení výukových hodin na II. stupni základních škol), nebo takových, ve kterých se projevuje zvýšená péče státu o danou problematiku.

Orientační návrh přímých neinvestičních výdajů regionálního školství v letech 2006–2008

Žáci v tis., NIV v mil. Kč

	2006	2007	2008
Mandatorní výdaje celkem	74 798,7	80 133,5	86 012,0
z toho:			
věková kategorie 3–5 let			
děti celkem	277,1	283,3	289,1
NIV celkem	9 979,3	11 039,2	12 188,9
věková kategorie 6–14 let			
žáků celkem	969,4	934,1	906,9
NIV celkem	37 729,0	39 699,8	42 089,8
věková kategorie 15–18 let			
žáků celkem	480,6	481,4	478,2
NIV celkem	24 303,3	26 388,6	28 415,1
věková kategorie 19–21 let			
studentů celkem	24,5	24,8	26,6
NIV celkem	1 057,2	1 157,9	1 343,8
školy zřizované MŠMT *)			
žáků celkem	2,7	2,7	2,7
NIV celkem **)	1 729,9	1 848,0	1 974,4

*) Školy zřizované MŠMT – výchovné a diagnostické ústavy pro děti a mládež, vybrané speciální školy.

**) Včetně dopadu zákona č.109/2002 Sb.

V roce 2004 byly účelově podpořeny např. projekty:

• rozšíření výuky na ZŠ o 2 hodiny	175 787 tis. Kč
• jazykové vzdělávání nekvalifikovaných učitelů – JAME	9 000 tis. Kč
• státní informační politika ve vzdělávání	1 250 694 tis. Kč
• odstraňování disproporcí ve vzdělávací nabídce krajů	50 000 tis. Kč
• program podpory projektů integrace příslušníků romské komunity	14 700 tis. Kč
• program podpory vzdělávání národnostních menšin a multikulturní výchova	19 635 tis. Kč
• program sociální prevence a prevence kriminality	10 202 tis. Kč
• program protidrogové politiky	10 202 tis. Kč
• dopad zákona č.109/2002 Sb.	139 595 tis. Kč

V roce 2005 jsou v navrženém rozpočtu MŠMT vyhrazeny finanční prostředky potřebné na zajištění částečné realizace zásadních koncepčních záměrů pro oblast regionálního školství přijatých v *Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)*, v dlouhodobém záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy ČR a v novém školském zákoně i dopadu některých zákonů bezprostředně ovlivňujících potřebu finančních prostředků a některých dalších koncepčních záměrů vlády a MŠMT:

• rozvojový program regionálního školství – rozšíření výuky o 1 hodinu na 2. stupni ZŠ od září 2004	65 217 tis. Kč
• státní informační politika ve vzdělávání	1 250 828 tis. Kč
• program podpory projektů integrace příslušníků romské komunity	14 700 tis. Kč
• program podpory vzdělávání národnostních menšin a multikulturní výchova	29 635 tis. Kč
• program sociální prevence a prevence kriminality	10 202 tis. Kč
• program protidrogové politiky	10 202 tis. Kč
• dopad zákona č.109/2002 Sb.	87 681 tis. Kč
• podpora managementu DVPP v krajích	20 000 tis. Kč

Podle zdrojových možností zvažuje MŠMT uskutečnění dalších programů:

• program Zpřístupnění DVPP málotřídním školám	15 000 tis. Kč
• další vzdělávání pedagogických pracovníků I. stupně základních škol	5 000 tis. Kč

V dalších letech se počítá s účelovým financováním státní informační politiky ve výši cca 1 mld. ročně a dále rozvojových programů zejména u těch prioritních úkolů, kdy není možná podpora z Evropského sociálního fondu; to se týká především podpory rozvoje málotřídních škol a I. stupně základní školy.

IV.2 DALŠÍ MOŽNOSTI FINANCOVÁNÍ – EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND

Česká republika jako člen Evropské unie využívá možnosti čerpání finančních prostředků ze *Strukturálních fondů EU*, především z *Evropského sociálního fondu*, který je finančním nástrojem EU pro investice do rozvoje lidských zdrojů prostřednictvím podpory zaměstnanosti, sociální inkluze, celoživotního vzdělávání a rovných příležitostí. S jeho pomocí je realizována *Evropská strategie zaměstnanosti*, na kterou úzce navazuje *Národní rozvojový plán* s pěti operačními programy. Mezi ně patří i *Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)*, který vymezuje 4 priority a 9 opatření, pokrývající problematiku zaměstnatelnosti, mimo jiné i rozvoj celoživotního učení se všemi jeho částmi.

Základ pro využívání Evropského sociálního fondu v oblasti vzdělávání a školství v letech 2004–2006 (a v připravovaném programu na léta 2007–2013) tvoří vládou ČR přijatý *Operační program Rozvoj lidských zdrojů a Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu NUTS II Hl. m. Praha (JPD 3)*.¹⁸ MŠMT jako klíčový partner Ministerstva práce a sociálních věcí, tj. Řídicího orgánu *Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů*, přímo řídí a kontroluje dvě opatření v prioritě 3 *Rozvoj celoživotního učení*:

Opatření 3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání

Opatření 3.2 Podpora terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje.

¹⁸ Pouze pro Hl.m.Prahu, kdy MŠMT bude ve vztahu k JPD 3 participovat v řízení programu, tzn. účast v rozhodovacích orgánech programu. Řídicím orgánem je MPSV, zprostředkujícím subjektem Hlavní město Praha, odbor fondů EU Magistrátu hl. m. Prahy.

MŠMT v roli zprostředkujícího orgánu pro tato opatření odpovídá za 24,5 % finančních prostředků z *OP RLZ*, tj. 97,4 mil. EUR alokovaných pro období 2004–2006. Pro opatření 3.1 to znamená cca 2 265 mil. Kč a pro opatření 3.2 cca 755 mil Kč.

Pro opatření 3.1, ve kterém jsou řešeny programy pro regionální školství, jsou připraveny tři oblasti podpory:

- **Národní projekty** jsou založené na přímém přidělení prostředků *OP RLZ* na realizaci nebo k doplnění státních politik a programů uskutečňovaných MŠMT a Pedagogickým centrem Praha vč. detašovaných pracovišť v krajích ve spolupráci se školami, kraji, obcemi, nestátními neziskovými organizacemi, případně dalšími subjekty. Zaměřují se především na oblast modernizace školních vzdělávacích programů orientovaných na rozvoj klíčových kompetencí a rozvoj dalšího vzdělávání učitelů a pracovníků ve školství. Konečným příjemcem je Pedagogické centrum Praha.
- **Systémové projekty** jsou založené na přímém přidělení prostředků *OP RLZ* na rozvoj národních politik a programů a na modernizaci, rozšíření kapacity a kvality nabídky veřejných služeb. Cílem těchto projektů je rozvoj a zdokonalení integrovaného diagnostického, informačního a poradenského systému v oblasti vzdělávání a volby povolání, propojování počátečního a dalšího vzdělávání a zřízení a podpora *Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání*. Konečným příjemcem je ustanovena skupina regionálního školství MŠMT.
- V rámci **grantového schématu** jsou konečnými uživateli školy, školská zařízení, kraje, svazky měst a obcí, obce, nestátní neziskové organizace aj. Projekty zaměřené např. na zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebo na rozvoj dalšího vzdělávání na středních a vyšších odborných školách budou podávány na MŠMT konečnému příjemci na základě výzvy k předkládání projektů. Konečným příjemcem pro grantová schémata v *Opatření 3.1* je skupina regionálního školství, pro grantová schémata v *Opatření 3.2* pak skupina vědy a vysokého školství MŠMT.

Vzhledem k tomu, že pro rok 2005 chybí pro spolufinancování projektů ESF v rozpočtu kapitoly 333-MŠMT finanční prostředky, byly v rámci této kapitoly zajištěny úspory ve výši 63,9 mil. Kč, které byly převedeny do rezervního fondu. Přesto dosud chybí 109,4 mil. Kč, o jejichž poskytnutí z VPS je žádán ministr financí. V této souvislosti jde tedy o současnou změnu všech souvisejících příjmových i výdajových rozpočtových ukazatelů.

Dále uváděný finanční plán je třeba chápat jako základní rámec pro čerpání pomoci, který bude v souladu s reálným plněním v případě potřeby upravován.

V rámci opatření 3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání byly *pro rok 2004* schváleny systémové projekty *Hodina* a *Pilot Z* v celkové výši 31,5 mil. Kč, z toho bylo skutečně čerpáno 29 mil. Kč:

- *HODINA – Úprava vzdělávacích programů 7. ročníků základních škol směřující k rozvoji klíčových kompetencí žáků* 27,6 mil. Kč
- *PILOT Z – Tvorba a ověřování ŠVP na 2. stupni vybraných ZŠ* 1,4 mil. Kč

Finanční plán pro opatření 3.1 a 3.2 Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů v letech 2005–2008

Uvedené částky jsou celkové náklady na projekt, z toho 25 % zajistí MŠMT z rozpočtu kapitoly 333 a 75 % nákladů na projekt bude zajištěno z finančních zdrojů ESF.

v mil. Kč

	2005		2006	2007	2008	celkem
	Navrhované posílení rozpočtu MŠMT+ESF	Výdaje ^{*)} z úspor MŠMT převedených do RF ^{**)} MŠMT+ESF				
Opatření 3.1 a 3.2 celkem	813,7	255,3	1 321,5	444,0	156,4	2 990,9
Opatření 3.1	668,4	192,5	1072,4	234,6	68,4	2 236,3
Opatření 3.2	145,3	62,9	249,1	209,4	88,0	754,7

*) Celkový souhrn prostředků z rezervního fondu MŠMT a úměrného objemu prostředků z ESF (25 % MŠMT: 63,9 mil. Kč a 75 % z ESF: 191,4 mil. Kč).

***) RF = rezervní fond.

Předpokládané čerpání na schválené projekty pro opatření 3.1 Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů v letech 2005–2008

v tis. Kč

	2005	2006	2007	2008	celkem
Celkem	548 131	476 919	100 000	50 000	1 175 050
HODINA – Úprava vzdělávacích programů 7. ročníků škol směřující k rozvoji klíčových kompetencí žáků	82 355	54 955	0	0	137 310
PILOT Z – Tvorba a ověřování ŠVP na 2. stupni vybraných základních škol	11 776	11 964	0	0	23 740
Grantové schéma pro opatření 3.1 OP RLZ	454 000	410 000	100 000	50 000	1 014 000

Připravené projekty k vyhlášení pro opatření 3.1 Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů

v tis. Kč

	2005	2006	2007	2008	celkem
Národní projekty	40 998	15 326	0	0	56 324
KOORDINÁTOŘI – Zavádění Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání do praxe	40 998	15 326	0	0	56 324
Systémové projekty	85 475	79 793	70 534	29 585	265 387
KVALITA I. – Vytvoření externího systému monitorování a hodnocení vč. zřízení Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (vč. informační a poradenské činnosti)	26 066	43 244	53 034	18 585	140 929
KVALIFIKACE – Vytváření Národní soustavy kvalifikačních podporující propojení počátečního a dalšího vzdělávání	23 409	14 549	0	0	37 958
PILOT G – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na vybraných gymnáziích	15 000	10 000	12 500	9 000	46 500
PILOT S – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na vybraných středních odborných školách a středních odborných učilištích	21 000	12 000	5 000	2 000	40 000
CELKEM	126 473	95 119	70 534	29 585	321 711

Připravované projekty pro opatření 3.1 Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů

v tis. Kč

	2005	2006	2007	2008	CELKEM
Národní projekty	126 578	111 927	27 500	0	266 005
MINORITY I (výzkum a pilotní ověřování) – Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a minorit v hlavním vzdělávacím proudu na základních školách	16 710	13 538	0	0	30 248
MINORITY II (realizace) – Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a minorit v hlavním vzdělávacím proudu na základních školách	0	32 500	27 500	0	60 000
UČITELÉ – Rozvoj specifických kompetencí pedagogických a odborných pracovníků ve školství za účelem zkvalitňování vzdělávání na základních, středních a vyšších odborných školách a zvýšení adaptability těchto pracovníků na trhu práce	57 185	31 049	0	0	88 234
VEDOUČÍ – Vzdělávání vedoucích pracovníků škol a školských zařízení	29 683	11 840	0	0	41 523
SÍŤ – Vytváření sítě škol s inovací pedagogické práce	23 000	23 000	0	0	46 000
Systémové projekty	119 525	68 186	61 120	6 642	255 473
METODIKA – Systém metodické podpory učitelů při utváření a rozvoji klíčových kompetencí žáků	7 075	6 755	6 883	0	20 713
VIP KARIÉRA – Rozvoj a zdokonalování integrovaného diagnostického, informačního a poradenského systému v oblasti vzdělávání a volby povolání	44 343	37 323	39 141	4 411	125 218
UNIV – Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení v sítích škol poskytujících vzdělávací služby dospělým	62 000	15 000	8 000	0	85 000
KVALITA II. – Vytvoření systému autoevaluace (vč. informační a poradenské činnosti)	6 107	9 108	7 096	2 231	24 542
CELKEM	246 103	180 113	88 620	6 642	521 478

Pozn. Obsahy jednotlivých projektů jsou uvedeny v příloze č. 2.

ZÁVĚR

Realizace v dokumentu uváděných prioritních úkolů změny a významným způsobem zvýší kvalitu vzdělávání všech úrovní regionálního školství. Absolventi škol při správné aplikaci nového způsobu vzdělávání získají vysokou míru uplatnitelnosti na trhu práce, stanou se členy společnosti znalostí, přispějí k řešení a zavádění inovací a napomohou hospodářskému úspěchu republiky. Změny budou mít vliv i na postup žáků a studentů vzdělávací soustavou směrem z nižší na vyšší úroveň a opačně, ale i na zajištění horizontální průchodnosti. To by se mělo odrazit v maximální úspěšnosti dokončování studia doloženého výstupním certifikátem a tím i na lepším přechodu absolventů škol na trh práce. Tyto změny v neposlední řadě ovlivní i zájem většiny absolventů škol o další vzdělávání.

Navržený rozvoj respektuje limitované finanční možnosti střednědobého státního rozpočtu. Prioritní úkoly s rozvojovými programy jsou koncentrovány na nejzávažnější koncepční změny, ke kterým musí dojít a jejichž dosažená úroveň musí být udržena na potřebné výši i v dalších letech, pokud má vzdělávání v České republice plnit požadavky, které jsou na ně kladeny.

Pro úspěch řešené reformy vzdělávání je nezbytné zajistit:

- přípravu a zavedení nového počátečního vzdělávání učitelů na fakultách vysokých škol s učitelskými studijními programy, které bude odpovídat novému pojetí vzdělávání podle definovaných výstupních požadavků na absolventy studijních programů učitelství,
- dostatečnou podporu dalšího vzdělávání učitelů, protože bez participace učitelů, bez toho, aby pochopili význam navržených změn, a bez jejich realizace v každodenní výuce jsou všechny sebelepší koncepční záměry odsouzeny k neúspěchu,
- dořešení legislativy, systému vícezdrojového financování a motivace pro další vzdělávání,
- definování celostátních rozvojových programů hrazených z kapitoly 333-MŠMT státního rozpočtu,
- definování rozvojových programů a zpřesňování podmínek pro využití prostředků ESF po roce 2006,
- důsledné vyhodnocování efektivity rozvojových programů podporovaných finančními prostředky jak ze státního rozpočtu, tak Evropského sociálního fondu jak na úrovni MŠMT, tak na úrovni kraje,
- v rámci každoroční přípravy státního rozpočtu usilovat o navýšení prostředků, především na rychlejší rozvoj platů učitelů a na celostátní rozvojové programy, zejména ty, které není možné spolufinancovat v rámci ESF, nebo na takové, jejichž zajištění bude nezbytné pro úspěch reformy vzdělávání a zajištění udržitelnosti nastartovaných procesů ve školách.

PŘÍLOHY

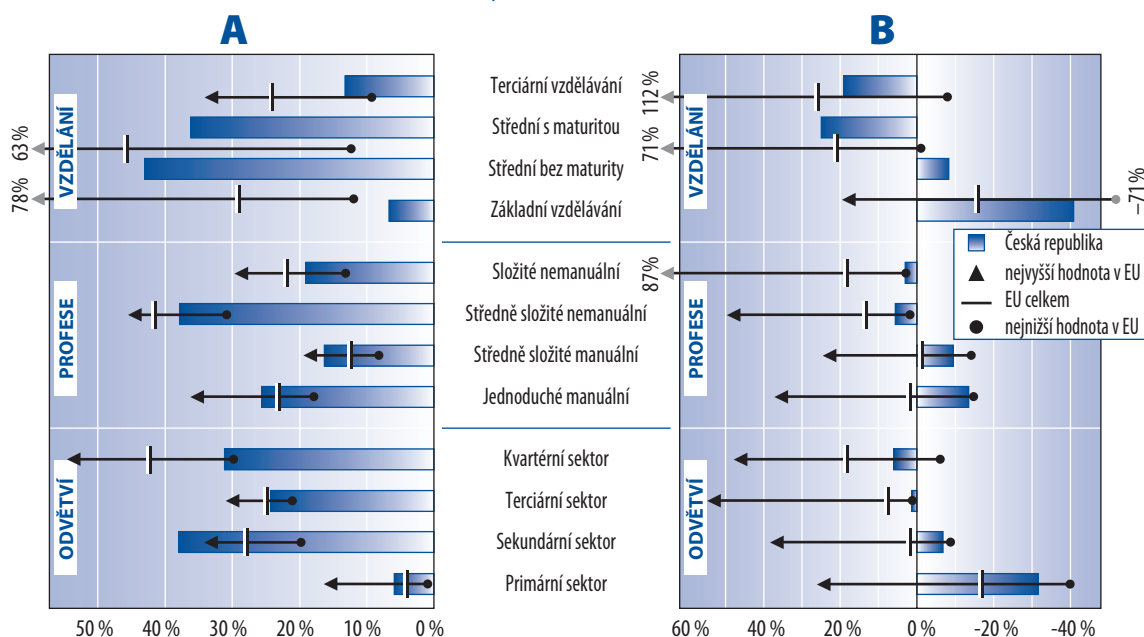
Obrázky 1–3 ke kapitole I

**Příloha 1 Seznam ukazatelů ke sledování naplňování
prioritních úkolů a rozvojových programů**

Příloha 2 Projekty Evropského Sociálního Fondu

**Přílohy 3–11 Tabulky průchodu dětí, žáků a studentů
vzdělávací soustavou**

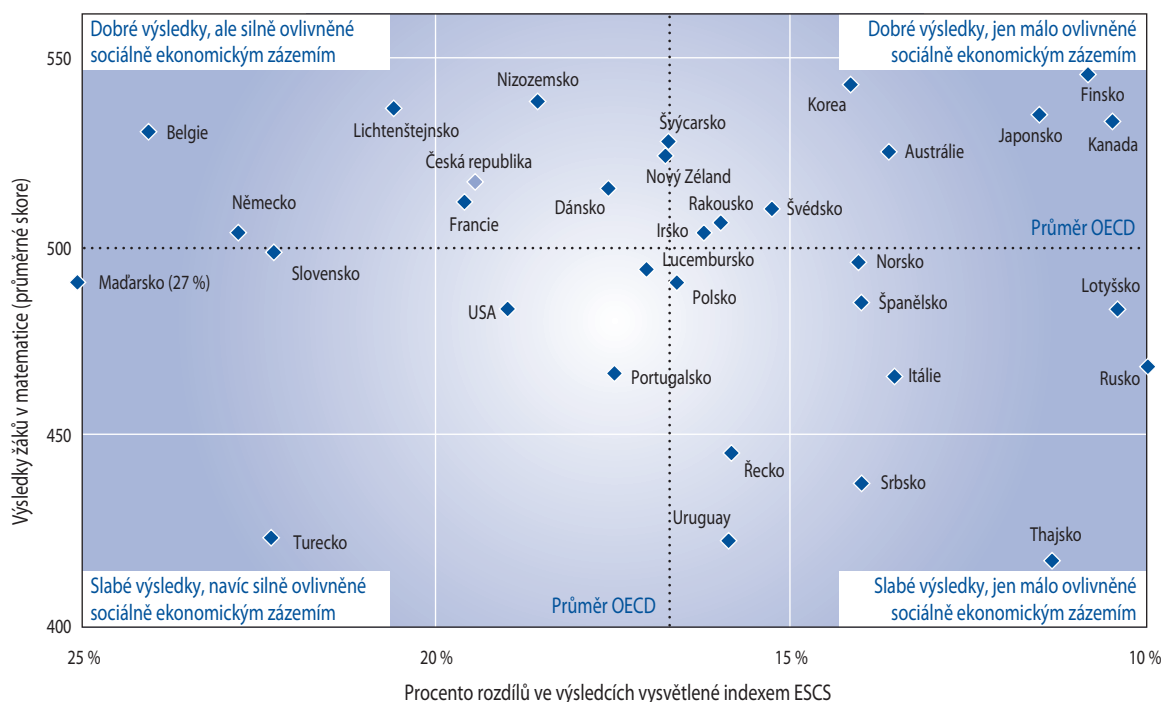
**Obrázek 1: Struktura ekonomiky, složitost práce a vzdělání v ČR a zemích EU
Změny v období 1995–2002.**

Obr. 1 A znázorňuje pozici ČR jak vůči rozpětí hodnot dosahovaných jednotlivými zeměmi EU v roce 2002, tak vůči jejich průměru. Struktura ekonomiky se již většinou příliš neliší od evropského průměru (přes vysoký podíl sekundárního sektoru, který odpovídá stále vysokému stupni industrializace), velmi malý je však podíl sofistikovaných služeb. Obdobná, leč celkově příznivější je situace ve složitosti profesí: manuální profese jsou nad evropským průměrem (výrazně u kvalifikovaných dělníků), nemanuální sice pod průměrem, ale zdaleka nepatří mezi nejnižší. Velkou vypovídací hodnotu má třetí část grafu: situace ve středním vzdělání je na první pohled trochu složitější, protože naše údaje rozlišují střední vzdělání bez maturity a s maturitou; společně vzaty však značně přesahují i maximální hodnotu v zemích EU; to vysvětluje jak extrémně nízký podíl pracujících pouze se základním vzděláním (silnou stránku našeho vzdělávacího systému), tak velmi nízký, i když ne nejnižší oddíl pracujících s terciárním vzděláním (což je do značné míry důsledkem toho, že díky velmi rozvinutému střednímu odbornému vzdělání nepocítujeme ještě tak naléhavě potřebu dále zvyšovat kvalifikaci).

Obr. 1B ukazuje současnou dynamiku vývoje a předchozí informaci podstatně prohlubuje a také staví do o něco příznivějšího světla. Tempo restrukturalizace ekonomiky v podstatě odpovídá evropskému průměru (až na přetrvávající stupeň industrializace), zvyšování složitosti práce také, ovšem s nepříjemnou výjimkou velmi složitých nemanuálních profesí (zde dynamika změn výrazně zaostává a je na úrovni evropského minima, situace je tedy mnohem horší, než je tomu při porovnání dnešních výsledných podílů); změny ve vzdělávání jsou naopak z tohoto hlediska příznivé – ve středním vzdělání se posilují maturitní směry nad evropský průměr, v terciárním vzdělávání jsme se evropskému průměru o něco přiblížili.

Obrázek 2:

Výzkum OECD *PISA* zjišťuje a porovnává nejen samotné vzdělávací výsledky patnáctiletých žáků (ve třech oblastech čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti), ale i vztah mezi nimi a rodinným zázemím, to, do jaké míry školská soustava i každá škola přispívá ke zmírňování sociálních a kulturních nerovností.

Svislý rozměr grafu znázorňuje pozici jednotlivých zemí podle úrovně výsledků v matematice, vodorovný rozměr podle intenzity vlivu rodinného zázemí (vyjádřeného indexem ekonomického, sociálního a kulturního statusu). Průměry zemí OECD v obou dimenzích rozdělují graf na 4 kvadranty. Pozice jednotlivých zemí v nich je velmi rozdílná, existují však země, které současně dokáží dosáhnout velmi vysokého průměru a přitom výrazně omezit vliv rodinného zázemí; to znamená, že podstatně zmenšily rozptyl výsledků, ovšem jen zvýšením minimální úrovně.

Česká republika dosahuje nadprůměrné (i když nikoli nejvyšší) úrovně jak ve výsledcích, tak ve vlivu rodinného zázemí. Česká škola by proto měla účinněji zmírňovat negativní vlivy méně podnětného rodinného prostředí, umět vyrovnávat sociální a kulturní nerovnosti.

Obrázek 3:

Realizace celoživotního učení vyžaduje masivní podporu dalšího vzdělávání. Rozhodující není ovšem tolik výše investic jako jejich zaměření na specifické potřeby všech skupin obyvatel, ty jsou ovšem značně diferencovány. Nejen specifické potřeby dalšího vzdělávání, ale především způsoby, jak lze situaci jednotlivých skupin zlepšit a dále rozvíjet, byly analyzovány ve studii *Rozvoj lidského kapitálu pro zvýšení sociální soudržnosti a konkurenceschopnosti EU* (Milán, 2003). Ta vymezila 7 základních výrazně odlišných skupin, a to na základě 3 kritérií – již dosaženého stupně vzdělání (maximálně základní, střední, terciární), věku (do 30 let, 30–45 let a nad 45 let) a pracovního zapojení (pracující, nepracující), které umožňují stanovit jejich případné ohrožení nezaměstnaností či exkluzí.

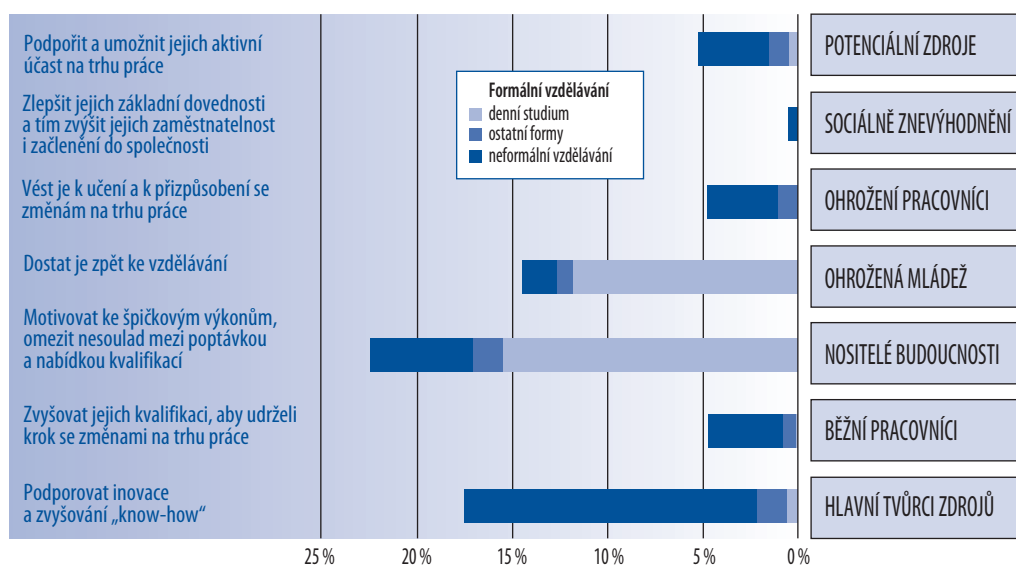
Dvě skupiny – *Ohrožená mládež* a *Nositelé budoucnosti* – se týkají mládeže, nastupující generace, jejich šance i budoucí role jsou však velmi rozdílné: ti první, pouze se základním

vzděláním, patří mezi ohrožené (ať již našli zaměstnání či nikoli), ti druhí, se středním vzděláním, buď pokračují v terciárním vzdělávání nebo již pracují ve středních funkcích.

Další dvě skupiny přispívají k tvorbě národního důchodu jen minimálně nebo vůbec ne: *Sociálně znevýhodnění* mají jen základní vzdělání, patří převážně do nejstarší věkové kategorie a jsou většinou bez zaměstnání (ať již jako dlouhodobě nezaměstnaní, předčasní důchodci, ženy v domácnosti či příležitostní pracovníci v černé ekonomice), *Potencionální zdroje* však mají dobré předpoklady se uplatnit, až se zapojí do práce – mají střední až vyšší vzdělání a většinou jsou středního věku.

Poslední tři skupiny pracujících představují přes polovinu obyvatelstva daných věkových skupin, navzájem se však výrazně liší úrovní vzdělání a jejím důsledkem – svou produktivitou: *Ohrožení pracovníci* jsou vystaveni rizikům jen základního vzdělání anebo vyššího věku, kdy jejich kvalifikace přestává vyhovovat, obvykle také vykonávají jen málo kvalifikovanou práci nebo takovou, která má jen malou přidanou hodnotu; *Běžní pracovníci* mají střední vzdělání, odpovídající kvalifikovanou práci a jsou středního věku; *Hlavní tvůrci zdrojů* s terciárním vzděláním jsou vysoce kvalifikováni a jejich práce skýtá vysokou přidanou hodnotu, přínos této skupiny národnímu důchodu je také zdaleka nejvyšší (v EU-25 činí 32% při velikosti skupiny jen 14% uvažované populace).

U jednotlivých skupin se dnešní účast na formálním a neformálním vzdělávání podstatně liší, nejvyšší mají ti, jejichž situace je nejlepší, nejnižší mají ti nejvíce ohrožení, tedy ti, kteří by se dalšího vzdělávání měli účastnit nejvíce. Proto je nutné podle toho rozdílně zaměřit i nápravná a podpůrná opatření.

PŘÍLOHA č. 1

SEZNAM UKAZATELŮ KE SLEDOVÁNÍ NAPLŇOVÁNÍ PRIORITYNÍCH ÚKOLŮ A ROZVOJOVÝCH PROGRAMŮ

Řada uváděných ukazatelů ke kapitole II. je dočasných, protože sledují postup zavádění reform, zejména v oblasti zkvalitnění a modernizace vzdělávání a jeho zpětné vazby – monitorování, evaluace a hodnocení výsledků ve vzdělávání. Úspěšnost změn v těchto oblastech bude sledována zejména pomocí ukazatelů úspěšnosti žáků a studentů v postupu do vyšší úrovně vzdělávání, úspěšnosti či neúspěšnosti na trhu práce, úspěšnosti v mezinárodních komparačních výzkumech a soutěžích a podle hodnocení ČŠI. Tyto změny se však v plném rozsahu projeví až po zavedení kurikulární reformy na všech úrovních vzdělávání, tedy ve středním až dlouhodobém horizontu.

Poznámka: Uvádějí se i ukazatele, které zatím statistika nesleduje; některé bude možné zjišťovat po zavedení matriky žáka, jiné je možné získávat z rychlých šetření nebo by bylo vhodné zařadit je do požadavků na výroční zprávu školy a poté i kraje. Další sleduje ČSÚ ve Výběrových šetřeních pracovních sil a EUROSTAT.

UKAZATELE CELKOVÉHO VÝVOJE

- veřejné výdaje státního rozpočtu na školství a jejich podíl z hrubého domácího produktu celkem, z toho výdaje na regionální školství a podle rozpočtových kapitol (333-MŠMT, 700-obce a DSO, KÚ)
- vzdělanostní úroveň obyvatelstva – nejvyšší dosažená úroveň vzdělání obyvatelstva ve věku 15 a více let (zdroj Sčítání lidu, domů a bytů)
- dosažená úroveň vzdělání obyvatelstva podle pětiletých věkových skupin (zdroj: Výběrové šetření pracovních sil, ČSÚ)
- demografický vývoj věkových skupin příslušných jednotlivým úrovním vzdělávání – 3–5 let pro mateřské školy, 6–14 let pro základní školy, 15–18 pro střední školy a 19–24 pro terciární vzdělávání a vstupní ročníky pro jednotlivé úrovně vzdělávání
- průměrná doba vzdělávání – podle metodiky OECD je ukazatel konstruován jako odhad budoucí délky vzdělávání pětiletých dětí na základě participace jednotlivých věkových ročníků populace (starších pěti let) na formálním vzdělávání během dalšího života; běžně je počítán pro populaci 5–29letou
- zaměstnanost podle sektorů národního hospodářství
- míra nezaměstnanosti obyvatelstva
- míra nezaměstnanosti absolventů škol podle úrovně vzdělání a skupin oborů studia

ZKVALITNĚNÍ A MODERNIZACE VZDĚLÁVÁNÍ

Změna cílů a obsahů vzdělávání – kurikulární reforma

- podíl vyškolených koordinátorů ŠVP na jednu školu podle úrovně vzdělávání a druhu školy [mateřská, základní, gymnázium (4, 6 i 8leté), střední odborná škola, střední odborné učiliště, speciální škola]
- podíl učitelů vyškolených koordinátory ŠVP z celkového počtu učitelů podle úrovně vzdělávání a druhu školy [mateřská, základní, gymnázium (4, 6 i 8leté), střední odborná škola, střední odborné učiliště, speciální škola]

- podíl škol s vypracovanými ŠVP z celkového počtu škol (součástí příslušných škol) podle úrovně vzdělávání a druhu školy [mateřská, základní, gymnázium (4, 6 i 8 leté), střední odborná škola, střední odborné učiliště, speciální škola]
- podíl škol se zahájenou výukou podle ŠVP z celkového počtu škol (součástí příslušných škol) podle úrovně vzdělávání a druhu školy [mateřská, základní, gymnázium (4leté, nižší stupeň 6 i 8letého), střední odborná škola, střední odborné učiliště, speciální škola]
- podíl oborů odborného vzdělávání, pro které byl vypracován ŠVP, z celkového počtu oborů odborného vzdělávání
- podíl oborů, ze kterých vycházejí absolventi se vzděláváním uznávaným v Evropské unii
- podíl žáků vyučovaných podle ŠVP z celkového počtu žáků podle úrovně vzdělávání a druhu školy [mateřská, základní, gymnázium (4leté, nižší stupeň 6 i 8letého, 6 i 8leté), střední odborná škola, střední odborné učiliště, speciální škola]

Plnění uvedených prioritních úkolů se bude sledovat zejména těmito ukazateli:

Specifická podpora zkvalitnění a modernizace vzdělávání

Zkvalitnění výuky cizích jazyků

- podíl nekvalifikovaných učitelů cizích jazyků z počtu učitelů cizích jazyků (podle úrovně a druhu školy – základní, gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště, vyšší odborná škola)
- podíl nekvalifikovaných učitelů cizích jazyků, kteří absolvovali DVPP, z počtu učitelů cizích jazyků (podle úrovně a druhu školy – mateřská, základní, gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště, vyšší odborná škola)
- podíl učitelů cizích jazyků, kteří dosáhli mezinárodně uznávané úrovně znalosti cizího jazyka (podle úrovně a druhu školy – mateřská, základní, gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště, vyšší odborná škola)
- podíl nekvalifikovaných učitelů cizích jazyků 4. ročníků ZŠ, kteří absolvovali DVPP, z počtu učitelů cizích jazyků 4. roč. ZŠ
- podíl žáků, kteří vyjeli do zahraničí (výměnný pobyt, studium), z celkového počtu žáků podle jednotlivých úrovní vzdělávání a druhů škol,
- účast v mezinárodních programech (Sokrates, Leonardo da Vinci, ...)

Zvyšování základních dovedností žáků a učitelů v oblasti informační gramotnosti

- počet počítačů připojených k internetu na 100 žáků
- podíl počítačů mladších 5 let z celkového počtu
- podíl využití ICT ve vlastní výuce učitelů „nepočítačových“ předmětů podle úrovně vzdělávání a druhu školy
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v příslušné oblasti, z jejich celkového počtu (podle úrovně vzdělávání a druhu školy)

Vytvoření podmínek ke zkvalitnění vzdělávání na 2. stupni základní školy

- oblast využití navýšených hodin na 2. stupni základních škol
- podíl absolventů základní školy, kteří nepokračují v dalším studiu (příp. základní školu nedokončili a nepokračují ve vzdělávání)

- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v příslušné oblasti, z jejich celkového počtu (podle úrovně vzdělávání a druhu školy)

ZAJIŠŤOVÁNÍ KVALITY, MONITOROVÁNÍ A HODNOCENÍ VZDĚLÁVÁNÍ

- podíl škol, které uskutečňují evaluaci na úrovni žáka (v 5. a 9. ročnících základního vzdělávání), a její výsledky
- podíl škol, které uskutečňují autoevaluaci na úrovni školy, a její výsledky
- podíl středních škol, které vybírají uchazeče o studium na základě hodnocení v posledním ročníku příslušného stupně základního vzdělávání (5. nebo 9. ročníku), podle druhu střední školy
- podíl škol zapojených do mezinárodních průzkumů z příslušného počtu (podle úrovně vzdělávání a druhu škol)
- opatření navržená v důsledku analýzy výsledků mezinárodního výzkumu *PISA* a výsledků programu *Maturita nanečisto*
- podíl základních škol, které prošly evaluací, vzhledem k výsledkům *PISA 2003*
- meziroční porovnání výsledků hodnocení žáka v 5. a 9. ročnících (do doby plného zavedení)
- meziroční porovnání výsledků nových maturitních zkoušek
- meziroční porovnání výsledků nových závěrečných zkoušek v oborech vzdělání s výučním listem
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v příslušné oblasti, z jejich celkového počtu (podle úrovně vzdělávání a druhu školy)

ZAJIŠŤOVÁNÍ ROVNOSTI PŘÍLEŽITOSTÍ KE VZDĚLÁVÁNÍ

- podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami integrovaných do běžných tříd škol z celkového počtu žáků příslušných škol (mateřských, základních, gymnázií, středních odborných škol, středních odborných učilišť, vyšších odborných škol)
- podíl žáků ve specializovaných třídách běžných škol z celkového počtu žáků příslušných škol (mateřských, základních, gymnázií, středních odborných škol, středních odborných učilišť)
- podíl dětí a žáků ve speciálních školách z příslušné věkové skupiny (3–5let pro mateřské školy, 6–14 let pro základní školy, 15–18 let pro střední školy)
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v oblasti pedagogicko-psychologické práce a speciální pedagogiky, z jejich celkového počtu (podle úrovně vzdělávání a druhu školy)

ROZVOJ INTEGROVANÉHO SYSTÉMU PORADENSTVÍ VE ŠKOLSTVÍ

Integrovaný informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce – ISA

- počet škol, které využijí informací z výstupů projektu *ISA* k ověření své vzdělávací nabídky
- počet výchovných poradců, kteří využijí systém *ISA* v oblasti kariérového rozhodování a orientace ve světě práce

- počet publikací vytvořených v rámci shromažďování, analýz a zpracování dat pro poradenský systém
- počet vstupů do interaktivního integrovaného informačního systému

ZVYŠOVÁNÍ PROFESIONALITY A SPOLEČENSKÉHO POSTAVENÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

- analýza vývoje platů pedagogických pracovníků, podíl jejich platů k průměrnému platu v ČR podle druhů škol (mateřské, základní, gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště a vyšší odborné školy)
- podíl školských manažerů, kteří absolvovali studium pro výkon řídicích pracovníků škol, z jejich celkového počtu podle druhů škol (mateřské, základní, gymnázia, střední odborné, střední odborná učiliště a vyšší odborné školy)
- podíl pedagogických pracovníků, kteří absolvovali příslušné další vzdělávání, z jejich celkového počtu podle druhů škol (mateřské, základní, gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště a vyšší odborné školy)
 - k rámcovým vzdělávacím programům
 - k tvorbě školních vzdělávacích programů
 - k hodnocení žáků, autoevaluaci, k maturitním a závěrečným zkouškám
 - v oblasti poskytování pedagogicko-psychologických služeb a speciální pedagogice
 - v oblasti práce s mládeží

PODPORA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V RÁMCI CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ PRO VŠECHNY

- podíl škol poskytujících další vzdělávání na základě podpory z ESF a celkem
- počet kurzů dalšího vzdělávání, které nabízejí školy na základě podpory z ESF, a celkem
- počet účastníků kurzů dalšího vzdělávání, které nabízejí školy na základě podpory z ESF, a celkem
- počet učitelů, lektorů a konzultantů, kteří se budou účastnit dalšího vzdělávání za účelem zlepšení svých lektorských dovedností pro poskytování dalšího vzdělávání
- podíl škol, které jsou součástí center celoživotního učení
- počet účastníků dalšího vzdělávání v posledních 4 týdnech (údaje šetří EUROSTAT)

FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

- neinvestiční přímé výdaje celkem, z toho podle zřizovatele (pouze za skutečnost)
- přímé výdaje na regionální vzdělávání celkem, z toho mzdové prostředky
- přímé výdaje na vzdělávání v členění na školy mateřské, základní, střední (z toho gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště), vyšší odborné školy
- přímé výdaje na přímo řízené organizace MŠMT ČR
- výdaje na rozvojové programy z kapitoly 333 MŠMT státního rozpočtu celkem, z toho členění podle projektů
- výdaje na rozvojové programy z ESF celkem, z toho na spolufinancování v členění podle projektů

PŘÍSTUP KE VZDĚLÁNÍ A PRŮCHOD DĚTÍ, ŽÁKŮ A STUDENTŮ VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVOU

- podíl dětí v mateřské škole z věkové skupiny 3–5letých včetně podílů z jednotlivých věkových ročníků (dětí mladších 3 let z věkové skupiny 2letých, 3letých, 4letých, 5letých a starších 5 let z 6letých)
- podíl žáků prvních ročníků základních škol z věkového ročníku 6letých
- podíl žáků základních škol z věkové skupiny 6–14letých, z toho žáků I. stupně ze skupiny 6–10leté a II. stupně ze skupiny 11–14leté
- podíl žáků vstupujících z 5. ročníků ZŠ do 8letých gymnázií a ze 7. ročníků do 6letých gymnázií
- podíl žáků vstupujících na střední školy z 15leté mládeže
- podíl přijatých žáků do jednotlivých druhů středních škol z přijatých celkem
- podíl přijatých žáků do středního vzdělávání s maturitní zkouškou z přijatých na střední školy
- podíl přijatých žáků do všeobecného studia z přijatých na střední školy – z toho z gymnázií a z oborů lyceum (všeobecným vzděláváním je myšleno studium na gymnáziích 4letých, v přísl. ročnících 6 a 8letých gymnázií a v oborech lyceum na SOŠ)
- podíl přijatých žáků do středního vzdělávání s výučním listem z přijatých na střední školy (z absolventů základních škol)
- úspěšnost studia na základních školách a na jednotlivých druzích středních škol
- žáci, kteří nedokončí základní nebo střední školu a dále se nevzdělávají
- přechod absolventů studia s maturitou z jednotlivých druhů středních škol do terciárního vzdělávání
- počet dětí, žáků a studentů na učitelku/učitele ve školách mateřských, základních, gymnáziích, středních odborných, středních odborných učilištích a vyšších odborných školách
- podíl využívaných kapacit na školách mateřských, základních, gymnáziích, středních odborných, středních odborných učilištích a vyšších odborných školách

PŘÍLOHA Č. 2

PROJEKTY EVROPSKÉHO SOCIÁLNÍHO FONDU

NÁRODNÍ PROJEKTY

1) MINORITY I. a II. – Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a minorit v hlavním vzdělávacím proudu na základních školách

Cílem je vytvořit vzdělávací programy pro pracovníky bezprostředně ovlivňující kvalitu vzdělávání, integraci žáků ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí a minorit v hlavním vzdělávacím proudu (věkové rozpětí 4–16 let). Účelem je m.j. získávání znalostí pedagogických pracovníků ve stimulování žáků k setrvání ve vzdělávacím procesu co nejdéle (počínaje předškolním obdobím, absolvováním základní školy s další návazností na střední stupeň vzdělání) a v motivování k vyšším aspiracím na uplatnění na trhu práce. Projekt se člení na 2 fáze – I. Výzkum a pilotní ověřování a II. Realizace.

2) UČITELÉ – Rozvoj specifických kompetencí pedagogických a odborných pracovníků ve školství za účelem zkvalitňování vzdělávání na základních, středních a vyšších odborných školách a zvýšení adaptability těchto pracovníků na trhu práce

Projekt je zaměřen především na rozvoj jazykových a metodických kompetencí pedagogických pracovníků ve školství, kteří si budou mít možnost prostřednictvím kurzů dále zvyšovat svou odbornou kvalifikaci a jazykovou vybavenost. Umožní jim seznámit se s novými poznatky v jazykovém vzdělávání, novými strategiemi učení, progresivními metodami výuky, s novými didaktickými pomůckami a umožní jim získané poznatky propojit s efektivním využíváním informačních a komunikačních technologií. Zlepšení těchto specifických kompetencí zároveň zvýší jejich adaptabilitu na měnící se trh práce a přiblíží je potřebám Evropské unie.

3) KOORDINÁTOŘI – Zavádění Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání do praxe

Projekt pomáhá zavádět RVP ZV do praxe; jeho cílem je reformovat základní vzdělávání, zvýšit kvalitu vzdělávání a prosadit do vzdělávacího procesu nové trendy.

Všechny aktivity budou uskutečněny na celém území ČR (mimo Magistrát hl.m.Prahy, který své aktivity v oblasti vzdělávání financuje v rámci opatření JPD 3 OP RLZ). Projekt se zaměřuje na metodickou podporu všem pedagogickým pracovníkům škol vzdělávajících podle RVP ZV. Tato podpora je poskytována vyškolenými koordinátory pro tvorbu ŠVP ZV, prostřednictvím seminářů připravených dle specifikovaných požadavků školy Akce na zakázku, odborných konzultací v rámci akce Pomoc školám, metodických materiálů, RVP ZV, Manuálu pro tvorbu ŠVP ZV a informačního servisu.

4) VEDOUCÍ – Vzdělávání vedoucích pracovníků škol a školských zařízení

Cílem je zajištění kvality a efektivity vzdělávání prostřednictvím zvyšování, rozšiřování a prohlubování odborné kvalifikace vedoucích pracovníků ve školství.

Vedoucí pracovníci jsou vzděláváni především v oblasti managementu (zlepšování kvality výuky, efektivní využití financí, organizace a správa školy, public relations). Mohou také využívat účinné metody a techniky řízení pracovních skupin a týmů, metody hodnocení a evaluace.

5) SÍŤ – Vytváření sítě škol s inovací pedagogické práce

Projekt směřuje k vytvoření vnitřně propojeného systému – sítě škol, které ve vzdělávání zohledňují nové metody pedagogické práce. Vzájemný kontakt mezi školami, sdílení a předávání zkušeností vedou k optimalizaci využití nových cest a k celkovému zlepšení způsobu vzdělávání. Projekt zahrnuje především vytvoření databáze existujících sítí škol s inovací pedagogické práce, internetového portálu, informačních a propagačních materiálů, konference, semináře a školení o možnostech zapojení do této sítě škol.

SYSTÉMOVÉ PROJEKTY

6) METODIKA – Systém metodické podpory učitelů při utváření a rozvoji klíčových kompetencí žáků

Účelem projektu je vytvoření funkčního systému metodické podpory učitelů při utváření a rozvoji klíčových kompetencí žáků v podmínkách zavádění dvoustupňového kurikula na 2. stupni základních škol a gymnáziích. Oslovuje především běžné základní školy a gymnázia, tedy ty, jež se neúčastnily pilotního ověřování tvorby ŠVP ani pilotního ověřování jeho realizace.

7) PILOT Z – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na 2. stupni vybraných základních škol

Cílem projektu je ověřit fungování systému dvoustupňové tvorby kurikula v základním vzdělávání. Zaměřuje se na podporu základních škol při realizaci vytvořených vlastních školních vzdělávacích programů a na využití získaných poznatků k zavádění do všeobecné praxe.

Projekt se dělí na 4 aktivity:

- *Vzdělávání pedagogických pracovníků pilotních škol*
- *Evaluace práce školy*
- *Ověřování pilotních školních vzdělávacích programů*
- *Organizace a řízení projektu a vytváření podmínek pro jeho realizaci*

8) PILOT G – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na vybraných gymnáziích

Projekt by měl ověřit fungování systému dvoustupňové tvorby kurikula v gymnaziálním vzdělávání a připravit gymnázia na projektování vzdělávání a na tvorbu vlastních modernizovaných školních vzdělávacích programů, které budou v rámci pravidel vymezených státem v rámcových vzdělávacích programech (RVP) odpovídat podmínkám konkrétní školy, vzdělávacím potřebám a předpokladům jejich žáků.

9) PILOT S – Tvorba a ověřování pilotních ŠVP na vybraných středních odborných školách a středních odborných učilištích

Cílem projektu je ověřit fungování systému dvoustupňové tvorby kurikula ve středním odborném vzdělávání a přípravu středních odborných škol a středních odborných učilišť na projektování vzdělávání a na tvorbu vlastních modernizovaných školních vzdělávacích programů. ŠVP budou v rámci pravidel vymezených státem v rámcových vzdělávacích programech (RVP) odpovídat podmínkám konkrétní školy, vzdělávacím potřebám a předpokladům jejich žáků a specifickým potřebám trhu práce v regionu školy.

10) HODINA – Úprava vzdělávacích programů 7. ročníků škol směřující k rozvoji klíčových kompetencí žáků

Projekt se zaměřuje na rozvíjení klíčových kompetencí žáků – od září školního roku 2004/2005 došlo k navýšení jedné vyučovací hodiny týdně v učebních plánech žáků v 7. ročnících základních, speciálních základních, zvláštních a pomocných škol.

11) KVALITA I. – Vytvoření externího systému monitorování a hodnocení vč. zřízení Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (vč. informační a poradenské činnosti)

Jedním z předpokladů pro zvýšení kvality a efektivity vzdělávání je vytvoření komplexního systému evaluace vzdělávání (systematické shromažďování, třídění, analýza a vyhodnocování údajů za účelem dalšího rozhodování). Tento systém může zároveň posilovat motivaci veřejnosti k celoživotnímu učení, pomáhat při racionálním rozhodování při volbě vzdělávání a při uplatnění absolventů na trhu práce.

12) KVALIFIKACE – Vytváření národní soustavy kvalifikací podporující propojení počátečního a dalšího vzdělávání

Prostřednictvím rozvoje národní soustavy kvalifikací by mělo být dosaženo propojení počátečního a dalšího vzdělávání.

Projekt bude řešit tvorbu systémového základu národní soustavy kvalifikací a vytvoří nástroje pro podporu využívání výstupů tohoto projektu v praxi. Zároveň se vytvoří informační systém národní soustavy kvalifikací, který ji a její prvky pro vybrané obory vzdělání bude prezentovat na internetu a bude dostupný všem aktérům celoživotního vzdělávání.

13) VIP KARIÉRA – Rozvoj a zdokonalení integrovaného diagnostického, informačního a poradenského systému v oblasti vzdělávání a volby povolání

Díky projektu by mělo být dosaženo vyšší zaměstnatelnosti absolventů škol na trhu práce na základě jejich odpovědné a racionální kariérové volby, jejich lepší kvalifikovanosti a flexibility a souladu struktury a připravenosti absolventů s vývojovými potřebami trhu práce. Významný podíl má rozšiřování služeb kariérového a pedagogicko-psychologického poradenství pro žáky ZŠ a SŠ, jejich rodiče a učitele a zvyšování kvality vzdělávací a poradenské péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Informace pro kariérové poradenství budou soustředěny do komplexního informačního systému, propojeného s audiovizuální podporou kariérového rozhodování.

14) UNIV – Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení v sítích škol poskytujících vzdělávací služby dospělým

Projekt se zaměřuje na rozvoj dalšího vzdělávání na SŠ a VOŠ. Záměrem je vytvoření systému uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení, jeho pilotní ověření a implementace do školské praxe. Je tedy nezbytné vytvoření funkčních sítí škol, které budou připraveny na implementaci UNIV a současně budou poskytovat různě zaměřené další vzdělávání.

Do různých fází projektu budou zapojeni sociální partneři, zejména do tvorby evaluačních standardů, mapování aktuálních potřeb trhu práce, tvorby profesních profilů a evaluace vzdělávací nabídky.

15) KVALITA II. – Vytvoření systému autoevaluace (vč. informační a poradenské činnosti)

Prioritním cílem projektu je zajištění kvality a efektivity vzdělávání vytvořením komplexního systému evaluace ve všech oblastech, prvcích a fázích vzdělávání (evaluace na úrovni žáka i školy, vzdělávacího systému a jeho částí, vybudování podpůrných systémů). Náplní bude pilotáž vzdělávání ředitelů, širšího vedení škol a pedagogických sborů v oblasti autoevaluace, design komplexního systému vzdělávání, reakce na rozvojové potřeby škol v oblasti autoevaluace včetně potřeb zjištěných inspekcí, spolupráce s dalšími partnery a organizacemi, které se autoevaluací zabývají. Funkční autoevaluační systém bude zároveň posilovat motivaci veřejnosti k celoživotnímu učení, pomáhat při racionálním rozhodování

vání při volbě vzdělávání a zvyšovat kvalitu práce škol, pomáhat utvářet funkční krajské záměry v oblasti školství, jakož i národní politiku školství.

GRANTOVÉ SCHÉMA

16) Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Činnosti realizované v tomto projektu by měly vést ke zlepšování podmínek a zvyšování příležitostí ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (žáků se zdravotním postižením, žáků zdravotně znevýhodněných nebo žáků sociálně znevýhodněných) a jejich přechodu do světa práce. Mělo by dojít k posílení odborných kompetencí pedagogických pracovníků působících v oblasti vzdělávání zdravotně a sociálně znevýhodněných žáků.

17) Rozvoj dalšího vzdělávání učitelů a pracovníků ve školství

Program má za cíl zvyšování, rozšiřování a prohlubování odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků ve školství pro poskytování dalšího vzdělávání.

Pedagogové by měli být připravováni na problematiku vzdělávání národnostních menšin, žáků se zdravotním postižením, žáků zdravotně nebo sociálně znevýhodněných.

18) Rozvoj dalšího vzdělávání na středních a vyšších odborných školách

V rámci tohoto programu bude podporováno rozvíjení oborů s širším odborným profilem integrujícím všeobecné a odborné vzdělávání na SŠ a VOŠ, vytváření partnerství škol se zaměstnavateli s cílem zprostředkovat žákům praktické zkušenosti a rozvíjet pracovní návyky v reálném pracovním prostředí.

Bude podporován rozvoj nových studijních programů a programů pro nově vzniklé profese, dále programů k získání kvalifikace a jejímu rozšíření s cílem dokončení jakéhokoliv vyššího stupně vzdělání.

19) Modernizace školních vzdělávacích programů – rozvoj klíčových kompetencí

Záměrem programu je příprava a postupné zavedení rámcových vzdělávacích programů a školních vzdělávacích programů orientovaných na rozvoj klíčových dovedností podporujících zaměstnatelnost a flexibilitu absolventů.

Mateřské školy (MŠ) bez speciálních mateřských škol

PŘÍLOHA č. 3

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Demografická projekce	skutečnost																
Děti ve věku 2 roky	90 224	88 666	89 256	91 124	92 719	93 428	95 424	96 987	97 328	97 348	97 136	96 750	96 244	95 816	95 284	94 660	93 955
3 roky	90 159	89 362	88 171	89 236	91 104	92 698	93 408	95 403	96 966	97 307	97 326	97 114	96 729	96 222	95 794	95 261	94 638
4 roky	92 808	89 647	89 376	88 158	89 223	91 090	92 685	93 394	95 388	96 951	97 293	97 311	97 099	96 715	96 207	95 780	95 247
5 let	100 673	92 380	89 697	89 362	88 145	89 209	91 076	92 671	93 379	95 374	96 936	97 278	97 297	97 085	96 700	96 193	95 765
6 let	113 029	100 698	89 860	89 682	89 348	88 130	89 195	91 062	92 656	93 364	95 359	96 921	97 262	97 281	97 069	96 685	96 178
Věková skupina 3–5 let	283 640	271 389	267 244	266 756	268 472	272 997	277 169	281 468	285 733	289 632	291 555	291 703	291 125	290 022	288 701	287 234	285 650
Počet dětí zapsaných v mateřské škole (vč. přípravných ročníků)																	
Děti celkem	279 838	276 438	278 859	280 491	280 487	284 633	290 737	296 359	301 471	306 216	309 385	310 487	310 620	310 017	308 871	307 532	306 047
z toho ve věku mladších 3 let	18 712	20 043	21 996	22 661	24 321	24 478	25 001	25 411	25 500	25 505	25 450	25 349	25 216	25 104	24 964	24 801	24 616
3leté	63 172	65 057	68 461	70 477	69 654	70 821	72 158	74 176	75 876	76 629	77 131	77 448	77 625	77 699	77 593	77 400	77 130
4leté	82 242	81 865	81 884	81 815	82 811	84 577	86 077	86 856	88 902	90 552	91 066	91 278	91 273	90 912	90 435	90 033	89 532
5leté	91 393	87 020	85 590	84 385	83 608	84 927	87 433	89 428	90 578	92 990	94 997	95 332	95 351	95 143	94 766	94 269	93 850
6leté a starší	24 319	22 453	20 928	21 153	20 093	19 829	20 069	20 489	20 616	20 540	20 741	21 080	21 154	21 159	21 113	21 029	20 919
Podíl dětí zapsaných v mateřských školách z jednotek věku v %																	
Podíl dětí v MŠ celkem z věk. skup. 3–5 letých	98,66 %	101,86 %	104,35 %	105,15 %	104,48 %	104,26 %	104,90 %	105,29 %	105,51 %	105,73 %	106,12 %	106,44 %	106,70 %	106,89 %	106,99 %	107,07 %	107,14 %
Podíl dětí mladších v MŠ z 2letých	20,74 %	22,61 %	24,64 %	24,87 %	26,23 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %	26,20 %
Podíl dětí 3 letých v MŠ z 3letých	70,07 %	72,80 %	77,65 %	78,98 %	76,46 %	76,40 %	77,25 %	77,75 %	78,25 %	78,75 %	79,25 %	79,75 %	80,25 %	80,75 %	81,00 %	81,25 %	81,50 %
Podíl dětí 4 letých v MŠ z 4letých	88,62 %	91,32 %	91,62 %	92,80 %	92,81 %	92,85 %	92,87 %	93,00 %	93,20 %	93,40 %	93,60 %	93,80 %	94,00 %	94,00 %	94,00 %	94,00 %	94,00 %
Podíl dětí 5 letých v MŠ z 5letých	90,78 %	94,20 %	95,42 %	94,43 %	94,85 %	95,20 %	96,00 %	96,50 %	97,00 %	97,50 %	98,00 %	98,00 %	98,00 %	98,00 %	98,00 %	98,00 %	98,00 %
Podíl dětí starších ze 6letých	21,52 %	22,30 %	23,29 %	23,59 %	22,49 %	22,50 %	22,50 %	22,50 %	22,25 %	22,00 %	21,75 %	21,75 %	21,75 %	21,75 %	21,75 %	21,75 %	21,75 %
Učitelé mateřských škol¹⁾																	
Počet učitelů celkem ¹⁾	22 907	22 452	22 333	22 158	21 840	21 403	20 975	20 975	20 975	20 975	20 975	20 975	20 975	20 975	20 975	20 975	20 975
Počet dětí na učitele	12,22	12,31	12,49	12,66	12,84	13,30	13,86	14,13	14,37	14,60	14,75	14,75	14,75	14,75	14,75	14,75	14,75
Kapacity školy/součásti školy a jejich naplněnost																	
Kapacity školy/přísl. součásti školy ²⁾	x	x	x	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341	328 341
Naplněnost kapacity počtem zapsaných dětí v %	x	x	x	85,43 %	85,43 %	86,69 %	88,55 %	90,26 %	91,82 %	93,26 %	94,23 %	94,56 %	94,60 %	94,42 %	94,07 %	93,66 %	93,21 %

1) Přepočtený stav ze zahajovacích výkazů.

2) Kapacita školy/přísl. součásti školy = celkový počet statisticky vykazovaných žáků v daném období ve všech formách studia na daném zařízení (škole, jednotlivé součásti nebo školském zařízení). Číselný údaj uvedený na rozhodnutí je pro danou školu, součástí nebo školské zařízení nepřekročitelný.

Základní vzdělávání bez speciálních základních škol

PŘÍLOHA Č. 4

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
	skutečnost					výhled											
Demografická projekce																	
Děti ve věku 6 let	113 029	100 698	89 860	89 682	89 348	88 130	89 195	91 062	92 656	93 364	95 359	96 921	97 262	97 281	97 069	96 685	96 178
Věková skupina 6-14 let	1 131 964	1 104 519	1 049 293	1 007 457	969 475	928 177	889 079	859 046	831 296	818 252	818 207	825 266	832 843	840 773	849 707	857 192	862 303
Žáci v základním vzdělávání																	
Počet žáků přijatých do 1.roč. základních škol	113 670	99 166	93 929	90 263	89 107	88 340	89 755	91 266	92 928	93 863	95 562	97 227	97 858	97 952	97 792	97 445	96 964
Podíl z dětí 6letých v %	100,57 %	98,48 %	104,53 %	100,65 %	99,73 %	100,24 %	100,63 %	100,22 %	100,29 %	100,53 %	100,21 %	100,32 %	100,61 %	100,69 %	100,74 %	100,79 %	100,82 %
Počet žáků přípravných tříd na základní škole	829	914	915	1122	1077	1140	1150	1150	1150	1150	1150	1150	1150	1150	1150	1150	1150
Počet žáků na I. stupni základních škol	605 836	580 133	545 469	514 463	483 454	461 290	453 944	452 914	456 814	461 594	468 782	476 318	482 983	488 087	492 061	494 025	493 842
z toho v 5. ročníku	122 973	126 932	119 545	117 822	111 459	97 894	93 040	89 746	89 802	89 088	90 414	91 929	93 597	94 574	96 251	97 930	98 615
Počet žáků na II. stupni základních škol	451 853	448 608	449 576	442 983	435 361	426 759	401 971	379 120	353 975	334 328	326 718	324 473	326 532	329 953	334 915	340 326	345 904
z toho v 7. ročníku	115 420	114 734	113 041	116 625	109 119	108 299	103 086	90 317	85 743	82 691	82 908	82 286	83 396	84 861	86 387	87 288	88 856
Počet žáků základních škol celkem	1 057 689	1 028 741	995 045	957 446	918 815	888 049	855 915	832 034	810 789	795 923	795 500	800 792	809 515	818 040	826 976	834 351	839 747
Počet absolventů základních škol	115 081	116 786	116 347	117 206	112 894	111 228	114 824	108 617	108 030	102 780	89 795	85 361	82 369	82 518	81 824	82 977	84 471
Počet žáků odcházejících do 6letých a 8letých škol	11 381	11 385	11 662	11 787	11 869	11 162	10 457	9 832	9 467	9 142	9 007	9 287	9 387	9 537	9 637	9 737	9 787
v tom do 6letých gymnázií	9 488	9 521	9 603	9 611	9 668	9 080	8 425	7 870	7 565	7 310	7 235	7 405	7 455	7 605	7 705	7 805	7 855
podíl ze žáků 5. ročníku základ. škol v %	7,72 %	7,50 %	8,03 %	8,16 %	8,67 %	9,28 %	9,06 %	8,77 %	8,42 %	8,21 %	8,00 %	8,06 %	7,97 %	8,04 %	8,01 %	7,97 %	7,97 %
v tom do 6letých tanečních konzervatoří	102	108	121	102	102	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110
v tom do 6letých gymnázií	1 791	1 756	1 938	2 074	2 099	1 972	1 922	1 852	1 792	1 722	1 662	1 772	1 822	1 822	1 822	1 822	1 822
podíl ze žáků 7. roč. základ. škol	1,55 %	1,53 %	1,71 %	1,78 %	1,92 %	1,82 %	1,86 %	2,05 %	2,09 %	2,08 %	2,00 %	2,15 %	2,18 %	2,15 %	2,11 %	2,09 %	2,05 %
Počet žáků v nižších stupních 6letých a 8letých škol	44 457	42 762	42 249	42 511	42 826	42 259	40 884	39 037	36 819	34 931	33 621	33 211	33 267	33 613	34 080	34 478	34 875
Učitelé základních škol																	
Počet učitelů celkem ¹⁾	62 714	62 106	61 124	59 969	57 901	56 661	55 528	53 672	51 636	50 013	48 741	x	x	x	x	x	x
z toho na I. stupni	29 803	29 131	28 130	26 984	25 600	25 088	24 586	24 586	24 586	24 586	24 586	x	x	x	x	x	x
II. stupni	32 881	32 928	32 993	32 913	32 218	31 573	30 942	29 085	27 049	25 426	24 155	x	x	x	x	x	x
Počet žáků na učitele celkem	16,87	16,56	16,28	15,97	15,87	15,67	15,41	15,50	15,70	15,91	16,32	x	x	x	x	x	x
z toho na I. stupni	20,33	19,91	19,39	19,07	18,88	18,39	18,46	18,42	18,58	18,77	19,07	x	x	x	x	x	x
II. stupni	13,74	13,62	13,64	13,46	13,51	13,52	12,99	13,03	13,09	13,15	13,53	x	x	x	x	x	x
Kapacity školy /součásti školy a jejich naplněnost																	
Kapacity školy/přísl. součástí školy ²⁾	x	x	x	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761	1 301 761
Naplněnost kapacity skutečným počtem žáků v %	x	x	x	73,55 %	70,58 %	68,22 %	65,75 %	63,92 %	62,28 %	61,14 %	61,11 %	61,52 %	62,19 %	62,84 %	63,53 %	64,09 %	64,51 %

1) Přepočtený stav ze zahajovacích výkazů.

2) Kapacita školy/přísl. součástí školy = celková kapacita uvedená na rozhodnutí o zařazení školy do rejstříku, která je pro danou školu, součástí školy nebo školské zařízení nepřekročitelná.

Střední školy celkem – denní studium (vč. speciálních středních škol)

PŘÍLOHA č. 5a

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Demografická projekce	skutečnost																
Mládež ve věku 15 let	133 811	132 857	129 557	131 774	127 499	129 602	128 473	121 284	120 594	106 606	95 605	90 064	89 887	89 554	88 338	89 401	91 266
Věková skupina 15–18 let	544 807	539 383	530 353	528 153	521 471	519 507	518 334	507 851	500 950	477 963	445 114	413 909	383 232	366 199	358 939	358 278	359 663
Žáci přijati do středních škol (vč. speciálních středních škol)																	
Žáci přijati do 1. roč. středních škol ^{*)}	150 639	151 172	152 451	153 121	150 976	148 922	151 282	147 048	146 383	139 951	125 089	119 422	115 404	113 981	112 577	113 727	115 440
Žáci přijati do 1. roč. středních škol ^{**)} bez nástavbového studia (viz tab.7)	141 600	141 331	141 035	141 185	139 319	137 795	140 178	135 998	135 380	129 072	114 315	108 916	105 328	105 357	104 583	105 994	107 664
jejich podíl z dětí 15letých v %	105,82 %	106,38 %	108,86 %	107,14 %	109,27 %	106,32 %	109,11 %	112,13 %	112,26 %	121,07 %	119,57 %	120,93 %	117,18 %	117,65 %	118,39 %	118,56 %	117,97 %
Žáci přijati do středního vzdělávání s maturitní zkouškou	92 102	95 031	98 385	100 130	100 390	101 094	104 008	102 445	103 497	100 236	92 509	89 613	86 385	84 691	83 472	84 314	85 629
jejich podíl z přijatých do SŠ v %	61,14 %	62,86 %	64,54 %	65,39 %	66,49 %	67,88 %	68,75 %	69,67 %	70,70 %	71,62 %	73,95 %	75,04 %	74,85 %	74,30 %	74,15 %	74,14 %	74,18 %
Žáci přijati do všeobecného vzdělávání ^{***)}	27 182	27 600	27 462	28 567	29 434	31 511	34 322	35 921	37 817	37 643	37 105	36 184	34 985	34 548	34 332	34 759	35 185
jejich podíl z přijatých do SŠ v %	18,04 %	18,26 %	18,01 %	18,66 %	19,50 %	21,16 %	22,69 %	24,43 %	25,83 %	26,90 %	29,66 %	30,30 %	30,32 %	30,31 %	30,50 %	30,56 %	30,48 %
Žáci přijati do středního vzdělávání a středního vzdělávání s výučním listem	58 537	56 141	54 066	52 991	50 586	47 828	47 274	44 603	42 886	39 715	32 581	29 809	29 018	29 290	29 105	29 412	29 811
jejich podíl z absolventů ZŠ v %	50,87 %	48,07 %	46,47 %	45,21 %	44,81 %	43,00 %	41,17 %	41,06 %	39,70 %	38,64 %	36,28 %	34,92 %	35,23 %	35,50 %	35,57 %	35,45 %	35,29 %

*) Včetně příslušných ročníků 6letých a 8letých gymnázií a 8letých konzervatorií.

**) Studium na gymnáziích 4letých, v příslušných 6letých a 8letých gymnáziích a v oborech lyceum na SOŠ.

Žáci ve středních školách celkem (vč. speciálních středních škol)																	
Počet žáků středních škol	484 382	492 476	498 321	502 788	503 214	501 305	501 781	498 561	497 393	489 464	466 463	442 170	416 740	399 797	391 465	388 789	390 723
Počet žáků středních škol bez nástavbového studia	474 503	475 231	478 654	481 258	481 722	480 573	481 368	478 223	477 150	469 389	446 598	422 662	397 889	382 769	376 272	374 382	376 487
Podíl z věkové skupiny 15–18 let v %	87,10 %	88,11 %	90,25 %	91,12 %	92,38 %	92,51 %	92,87 %	94,17 %	95,25 %	98,21 %	100,33 %	102,11 %	103,82 %	104,52 %	104,83 %	104,49 %	104,68 %
Počet žáků ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou	322 791	331 889	341 983	351 440	357 423	361 289	366 168	368 929	372 524	371 711	360 551	348 436	332 513	318 410	310 675	307 606	308 994
jejich podíl z žáků středních škol v %	66,64 %	67,39 %	68,63 %	69,90 %	71,03 %	72,07 %	72,97 %	74,00 %	74,90 %	75,94 %	77,29 %	78,80 %	79,79 %	79,64 %	79,36 %	79,12 %	79,08 %
Počet žáků ve všeobecném vzdělávání ^{*)}	96 299	98 865	105 707	109 001	111 551	115 584	122 291	129 565	137 784	143 767	146 465	146 687	143 907	140 879	138 172	136 804	137 021
jejich podíl z žáků středních škol v %	19,88 %	20,08 %	21,21 %	21,68 %	22,17 %	23,06 %	24,37 %	25,99 %	27,70 %	29,37 %	31,40 %	33,17 %	34,53 %	35,24 %	35,30 %	35,19 %	35,07 %
Počet žáků ve středním vzdělávání a středním vzdělávání s výučním listem	161 591	160 587	156 338	151 348	145 791	140 016	135 613	129 632	124 870	117 753	105 912	93 734	84 227	81 386	80 790	81 183	81 729
jejich podíl z žáků středních škol v %	33,36 %	32,61 %	31,37 %	30,10 %	28,97 %	27,93 %	27,03 %	26,00 %	25,10 %	24,06 %	22,71 %	21,20 %	20,21 %	20,36 %	20,64 %	20,88 %	20,92 %
Počet absolventů středních škol (vč. speciálních středních škol)	78 696	118 239	119 568	125 517	125 104	125 996	126 793	126 381	124 282	124 860	125 492	122 725	121 193	112 661	103 570	99 527	96 750

*) Včetně příslušných ročníků 6letých a 8letých gymnázií a 8letých konzervatorií.

**) Studium na gymnáziích 4letých, v příslušných 6letých a 8letých gymnáziích a v oborech lyceum na SOŠ.

Střední školy celkem – ostatní formy studia

PŘÍLOHA č. 5b

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci přijati do středních škol (vč. nástavbového studia)																	
Počet žáků přijatých do 1. roč. středních škol ^{*)}	11 675	12 230	12 248	14 951	15 251	15 320	14 846	14 599	14 383	14 181	13 731	13 459	12 986	12 595	12 089	11 856	11 838
Počet žáků přijatých do středního vzdělávání s maturitní zkouškou	11 216	11 800	11 765	14 411	14 443	14 536	14 053	13 802	13 551	13 295	12 886	12 647	12 145	11 720	11 188	10 953	10 940
z toho do lyceí	0	0	0	67	53	53	53	60	60	66	66	68	70	70	69	70	71
podíl přijatých žáků do středního vzdělávání s maturitní zkouškou z přijatých na SŠ v %	96,07 %	96,48 %	96,06 %	96,39 %	94,70 %	94,89 %	94,65 %	94,54 %	94,22 %	93,75 %	93,85 %	93,96 %	93,52 %	93,05 %	92,55 %	92,38 %	92,41 %
Počet přijatých do všeobecného vzdělávání ^{**)}	193	271	248	310	273	296	327	356	377	390	394	390	380	378	374	380	387
podíl přijatých do všeob.vzděl.z přijatých do SŠ v %	1,65 %	2,22 %	2,02 %	2,07 %	1,79 %	1,93 %	2,20 %	2,44 %	2,62 %	2,75 %	2,87 %	2,90 %	2,93 %	3,00 %	3,10 %	3,20 %	3,27 %
Počet žáků přijatých do středního vzdělávání a středního vzdělávání s vyučným listem	459	430	483	540	808	783	794	797	832	886	845	813	841	875	901	904	898
jejich podíl z absolventů ZŠ v %	0,40 %	0,37 %	0,42 %	0,46 %	0,72 %	0,70 %	0,69 %	0,73 %	0,77 %	0,86 %	0,94 %	0,95 %	1,02 %	1,06 %	1,10 %	1,09 %	1,06 %

*) Včetně příslušných ročníků 6letých a 8letých gymnázií a 8letých konzervatorií.

**) Studium na gymnáziích 4letých, v příslušných 6letých a 8letých gymnáziích a v oborech lyceum na SOŠ.

Žáci ve středních školách celkem (vč. nástavbového studia)

Počet žáků středních škol	29 284	28 476	29 676	33 678	35 916	37 214	39 503	37 578	36 321	35 790	34 559	33 458	31 852	30 535	29 191	28 586	28 593
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou	28 150	27 366	28 310	32 257	34 217	35 525	37 809	35 919	34 679	34 258	33 211	32 299	30 839	29 566	28 232	27 621	27 618
jejich podíl z žáků středních škol v %	96,13 %	96,10 %	95,40 %	95,78 %	95,27 %	95,46 %	95,71 %	95,58 %	95,48 %	95,72 %	96,10 %	96,54 %	96,82 %	96,83 %	96,71 %	96,62 %	96,59 %
v tom počet žáků ve všeobecném vzdělávání ^{*)}	667	748	789	980	984	1 049	1 148	1 250	1 368	1 466	1 527	1 557	1 558	1 549	1 524	1 508	1 511
jejich podíl z žáků středních škol v %	2,28 %	2,63 %	2,66 %	2,91 %	2,74 %	2,82 %	2,91 %	3,33 %	3,77 %	4,10 %	4,42 %	4,65 %	4,89 %	5,07 %	5,22 %	5,28 %	5,28 %
v tom počet žáků ve středním vzdělávání a středním vzdělávání s vyučným listem	1 134	1 110	1 366	1 421	1 699	1 689	1 695	1 660	1 643	1 532	1 347	1 159	1 012	969	959	966	974
jejich podíl z žáků středních škol v %	3,87 %	3,90 %	4,60 %	4,22 %	4,73 %	4,54 %	4,29 %	4,42 %	4,52 %	4,28 %	3,90 %	3,46 %	3,18 %	3,17 %	3,29 %	3,38 %	3,41 %
Počet absolventů středních škol	6 088	6 449	5 128	6 328	6 400	7 911	7 995	8 516	8 250	8 151	8 039	7 912	7 791	7 593	7 189	6 949	6 622

*) Včetně příslušných ročníků 6letých a 8letých gymnázií a 8letých konzervatorií.

**) Studium na gymnáziích 4letých, v příslušných 6letých a 8letých gymnáziích a v oborech lyceum na SOŠ.

GYMNÁZIA (bez speciálních středních škol) v denním/prezenčním studiu

PŘÍLOHA č. 6

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
	skutečnost																
Žáci přijati																	
Počet přijatých žáků do 4letých gymnázií a příslušných ročníků 6letých a 8letých gymnázií	26 070	25 877	25 102	25 367	25 550	27 159	29 398	30 810	32 236	32 021	31 625	30 666	29 561	29 235	29 039	29 490	29 914
Podíl přijatých z 15letých v %	19,48 %	19,48 %	19,38 %	19,25 %	20,04 %	20,96 %	22,88 %	25,40 %	26,73 %	30,04 %	33,08 %	34,05 %	32,89 %	32,65 %	32,87 %	32,99 %	32,78 %
Žáci celkem																	
Počet žáků gymnázií celkem (ve všech ročnících) v tom ve 4letých gymnáziích	137 110	136 729	141 280	142 167	142 374	143 338	146 190	149 791	154 154	157 041	157 915	157 352	154 781	152 398	150 340	149 606	150 363
v tom v 6letých a 8letých gymnáziích celkem	50 263	51 666	52 788	54 086	56 227	58 680	63 231	68 546	75 013	80 449	84 038	85 717	85 250	84 201	82 720	81 905	82 211
v tom v ročnících odpovídajících ZŠ	86 847	85 063	88 492	88 081	86 147	84 658	82 959	81 245	79 141	76 592	73 877	71 636	69 530	68 198	67 620	67 701	68 152
v tom v ročnících odpovídajících SŠ	44 064	42 360	41 841	42 115	42 447	41 878	40 498	38 644	36 419	34 532	33 221	32 812	32 868	33 213	33 681	34 079	34 476
Podíl žáků gymnázií odpovídajících SŠ z 15–18 leté mládeže v %	42 783	42 703	46 651	45 966	43 700	42 780	42 461	42 601	42 722	42 060	40 656	38 823	36 662	34 984	33 939	33 622	33 675
Podíl žáků příslušných ročníků gymnázií z žáků středních škol celkem v %	17,08 %	17,50 %	18,75 %	18,94 %	19,16 %	19,53 %	20,39 %	21,89 %	23,50 %	25,63 %	28,01 %	30,09 %	31,81 %	32,55 %	32,50 %	32,25 %	32,22 %
Počet absolventů gymnázií (vč. 6letých a 8letých)	19,21 %	19,16 %	19,95 %	19,90 %	19,86 %	20,24 %	21,06 %	22,29 %	23,67 %	25,03 %	26,73 %	28,17 %	29,25 %	29,81 %	29,80 %	29,71 %	29,66 %
	11 884	22 904	18 514	23 621	24 646	24 580	24 109	24 259	24 503	26 037	28 197	29 564	30 942	30 745	30 374	29 457	28 395

GYMNÁZIA (bez speciálních středních škol) v ostatních formách studia

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
	skutečnost																
Žáci přijati																	
Počet přijatých žáků do 4letých gymnázií a příslušných ročníků 6letých a 8letých gymnázií	193	271	248	243	220	243	273	296	317	324	328	322	311	308	305	310	315
Žáci celkem																	
Počet žáků gymnázií celkem (ve všech ročnících) v tom ve 4letých gymnáziích	667	748	789	839	864	894	963	1 044	1 142	1 225	1 280	1 305	1 298	1 282	1 260	1 247	1 252
v tom v 6letých a 8letých gymnáziích celkem	667	748	789	839	864	894	963	1 044	1 142	1 225	1 280	1 305	1 298	1 282	1 260	1 247	1 252
z toho v ročnících odpovídajících SŠ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podíl žáků příslušných ročníků gymnázií z žáků středních škol celkem v %	2,28 %	2,63 %	2,66 %	2,49 %	2,41 %	2,40 %	2,44 %	2,78 %	3,15 %	3,42 %	3,70 %	3,90 %	4,08 %	4,20 %	4,32 %	4,36 %	4,38 %
Počet absolventů gymnázií (vč. 6letých a 8letých)	141	102	100	130	121	123	121	121	123	130	141	148	155	154	152	147	142
Učitelé gymnázií																	
Počet učitelů celkem ¹⁾	10 517	10 581	10 869	10 991	10 993	10 774	10 558	10 558	10 558	10 558	10 558	10 558	10 558	10 558	10 558	10 558	10 558
Žáci denního studia na učitele celkem	13,04	12,92	13,00	12,94	12,95	13,30	13,85	14,19	14,60	14,87	14,96	14,96	14,96	14,96	14,96	14,96	14,96
Kapacity školy/součástí školy a jejich naplněnost																	
Kapacity školy/přísl. součástí školy ²⁾	x	x	x	x	160 883	162 492	165 742	170 714	175 835	181 110	181 110	181 110	181 110	181 110	181 110	181 110	181 110
Naplněnost kapacity skutečným počtem žáků v % ³⁾	x	x	x	x	88,89 %	88,76 %	88,78 %	88,36 %	88,32 %	87,39 %	87,90 %	87,60 %	86,18 %	84,85 %	83,71 %	83,29 %	83,71 %

1) Přepočtený stav ze zahajovacího výkazu.

2) Kapacita školy/přísl. součástí školy = celková kapacita uvedena na rozhodnutí o zařazení školy do rejstříku, která je pro danou školu, součást školy nebo školské zařízení nepřekročitelná.

3) Počet žáků v denní formě + v ostatních formách studia.

STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY (bez nástavbového studia a speciálních středních škol) v denním studiu – SOŠ **PŘÍLOHA č. 7a**

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci přijati	skutečnost																
Počet přijatých žáků do SOŠ celkem (vč. přísl. roč. konzervatoří)	50 268	52 740	53 904	55 037	54 763	54 118	54 517	51 074	50 800	48 352	42 284	41 012	39 586	39 656	39 326	39 875	40 588
Podíl přijatých z 1letých v %	37,57 %	39,70 %	41,61 %	41,77 %	42,95 %	41,76 %	42,43 %	42,11 %	42,12 %	45,36 %	44,23 %	45,54 %	44,04 %	44,28 %	44,52 %	44,60 %	44,47 %
v tom počet přijatých do středního vzdělání s maturitní zkouškou	49 041	51 307	52 735	53 878	53 679	53 009	53 393	49 984	49 713	47 286	41 284	40 034	38 623	38 694	38 366	38 910	39 615
z toho do oborů lyceum	1 000	1 611	2 263	3 092	3 767	4 241	4 805	4 998	5 468	5 509	5 367	5 405	5 311	5 200	5 179	5 156	5 158
v tom počet přijatých do středního vzdělání bez maturitní zkoušky	1 227	1 433	1 169	1 159	1 084	1 109	1 124	1 090	1 087	1 066	1 000	977	962	963	959	965	973
Podíl žáků SOŠ z žáků středních škol celkem v %	33,37 %	34,89 %	35,36 %	35,94 %	36,27 %	36,34 %	36,04 %	34,73 %	34,70 %	34,55 %	33,80 %	34,34 %	34,30 %	34,79 %	34,93 %	35,06 %	35,16 %
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou v %	32,56 %	33,94 %	34,59 %	35,19 %	35,55 %	35,60 %	35,29 %	33,99 %	33,96 %	33,79 %	33,00 %	33,52 %	33,47 %	33,95 %	34,08 %	34,21 %	34,32 %
z toho v oborech lyceum v %	0,66 %	1,07 %	1,48 %	2,02 %	2,50 %	2,85 %	3,18 %	3,40 %	3,74 %	3,94 %	4,29 %	4,53 %	4,60 %	4,56 %	4,60 %	4,53 %	4,47 %
v tom ve středním vzdělávání bez maturitní zkoušky v %	0,81 %	0,95 %	0,77 %	0,76 %	0,72 %	0,74 %	0,74 %	0,74 %	0,74 %	0,76 %	0,80 %	0,82 %	0,83 %	0,84 %	0,85 %	0,85 %	0,84 %
Žáci celkem																	
Počet žáků SOŠ celkem (vč. přísl. roč. konzervatoří)	194 816	193 299	195 611	201 890	206 081	207 194	207 284	203 064	199 156	193 552	181 670	172 132	161 727	153 901	151 206	150 249	151 258
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou	190 897	189 307	191 820	198 118	202 411	203 532	203 506	199 422	195 550	189 963	178 170	168 672	158 289	150 467	147 777	146 815	147 814
z toho v oborech lyceum	2 092	3 293	5 154	7 856	10 487	12 989	15 396	17 213	18 845	20 051	20 569	20 943	20 790	20 491	20 309	20 073	19 930
v tom ve středním vzdělávání bez maturitní zkoušky v %	3 919	3 992	3 791	3 772	3 670	3 662	3 779	3 642	3 606	3 589	3 500	3 460	3 439	3 433	3 429	3 434	3 443
Podíl žáků SOŠ z 15-18leté mládeže v %	35,76 %	35,84 %	36,88 %	38,23 %	39,52 %	39,88 %	39,99 %	39,98 %	39,76 %	40,50 %	40,81 %	41,59 %	42,20 %	42,03 %	42,13 %	41,94 %	42,06 %
Podíl žáků SOŠ z žáků SŠ celkem v %	40,22 %	39,25 %	39,25 %	40,15 %	40,95 %	41,33 %	41,31 %	40,73 %	40,04 %	39,54 %	38,95 %	38,93 %	38,81 %	38,49 %	38,63 %	38,65 %	38,71 %
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou v %	39,41 %	38,44 %	38,49 %	39,40 %	40,22 %	40,60 %	40,56 %	40,00 %	39,31 %	38,81 %	38,20 %	38,15 %	37,98 %	37,64 %	37,75 %	37,76 %	37,83 %
v tom ve středním vzdělávání bez maturitní zkoušky v %	0,81 %	0,81 %	0,76 %	0,75 %	0,73 %	0,73 %	0,75 %	0,73 %	0,73 %	0,73 %	0,75 %	0,78 %	0,83 %	0,86 %	0,88 %	0,88 %	0,88 %
Podíl žáků oborů lyceum z žáků středního vzdělávání s maturitní zkouškou na SOŠ v %	1,10 %	1,74 %	2,69 %	3,97 %	5,18 %	6,38 %	7,57 %	8,63 %	9,64 %	10,56 %	11,54 %	12,42 %	13,13 %	13,62 %	13,74 %	13,67 %	13,48 %
Počet absolventů středních odborných škol	11 691	45 899	42 639	42 483	43 112	45 246	46 615	47 322	46 963	46 339	46 665	43 637	43 437	41 316	36 146	35 069	33 856
v tom střední vzdělání s maturitní zkouškou	11 088	45 241	42 095	41 697	42 413	44 555	45 981	46 588	46 309	45 661	46 016	43 010	42 821	40 710	35 542	34 466	33 252
z toho obor lyceum	25	413	303	395	943	1 477	2 092	2 820	3 436	3 866	4 381	4 557	4 986	5 022	4 893	4 927	4 842
v tom střední vzdělání bez maturitní zkoušky	603	658	544	786	699	691	634	734	654	677	649	627	616	606	604	603	604

STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY (bez nástavbového studia a speciálních středních škol) v ostatních formách studia – SOŠ
PŘÍLOHA č. 7b

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci přijatí	skutečnost																
Počet přijatých žáků do SOŠ celkem (vč. přísl. roč. konzervatoří)	2 501	2 867	2 839	2 930	3 097	3 067	3 063	3 044	3 003	2 880	2 724	2 686	2 595	2 544	2 523	2 521	2 527
v tom počet přijatých do středního vzdělávání s maturitní zkouškou	2 484	2 847	2 813	2 918	3 057	3 022	3 017	2 999	2 958	2 837	2 683	2 642	2 549	2 496	2 475	2 471	2 476
z toho do oborů lyceum	0	0	0	67	53	53	53	60	60	66	66	68	70	70	69	70	71
v tom počet přijatých do středního vzdělávání bez maturitní zkoušky	17	20	26	12	40	45	47	45	45	43	41	43	46	48	49	50	51
Podíl žáků přijatých do SOŠ z žáků přijatých do středních škol v ostatních formách studia celkem v %	21,42 %	23,44 %	23,18 %	19,60 %	20,31 %	20,02 %	20,63 %	20,85 %	20,88 %	20,31 %	19,84 %	19,95 %	19,98 %	20,20 %	20,87 %	21,26 %	21,35 %
v tom do středního vzdělávání s maturitní zkouškou v %	21,28 %	23,28 %	22,97 %	19,52 %	20,04 %	19,72 %	20,32 %	20,54 %	20,57 %	20,01 %	19,54 %	19,63 %	19,63 %	19,82 %	20,47 %	20,84 %	20,92 %
z toho do oborů lyceum v %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,45 %	0,35 %	0,35 %	0,36 %	0,41 %	0,41 %	0,47 %	0,48 %	0,51 %	0,54 %	0,55 %	0,57 %	0,59 %	0,60 %
v tom do středního vzdělávání bez maturitní zkoušky v %	0,15 %	0,16 %	0,21 %	0,08 %	0,26 %	0,29 %	0,31 %	0,31 %	0,31 %	0,30 %	0,30 %	0,32 %	0,35 %	0,38 %	0,40 %	0,43 %	0,43 %
Žáci celkem	8 893	8 415	8 519	9 280	9 720	9 759	9 879	9 784	9 701	9 528	9 033	8 550	8 025	7 630	7 494	7 446	7 497
Počet žáků SOŠ celkem (vč. přísl. roč. konzervatoří)	8 817	8 375	8 464	9 241	9 658	9 702	9 813	9 725	9 644	9 473	8 983	8 504	7 981	7 587	7 451	7 402	7 453
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou	0	0	0	141	120	156	185	207	226	241	247	251	260	266	264	261	259
z toho v oborech lyceum	76	40	55	39	62	57	66	58	57	55	49	46	44	44	43	44	44
v tom ve středním vzdělávání bez maturitní zkoušky	30,37 %	29,55 %	28,71 %	27,56 %	27,06 %	26,22 %	25,01 %	26,03 %	26,71 %	26,62 %	26,14 %	25,56 %	25,19 %	24,99 %	25,67 %	26,05 %	26,22 %
Podíl žáků SOŠ z žáků SŠ v ostatních formách studia celkem v %	30,11 %	29,41 %	28,52 %	27,44 %	26,89 %	26,07 %	24,84 %	25,88 %	26,55 %	26,47 %	25,99 %	25,42 %	25,06 %	24,85 %	25,52 %	25,90 %	26,07 %
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou v %	0,26 %	0,14 %	0,19 %	0,12 %	0,17 %	0,15 %	0,17 %	0,15 %	0,16 %	0,15 %	0,14 %	0,14 %	0,14 %	0,14 %	0,15 %	0,15 %	0,16 %
Podíl žáků oboru lyceum ze středního vzdělávání s maturitní zkouškou na SOŠ v ostatních formách studia v %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	1,53 %	1,24 %	1,61 %	1,88 %	2,12 %	2,34 %	2,54 %	2,75 %	2,96 %	3,26 %	3,51 %	3,54 %	3,53 %	3,48 %
Počet absolventů středních odborných škol	779	1 770	1 187	1 261	1 159	1 216	1 251	1 272	1 262	1 244	1 253	1 171	1 165	1 108	968	939	906
v tom střední vzdělávání s maturitní zkouškou	766	1 731	1 187	1 246	1 146	1 203	1 241	1 258	1 250	1 233	1 242	1 161	1 156	1 099	960	931	898
z toho lycea	0	0	0	24	43	68	84	85	86	85	88	91	100	100	103	103	102
v tom střední vzdělávání bez maturitní zkoušky	13	39	0	15	13	13	9	14	12	11	11	10	9	9	9	9	9

PŘÍLOHA č. 7c

	skutečnost										výhled						
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Učitelé středních odborných škol																	
Počet učitelů celkem ¹⁾	18 002	17 955	18 147	18 872	19 041	18 660	18 287	18 287	18 287	18 287	18 287	18 287	x	x	x	x	x
Žáci denního studia na učitele celkem	10,88	10,87	10,91	10,83	10,95	11,54	12,05	11,82	11,61	11,29	10,64	x	x	x	x	x	x
Kapacity školy / přísl. součástí školy a jejich naplněnost																	
Kapacity školy/přísl. součástí školy ²⁾	x	x	x	290 888	290 888	290 888	290 888	290 888	285 070	279 369	265 400	234 481	222 757	218 302	218 302	218 302	218 302
Naplněnost kapacity skutečným počtem žáků v % ³⁾	x	x	x	75,96%	77,76%	82,13%	85,75%	84,18%	84,33%	83,82%	83,30%	84,63%	84,57%	84,01%	83,11%	83,52%	83,52%

1) Přepočtený stav ze zahajovacího výkazu.

2) Kapacita školy/přísl. součástí školy = cílová kapacita uvedená na rozhodnutí o zařazení školy do rejstříku, která je pro danou školu, součást školy nebo školské zařízení nepřekročitelná.

3) Počet žáků denní/prezenční formy studia + nástavbového studia + ostatních forem studia.

STŘEDNÍ ODBORNÁ UČILIŠTĚ (bez nástavbového studia a speciálních středních škol) v denním/prezenčním studiu – (SOU a U) PŘÍLOHA č. 8a

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci přijati	skutečnost																
Počet přijatých žáků do SOU celkem	57 920	55 598	54 807	53 608	51 788	49 312	49 035	46 883	45 107	41 457	33 162	29 994	28 937	29 221	28 974	29 385	29 917
Podíl přijatých z 15letých v %	43,28 %	41,85 %	42,30 %	40,68 %	40,62 %	38,05 %	38,17 %	38,66 %	37,40 %	38,89 %	34,69 %	33,30 %	32,19 %	32,63 %	32,80 %	32,87 %	32,78 %
v tom počet přijatých do středního vzdělávání s maturitní zkouškou	7 595	7 603	8 801	8 582	9 101	9 401	9 708	10 201	10 145	9 650	8 425	8 007	7 725	7 739	7 673	7 782	7 923
v tom počet přijatých do středního vzdělávání s výučním listem	50 325	47 995	46 006	45 026	42 687	39 911	39 327	36 682	34 961	31 807	24 737	21 987	21 212	21 483	21 301	21 603	21 994
Podíl žáků přijatých do SOU z přijatých žáků do středních škol celkem v %	38,45 %	36,78 %	35,95 %	35,01 %	34,30 %	33,11 %	32,41 %	31,88 %	30,81 %	29,62 %	26,51 %	25,12 %	25,07 %	25,64 %	25,74 %	25,84 %	25,92 %
v tom do středního vzdělávání s maturitní zkouškou v %	5,04 %	5,03 %	5,77 %	5,60 %	6,03 %	6,31 %	6,42 %	6,94 %	6,93 %	6,90 %	6,74 %	6,70 %	6,69 %	6,79 %	6,82 %	6,84 %	6,86 %
v tom do středního vzdělávání s výučním listem v %	33,41 %	31,75 %	30,18 %	29,41 %	28,27 %	26,80 %	26,00 %	24,95 %	23,88 %	22,73 %	19,78 %	18,41 %	18,38 %	18,85 %	18,92 %	19,00 %	19,05 %
Žáci celkem																	
Počet žáků SOU celkem	167 740	168 813	164 687	160 535	156 952	153 319	149 680	145 293	141 518	134 570	121 469	107 218	95 474	90 905	89 625	89 820	90 553
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou	27 426	29 366	29 582	30 272	32 071	34 052	34 982	36 445	37 414	37 583	36 246	34 139	31 883	30 153	29 469	29 279	29 479
v tom ve středním vzdělávání s výučním listem	140 314	139 447	135 105	130 263	124 881	119 267	114 697	108 848	104 104	96 987	85 223	73 078	63 591	60 752	60 156	60 541	61 073
Podíl žáků SOU z 15–18leté mládeže v %	30,79 %	31,30 %	31,05 %	30,40 %	30,10 %	29,51 %	28,88 %	28,61 %	28,25 %	28,15 %	27,29 %	25,90 %	24,91 %	24,82 %	24,97 %	25,07 %	25,18 %
Podíl žáků SOU z žáků SČ celkem v %	34,63 %	34,28 %	33,05 %	31,93 %	31,19 %	30,58 %	29,83 %	29,14 %	28,45 %	27,49 %	26,04 %	24,25 %	22,91 %	22,74 %	22,89 %	23,10 %	23,18 %
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou v %	5,66 %	5,96 %	5,94 %	6,02 %	6,37 %	6,79 %	6,97 %	7,31 %	7,52 %	7,68 %	7,77 %	7,72 %	7,65 %	7,54 %	7,53 %	7,53 %	7,54 %
v tom ve středním vzdělávání s výučním listem v %	28,97 %	28,32 %	27,11 %	25,91 %	24,82 %	23,79 %	22,86 %	21,83 %	20,93 %	19,81 %	18,27 %	16,53 %	15,26 %	15,20 %	15,37 %	15,57 %	15,63 %
Počet absolventů SOU																	
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou	2 171	3 862	6 683	6 406	5 952	6 019	7 263	7 195	7 554	7 807	8 062	8 472	8 426	8 015	6 997	6 650	6 415
v tom ve středním vzdělávání s výučním listem	38 424	39 689	40 524	40 808	38 356	36 752	35 567	34 407	32 073	31 527	29 454	28 035	25 447	19 847	17 640	17 040	17 253

STŘEDNÍ ODBORNÁ UČILIŠTĚ (bez nástavbového studia a speciálních středních škol) v OFS studiu – (SOU a U)

PŘÍLOHA č. 8b

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci přijati	skutečnost																
Počet přijatých žáků do SOU celkem	452	419	488	577	802	781	791	798	832	889	848	813	838	872	897	899	894
v tom počet přijatých do středního vzdělávání s maturitní zkouškou	10	9	31	49	34	42	44	46	46	46	44	43	42	45	45	46	48
v tom počet přijatých do středního vzdělávání s výučním listem	442	410	457	528	768	738	747	752	787	843	804	770	795	827	852	853	847
Podíl žáků SOU z žáků středních škol celkem v %	3,87 %	3,43 %	3,98 %	3,86 %	5,26 %	5,10 %	5,33 %	5,47 %	5,79 %	6,27 %	6,17 %	6,04 %	6,45 %	6,92 %	7,42 %	7,58 %	7,55 %
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou v %	0,09 %	0,07 %	0,25 %	0,33 %	0,22 %	0,28 %	0,29 %	0,31 %	0,32 %	0,33 %	0,32 %	0,32 %	0,33 %	0,36 %	0,37 %	0,39 %	0,40 %
v tom ve středním vzdělávání s výučním listem v %	3,79 %	3,35 %	3,73 %	3,53 %	5,04 %	4,82 %	5,03 %	5,15 %	5,47 %	5,94 %	5,85 %	5,72 %	6,13 %	6,57 %	7,05 %	7,20 %	7,15 %
Žáci celkem																	
Počet žáků SOU celkem	1 074	1 092	1 361	1 476	1 747	1 762	1 776	1 777	1 773	1 666	1 480	1 284	1 129	1 077	1 064	1 069	1 078
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou	16	22	50	94	110	130	148	176	188	189	182	172	160	152	148	147	148
v tom ve středním vzdělávání s výučním listem	1 058	1 070	1 311	1 382	1 637	1 632	1 629	1 602	1 585	1 477	1 298	1 113	968	925	916	922	930
Podíl žáků SOU z žáků SČ celkem v %	3,67 %	3,83 %	4,59 %	4,38 %	4,86 %	4,73 %	4,50 %	4,73 %	4,88 %	4,65 %	4,28 %	3,84 %	3,54 %	3,53 %	3,65 %	3,74 %	3,77 %
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou v %	0,05 %	0,08 %	0,17 %	0,28 %	0,31 %	0,35 %	0,37 %	0,47 %	0,52 %	0,53 %	0,53 %	0,51 %	0,50 %	0,50 %	0,51 %	0,51 %	0,52 %
v tom ve středním vzdělávání s výučním listem v %	3,61 %	3,76 %	4,42 %	4,10 %	4,56 %	4,39 %	4,12 %	4,26 %	4,36 %	4,13 %	3,76 %	3,33 %	3,04 %	3,03 %	3,14 %	3,23 %	3,25 %
Počet absolventů SOU																	
v tom ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou	0	0	0	5	7	9	11	11	11	12	12	13	13	12	12	11	12
v tom ve středním vzdělávání s výučním listem	303	279	370	513	535	533	516	506	488	489	495	527	560	536	512	528	543
Učitelé středních odborných učilišť¹⁾																	
počet učitelů celkem ¹⁾	9 624	10 044	10 026	9 948	9 810	9 614	9 422	9 422	9 422	9 422	9 422	x	x	x	x	x	x
počet učitelů odborného výcviku ¹⁾	12 550	12 192	11 844	11 788	11 481	11 252	11 027	11 027	11 027	11 027	11 027	x	x	x	x	x	x
Žáci denního studia na učitele celkem	18,35	18,34	18,16	18,05	17,94	17,25	16,66	16,18	15,78	15,03	13,63	x	x	x	x	x	x
Žáci denního studia na učitele odborného výcviku	14,08	15,11	15,37	15,23	15,33	14,74	14,24	13,83	13,48	12,85	11,65	x	x	x	x	x	x
Kapacity školy/přísl.součástí školy a jejich naplněnost																	
Kapacity školy/přísl. součástí školy ²⁾	x	x	x	277 147	274 376	268 888	263 510	255 605	247 937	235 540	216 697	195 027	175 524	164 993	158 393	158 393	145 722
Naplněnost kapacity skutečným počtem žáků v % ³⁾	x	x	x	70,66 %	70,48 %	66,44 %	63,17 %	62,74 %	62,80 %	63,08 %	62,40 %	61,79 %	61,63 %	62,25 %	63,49 %	63,37 %	69,35 %

1) Přepočtený stav ze zahajovacího výkazu.

2) Kapacita školy/přísl. součástí školy = cílová kapacita uvedená na rozhodnutí o zařízení školy do rejstříku, která je pro danou školu, součást školy nebo školské zařízení nepřekročitelná.

3) Počet žáků denní/prezenční formy studia + nástavbového studia + ostatních forem studia.

Nástavbové studium v denní formě

PŘÍLOHA č. 9

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci přijati do nástavbového studia	skutečnost																
Počet přijatých do nástavbového studia celkem	9 039	9 841	11 416	11 936	11 657	11 126	11 104	11 050	11 003	10 879	10 775	10 506	10 076	8 624	7 993	7 733	7 776
z toho na SOŠ	811	1 184	1 275	1 357	1 252	7 054	7 170	7 128	7 124	7 003	6 989	6 833	6 550	5 518	5 088	4 916	4 934
na SOU	8 228	8 657	10 141	10 579	10 405	4 073	3 934	3 922	3 879	3 876	3 786	3 672	3 526	3 106	2 906	2 816	2 843
Podíl přijatých na počtu absolventů středního vzdělávání s výučním listem v %	23,52 %	24,80 %	28,17 %	29,25 %	30,39 %	30,27 %	31,22 %	32,12 %	34,31 %	34,51 %	36,58 %	37,47 %	39,60 %	43,45 %	45,31 %	45,38 %	45,07 %
Žáci celkem																	
Počet žáků celkem	9 879	17 245	19 667	21 530	21 492	20 732	20 413	20 338	20 244	20 075	19 865	19 508	18 851	17 028	15 193	14 407	14 236
z toho na SOŠ	975	1 884	2 299	2 504	2 469	8 192	13 113	13 163	13 123	12 991	12 875	12 707	12 290	11 012	9 722	9 189	9 064
na SOU	8 904	15 361	17 368	19 026	19 023	12 540	7 300	7 175	7 121	7 084	6 990	6 801	6 561	6 015	5 471	5 218	5 172
Absolventi celkem																	
Počet absolventů celkem	9 732	799	6 396	7 272	8 332	8 630	8 462	8 418	8 404	8 365	8 326	8 230	8 154	7 951	7 626	6 523	6 044
z toho na SOŠ	842	169	587	866	1 019	1 103	981	5 474	5 561	5 531	5 523	5 428	5 418	5 297	5 077	4 279	3 944
na SOU	8 890	630	5 809	6 406	7 313	7 527	7 481	2 943	2 843	2 834	2 803	2 801	2 736	2 654	2 548	2 244	2 100

Nástavbové studium v ostatních formách studia

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci přijati do nástavbového studia	skutečnost																
Počet přijatých do nástavbového studia celkem	8 529	8 673	8 673	11 201	11 132	11 230	10 719	10 460	10 230	10 088	9 831	9 639	9 243	8 871	8 364	8 126	8 101
z toho na SOŠ	2 849	2 629	2 745	3 533	3 369	8 602	8 148	8 009	7 829	7 695	7 435	7 270	6 968	6 729	6 360	6 184	6 167
na SOU	5 680	6 044	5 928	7 668	7 763	2 628	2 571	2 451	2 402	2 393	2 396	2 369	2 275	2 142	2 004	1 942	1 934
Žáci celkem																	
Počet žáků celkem	18 650	18 221	19 007	22 083	23 585	24 799	26 885	24 974	23 704	23 371	22 766	22 318	21 400	20 546	19 373	18 824	18 765
z toho na SOŠ	6 182	6 258	6 408	7 286	7 918	13 763	19 172	18 846	18 421	18 107	17 495	17 105	16 395	15 834	14 964	14 551	14 511
na SOU	12 468	11 963	12 599	14 797	15 667	11 036	7 713	6 128	5 284	5 264	5 271	5 212	5 005	4 712	4 409	4 273	4 254
Absolventi celkem																	
Počet absolventů celkem	4 865	4 298	3 471	4 419	4 578	6 030	6 097	6 606	6 367	6 276	6 138	6 053	5 899	5 783	5 546	5 323	5 018
z toho na SOŠ	1 665	1 290	1 385	1 713	1 601	2 120	2 021	5 161	4 889	4 806	4 697	4 617	4 461	4 362	4 181	4 038	3 816
na SOU	3 200	3 008	2 086	2 706	2 977	3 911	4 076	1 445	1 478	1 471	1 441	1 436	1 438	1 422	1 365	1 285	1 202

Pozn. Žáci obou forem nástavbového studia se pro posouzení kapacit započítávají do příslušných typů škol.

Školy pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen speciální školy) – denní studium (bez škol při VÚ)

PŘÍLOHA č. 10

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
	výhled																
Počet dětí a žáků:																	
ve speciálních mateřských školách	6 247	6 148	6 045	5 773	5 708	5 816	5 893	5 975	6 061	6 140	6 197	6 220	6 219	6 204	6 179	6 149	6 116
ve speciálních základních školách vč.přípravných ročníků	44205	43016	42298	41606	41289	39508	37707	36260	34915	34279	34222	34472	34772	34992	35400	35747	35999
Speciální střední školy																	
Počet přijatých žáků	7 342	7 116	7 222	7 173	7 218	7 207	7 229	7 231	7 237	7 241	7 244	7 244	7 244	7 244	7 244	7 244	7 244
v tom do																	
SOŠ + G (u 5letých, 7letých a 8letých odpovídající roč.)	440	444	400	443	464	450	462	459	460	461	461	461	461	461	461	461	461
SOU a OU	6 902	6 672	6 822	6 730	6 754	6 757	6 767	6 772	6 777	6 780	6 783	6 783	6 783	6 783	6 783	6 783	6 783
Celkový počet žáků speciálních středních škol	18901	18750	18917	18781	18762	18601	18713	18719	18740	18758	18766	18772	18776	18778	18782	18786	18789
z toho v																	
SOŠ + G (u 5letých, 7letých a 8letých odpovídající roč.)	1 677	1 718	1 609	1 619	1 638	1 612	1 680	1 685	1 694	1 704	1 705	1 707	1 708	1 708	1 708	1 708	1 708
SOU a OU	17 224	17 032	17 308	17 162	17 124	16 988	17 033	17 034	17 046	17 054	17 061	17 065	17 067	17 070	17 074	17 077	17 081
Učitelé speciálních škol¹⁾																	
Počet učitelů celkem	8 839	8 819	8 791	8 691	8 636	8 464	8 294	8 294	8 294	8 294	8 294	x	x	x	x	x	x
Počet učitelů odborného výcviku a učitelů praktického vyučování	1 282	1 310	1 370	1 428	1 426	1 397	1 369	1 369	1 369	1 369	1 369	x	x	x	x	x	x
Žáci denního studia na učitele	7,85	7,70	7,65	7,61	7,61	7,55	7,51	7,35	7,20	7,13	7,14	x	x	x	x	x	x
Žáci denního studia na učitele odborného výcviku a učitele praktického vyučování ²⁾	13,44	13,00	12,63	12,02	12,01	12,16	12,44	12,44	12,45	12,45	12,46	x	x	x	x	x	x
Kapacity školy (podle ředitelství)																	
Kapacity školy ²⁾	x	x	x	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650	91 650
Naplněnost kapacity skutečným počtem žáků v %	x	x	x	72,19 %	71,75 %	69,75 %	67,99 %	66,51 %	65,16 %	64,57 %	64,58 %	64,88 %	65,21 %	65,44 %	65,86 %	66,21 %	66,45 %

1) přepočtený stav ze zahajovacího výkazu

2) kapacita školy/přísl. součástí školy = cílová kapacita uvedená na rozhodnutí o zařazení školy do rejstříku, která je pro danou školu, součástí školy nebo školské zařízení nepřekročitelná.

3) Do podílu jsou zahrnuti jen žáci SOU a OU, tedy škol, kde vyučují učitelé odborného výcviku a učitelé praktického vyučování

Vyšší odborné školy – denní/prezenční forma studia

PŘÍLOHA č. 11

	výhled																
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Demografická projekce	skutečnost																
19letá mládež	145 883	140 911	134 929	135 383	135 228	132 618	130 700	132 825	128 560	130 660	129 535	122 361	121 674	107 713	96 733	91 203	91 027
Věková skupina 19–21 let	476 150	446 703	416 545	411 693	407 406	404 916	400 236	397 840	393 783	393 743	390 459	384 258	375 279	353 468	327 851	297 405	280 736
Studenti přijatí na VOŠ																	
Počet přijatých studentů	6 949	10 343	10 709	11 135	9 786	10 344	10 826	11 560	11 791	12 065	12 530	12 332	12 422	11 969	10 892	10 419	10 011
Podíl na 19leté mládeži v %	4,76 %	7,34 %	7,94 %	8,22 %	7,24 %	7,80 %	8,28 %	8,70 %	9,17 %	9,23 %	9,67 %	10,08 %	10,21 %	11,11 %	11,26 %	11,42 %	11,00 %
Studenti VOŠ																	
Počet studentů	22 691	22 559	22 858	25 550	25 033	24 523	24 759	26 563	27 502	28 412	29 265	29 575	29 836	29 354	27 981	26 477	25 040
Podíl ze skupiny 19–21 let	4,77 %	5,05 %	5,49 %	6,21 %	6,14 %	6,06 %	6,19 %	6,68 %	6,98 %	7,22 %	7,50 %	7,70 %	7,95 %	8,30 %	8,53 %	8,90 %	8,92 %
Počet absolventů VOŠ																	
Počet absolventů	7 460	7 547	6 572	4 701	6 075	6 842	6 535	5 604	6 409	6 596	7 001	7 170	7 342	7 586	7 525	7 540	7 279

Vyšší odborné školy – ostatní formy studia

Studenti přijatí na VOŠ																	
Počet přijatých studentů	1 983	1 754	2 024	2 273	1 518	1 790	2 026	2 231	2 173	2 221	2 176	2 056	2 044	1 810	1 625	1 532	1 529
Studenti VOŠ																	
Počet studentů	3 914	4 121	4 726	5 131	4 726	4 758	4 839	5 192	5 375	5 553	5 720	5 781	5 853	5 906	5 894	5 891	5 874
Absolventi VOŠ																	
Počet absolventů	513	578	643	947	850	1 505	1 470	1 275	1 474	1 517	1 610	1 649	1 689	1 745	1 731	1 734	1 674

Učitelé VOŠ

Počet učitelů celkem ¹⁾	2 078	2 076	2 086	2 185	2 262	2 216	2 172	2 172	2 172	2 172	2 172	2 172	2 172	2 172	2 172	2 172	2 172
Studenti denního studia na učitele celkem	10,92	10,87	10,96	11,69	11,07	11,07	11,40	12,23	12,66	13,08	13,47	x	x	x	x	x	x
Kapacity školy/přísl. součástí školy a jejich naplněnost																	
Kapacity školy/přísl. součástí školy ²⁾	x	x	x	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223	44 223
Naplněnost kapacity skutečným počtem studentů v % ³⁾	x	x	x	57,78 %	56,61 %	55,45 %	55,99 %	60,07 %	62,19 %	64,25 %	66,18 %	66,88 %	67,47 %	66,38 %	63,27 %	59,87 %	56,62 %

1) přepočtený stav ze zahajovacího výkazu

2) kapacita školy/přísl. součástí školy = cílová kapacita uvedena na rozhodnutí o zařazení školy do rejstříku, která je pro danou školu, součástí školy nebo školské zařízení nepřekročitelná.

3) Počet žáků denní/prezenční formy studia + ostatních forem studia

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky

Vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR v Praze roku 2005.

Pro MŠMT ČR grafickou úpravu a sazbu zhotovil a vytiskl
Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV) – divize Nakladatelství TAURIS,
Senovážné nám. 26, Praha 1.
Jazyková korektura Divize informací a služeb ÚIV.